

מזקנים אתבונן

חלק ז'

יסודות עבודת
ראש השנה - יום הכיפורים

ממשנתו של רבן של ישראל
מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

מזקנים אתבונן

חלק ז'

יסודות עבודת

ראש השנה - יום הכיפורים

ממשנתו של

רבן של ישראל מרן ראש הישיבה

בעל "אילת השחר"

הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בני ברק

אלול תשע"ו

ניתן להשיג אצל : **משפחת סחייק**

הרב אברמסקי 32 בני ברק

טלפון 03-5708095

פתח דבר

כמה "עלים" שנלקטו מדברי מרן רשכבה"ג הגראי"ל שטיינמן שליט"א בנושא **עבודת ראש השנה ויום הכיפורים** וההכנה אליהם בחודש אלול, והודפסו אותם "עלים לתרופה" מעטי הכמות, **כי רבי ההשפעה הם, שהרי מ"מקום המקדש" - מהמקום המקודש - מפיו הקדוש של מרן שליט"א - המה יוצאים.**

ונחזור על הקדמה שהודפסה כבר בספרים הקודמים : יש להדגיש שהדברים בחיבור זה נכתבו בלשון של צופה מהצד, כנס המביט אל הענק שבענקים, וכמובן הבנת הדברים באותו היחס! ואמנם ברור הדבר, אבל בכל זאת אדגיש : אם יש דבר בחיבור זה שאינו מתוקן כראוי, נובע הדבר מקוצר דעתי בהבנת הדברים, ואין לתלות זאת בדברי או מעשי מרן שאין לי כל תפיסה בגדלותו [ע"י בדברי החזו"א באגרותיו - אגרת י"ג, ואם החזו"א לא מדבר בת"ח כמרן, אז היכן יהיה קיום לדברי החזו"א] והטעם שבכל זאת הובאו הדברים, כי נראה שגם באופן זה, יוכלו להביא תועלת לתורה וירא"ש.

ואודה לה' בכל לבב על כל מה שהביאני עד הלום, ושזיכני להסתופף בחצרות ה', ולשמוע שיעורים ולהיות בבית מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן שליט"א.

ויהי רצון שהדברים יהיו לתועלת להרבות תורה ויראת שמים, ואזכה יחד עם נות ביתי החשובה תחי' וכל יוצ"ח, לקיים כל הדברים הכתובים כאן, וכל התורה כולה, ולקדש שם שמים תמיד. ונזכה עם כל ישראל להסתופף בצילו של מרן ראש הישיבה שליט"א עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו א"ס.

ויתברכו כל העוזרים בהכנת קונטרס זה, בכל טוב ברוחניות ובגשמיות, ותודה מיוחדת נקדיש לבני מרן, **הגאון רבי משה שטיינמן שליט"א** מראשי ישיבת עטרת שלמה אריה שבשנים הרבות שזכיתי להיות עימו בבית מרן סיפר לי ענינים רבים ממה שספג ולמד מאביו מרן שליט"א, **ולהגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א** ראש ישיבת קהלות יעקב שהקדיש מזמנו ועבר על הכתוב, כדי שיהיו דברי מרן המובאים כאן בצורה הראויה והמכובדת להביאם לשלחנם של מלכים מאן מלכי רבנן. וכן לבני וחתניו החשובים שליט"א שטרחו ביררו ודאגו לכל פרט במסירות אין קץ, וכן לעוד מנכדי רבינו שהוסיפו טרחו וליבנו את הדברים.

מ. סחייק

אלול תשע"ו

תוכן ענינים

- י"א. עול תורה כעזר לצאת מפחת מעשיו 14
י"א. תפילה 15
י"ב. קבלות נוספות 16
סוף דבר 16

פרק ד'

1. ראש השנה

1. ערב ראש השנה

- בטוח בד' עם התשובה-הכיצד?! 1
הוספות 2

4. עבודת ראש השנה

- הקדמה 4

4. מלכיות

מאמר א'

- שתמליכוני עליכם - להכנע לפניו יתב' 4

מאמר ב'

- שתמליכוני עליכם - אין עוד מלבדו 6

מאמר ג'

- גאון כלפי שמיא 12

- חומרת דינו של בעל הגאון 12

- תורף השיחה 12

- השיחה 13

18. שופרות

מאמר א'

- מהות השופר ושעבוד הכוחות להשי"ת 19

חודש אלול וההכנה לראש השנה 1

- הקדמה 1

פרק א'

2. התעוררות לקראת ראש השנה

- א. ההרגש שחסר בימינו 2

- ב. הפחד שחסר בימינו 2

- ג. אפילו מלאכים מפחדים 3

- ד. משמעות השופר 4

- ה. החשיבות להקדים ההתעוררות 5

- ז. חרדת הדין 7

פרק ב'

1. משמעות גזר הדין

- א. גזר דין לא רק לשנה זו 1

- ב. גזר דין - על מצבים שיכולים להפילו או

- לרומם אותו 2

- ג. לשנות הגזר"ד בעוד מועד 4

פרק ג'

1. עצות להנצל בדין

- א. זכות הציבור 1

- ב. זכות הציבור - משלו של הגר"ס 3

- ג. זכות הציבור - מתוך שמחזק עצמו 4

- ד. כל מעשה קטן קובע 4

- ה. להיות חיוני לקיום העולם 5

- ו. חסד 8

- ז. שבירת המידות 9

- ח. מעביר על מידותיו 10

- ט. הנהגת חסד מיוחדת במשפט הציבור ... 11

- י. עול תורה ומצוות 14

71	האושר הגדול בכפרה.....
73	עבודת יוה"כ לימוד מט' באב.....
75	עבודת יוה"כ - יסו"ע.....
78	הפרידה מיום כיפור.....

פרק ו'

כמה ביאורים בתפילת ימים נוראים.....80

80	סליחות.....
80	ראש השנה.....
89	יוהכ"פ.....

פרק ז'

עבודה עצמית יומית.....95

95	הקדמה.....
95	התעלות ע"י - מחשבת התרוממות.....
98	פשוט המעשים לפני שינה.....
98	עיצה לנרדם ליד מיטתו.....
98	אין מורה היתר.....

מאמר ב'

51	תקיעת שופר והכנעת הלב.....
----	----------------------------

מאמר ג'

54	תקיעת השופר וקבלת מסי"נ.....
57	מסירות נפש - מעשה.....

מאמר ד'

57	שבירת המידות הקשה כמוות.....
59	ענינים נוספים.....

פרק ה'

עשי"ת ויום כיפור.....61

62	עשרת ימי תשובה.....
63	יוה"כ.....
65	עשי"ת ויוה"כ - תורף דברי מרן.....
67	מעשה באגריפס המלך.....
69	לקבוע דרך - דרך התורה.....

חודש אלול וההכנה לראש השנה

הקדמה

דברי ההתעוררות והכנה לחודש אלול וראש השנה, מסודרים לפי סדר הנושאים הבא:

- א. ההתעוררות לקראת ראש השנה, ואימת הדין.
- ב. משמעות גזר הדין שנפסק בר"ה.
- ג. במה להתחזק [זיכוי הרבים, המעביר על מידותיו, חסד, להיות אדם שהציבור נצרך לו, ועוד].

הערה הנצרכת -

הרבה מהדברים הובאו מתוך שיחות מרן שליט"א בספר ימלא פי תהלתך וכאן הובאו בקיצור, וכדאי לעיין בספר עצמו, ולראות את השיחות במלואן, כי בראיה כוללת של כל המהלך של מרן ראש הישיבה, ניתן להתרומם ולהתעלות הרבה יותר! ובנוסף לעיין גם בשיחות הרבות הנוספות על הימים הנוראים המודפסות שם.

פרק א'

התעוררות לקראת ראש

השנה, ואימת הדין

א. ההרגש שחסר בימינו

הנה ימי האלול בזמנינו אינם דומים לימי האלול בדורות הקודמים, דבזמנם היה הרגש נעלה ומיוחד בימי האלול, ויש סיבות לכך - **דככל שהעולם מתפתח ומשתכלל, גוברת ההרגשה שעולם כמנהגו נוהג, ואנשים מרגישים עצמם קבועים בעולם, ואע"פ שרואים כ"כ הרבה צרות רח"ל, כל אחד סומך שאצלו יהיה כשורה.**

ובאמת דעצם השכחה הוא חסד ה', דאם זכרון יום המיתה היה עומד לפני האדם ללא הסח הדעת, הוא היה שבור כל ימיו ולא היה לו חשק ורצון לבנות ולעשות, וחסד ה' דקבע בטבע האדם שיסיח דעתו מסופו.

אבל מצד שני זה גורם שאין פחד מיום הדין, וחז"ל אמרו [ברכות דף ה' א'] עצה להרגיז יצר הרע ע"י הזכרת יום המיתה, אבל אצלנו גם ע"י הזכרת ענין זה אין קיום להתעוררות וכו', **ומתוך הרגשת חזקת חיים אומר שלום עלי נפשי, ומפרש בכל מיני הסברים דמה שקורה לאחרים רח"ל לא יקרה אצלו וכו' [אבל למעשה] כל אחד יודע בעצמו שאינו בטוח דאין לו ממה לפחד וכו'.** [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "יש גזר דין הנפסק לשנים רבות"].

ב. הפחד שחסר בימינו

אפילו שמדברים על פחד מיוה"ד, אבל להרגיש עמוק בלב פחד מיוה"ד כמדומה כל אחד יודע בעצמו שחסר, וזה לא כדורות הקודמים, וכבר

כתב הגר"ס זצ"ל [אגרת י"ד] מלפנים כאשר ידעתי כל איש אחזו פלצות מקול הקורא קדוש אלול, והיום אין את הפחד הזה. והסיבה כי הענין הזה צריך להגיע מהפנימיות!!

וכפי כמה שיותר חזקים ביראת שמים מרגישים יותר את האמונה בחוש, ומרגישים שהכל תלוי בהקב"ה שאין אדם נוקף אצבעו למטה, אלא א"כ מכריזין עליו למעלה, ובזמנינו זה אחרת.

ואע"פ שאי אפשר ח"ו לומר שלא מאמינים, מ"מ רואים בכל דבר וכגון בעניני רפואה דאע"פ שצריך להתרפאות וא"א לסמוך על ניסים, אבל דבר ראשון שואלים - מה זה אמר, ומה זה אמר, יותר מדי מונחים בצד הטבעי ושוכחים את הצד שגורם לזה, ואע"פ שאומרים גם את הצד הזה, אבל זה לא כ"כ חזק אצל האנשים וכו'. [ספר "ימלא פי תהלתך" - אלול - "מעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני"].

ג. אפילו מלאכים מפחדים

הנה אנחנו עומדים ימים ספורים לפני ר"ה, וידוע דאדם שצריך לעמוד לפני משפט של בשר ודם וצפוי לגז"ד מות ח"ו, וגם בזמנינו דברוב המדינות ביטלו עונש זה, מ"מ גם אם צפוי גז"ד למאסר ממושך או אפילו לזמן קצר, הרי אדם עושה כל מה שביכלתו ושוכר עורכי דין מעולים ביותר, וכל מחשבותיו עסוקות יומם ולילה איך להנצל מהעונש שיכול לקבל במשפט.

והרי יודעים שהקב"ה דן את כל העולם, ורואים במשך השנים שעברו איזה עונשים נגזרים, יש שהלכו מהעולם, ויש מתפתלים ביסורים רח"ל, כמה צרות עברו על אנשים, וזה הכל נגזר בר"ה ויוהכ"פ, ה' ישמרנו ואת כל עמו ישראל.

ובזמנינו לא מרגישים רגש אמיתי של פחד, אבל בדורות הקודמים היה אחרת. **ומי שיותר קרוב לה' ושקוע בתורה ומצוות ובמידות טובות, יותר רואה ומכיר ויודע מה זה דין, והמלאכים דהשגתם גבוהה חיל ורעדה יאחזון, כי יודעים מה צפוי בדין, אבל אנשים מה ששקועים יותר בהבלי העולם שוכחים מיום הדין, עולם כמנהגו נוהג, אבל אם חושבים, היה צריך לאחוז פחד לכל אחד.** [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "הנהגת חסד מיוחדת למקיים העולם במעשיו"].

ד. משמעות השופר

הטור [או"ח סימן תקפ"א] מביא מפרקי דר"א, דבר"ח אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה שאז עלה לקבל לוחות אחרונות, והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר ע"ג, והקב"ה נתעלה באותו שופר שנא' עלה אלוקים בתרועה וגו', לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בר"ח אלול בכל שנה ושנה וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, וכדי לערבב השטן.

משמע שקול השופר גורם להחריד האדם מפחד ה' ומהדר גאונו.

והנה לב יודע מרת נפשו, אנו שומעים בכל יום תקיעת שופר לאחר התפילה, ומי יכול לומר שזה פועל עליו, ואפילו אם לא מתעוררים לתשובה גמורה, אבל לכל הפחות היו צריכים לראות איזה שינוי, וזה פלא שהרי כתוב בפסוק אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו.

הרי ע"כ דביחז עם תקיעת השופר צריך איזה התעוררות מסוימת מצד האדם, וכעין מה דמבואר בב"מ [פ"ה א'] א"ר יוחנן כל שהוא ת"ח ובנו ת"ח ובן בנו ת"ח שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם וכו', א"ר ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה, והרי רואים במציאות שהרבה פעמים אין זה כך. אלא מבארים [ע"י רוח חיים אבות ב' י"ב] דבאמת

התורה מחזרת להיכנס, אבל כשלא נותנים לה אפשרות להיכנס היא לא נכנסת בכוח.

וכן הוא בתקיעת שופר, דאע"פ שזה מעורר לתשובה, אבל צריך איזה התעוררות מצד האדם שיהא מוכן לקבל ולהתעורר, ואם גם את זה לא עושים איך השופר יעורר, ולדאבונינו כ"כ נתקטנו הדורות, דחז"ל תיקנו התקיעה לעורר לתשובה דבזמנם היה מעורר, אבל כשהלב אטום רח"ל אפילו הדברים החשובים ביותר אינם משפיעים.

השופר שנאמר עליו בלשון פליאה, אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, בזמנינו אינו מעורר לתשובה, כי כשיש התעוררות מצד האדם, יש בכח השופר לסייע, אבל כשזה חסר אין לשופר השפעה.

וכך הוא לענין אימת הדין, דכל אחד יודע המאורעות והאסונות הנוראים רח"ל שאירעו במשך השנה, היכן שפונים שומעים על מקרי אסון רח"ל, ובכל זאת לא משתנים ונשארים בקרירות. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", ועוד עיי' בפרק הבא אות ב'].

ה. החשיבות להקדים להתעוררות

הגר"י בלזר [כוכבי אור מאמר ד'] מביא את המשנה בר"ה [ט"ז א'] דבראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, שנא' היוצר יחד ליבם וגו', והגמ' [שם י"ח א'] מפרשת מאי כבני מרון, הכא תירגמו כבני אמרנא [ופרש"י ככבשים שמונים אותן לעשרן ויוצאין זה אחר זה בפתח קטן שאין יכולין לצאת כאחד], ריש לקיש אמר כמעלות בית מרון [ופרש"י הדרך קצר ואין שניים יכולין לילך זה בצד זה שהעמק עמוק משני צידי הדרך], ורב יהודה אמר כחיילות של בית דוד [ופרש"י וכך היו מונים אותם יוצאים זא"ז בצאתם למלחמה].

והגרי"ב זצ"ל מקשה למה התנא צריך להסביר במשל דבר פשוט כזה, מי לא יבין מהו זה אחר זה, והו"ל לתנא לומר בפשיטות בר"ה כל באי עולם עוברין לפניו זא"ז.

ומפרש דבגמ' [שם ח' ב'] כתוב מלך וציבור, מלך נכנס תחילה לדין, איבעית אימא לאו אורח ארעא למיקם מלכא אבראי, ואיבעית אימא מקמי דליפוש חרון אף, ופרש"י בשביל עוונות ציבור.

דלאחר שאנשים רבים נשפטו מצטבר הרבה עוונות, ומתחזק חרון אף ח"ו, וא"כ כל הנידון יותר מאוחר, נתון להישפט ביותר תקיפות, דכשיש חרון אף חזק, המשפט קשה מאד רח"ל, ולכן הקב"ה עשה שהמלך יכנס לדין תחילה.

ולכן בר"ה אם כולם יעברו ביחד וירבו עוונות הכלל, החרון אף יהא גדול וכולם בסכנה ח"ו, ולכן עוברין אחד אחד, **והעוברים תחילה לא יסבלו מחרון אף של הרעות והחטאים של העוברים אחריו, אלא רק מאלו שלפניו**, אומנם מי זוכה לעבור תחילה, על זה כתוב במשנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, והגמ' באה לפרש הסדר, ולא אמרו משל בעלמא איך עוברין אחד אחד שזה דבר פשוט.

ומפרש שם מה הם ג' פירושי הגמ', ומה שאמרו כמעלות בית מרון, הוא מפרש כי מנהג העולם דבמקום שמתאספים עם רב וכל אחד רוצה למהר להשיג חפצו תחילה, הנה הושם לחק ומנהג קבוע כי כל מי אשר יקדים לבוא הוא ישיג מטרתו תחילה, וכן ביום הדין שכולם עוברים זא"ז, והנה לא הכל יבואו יחד בעת אחד להתיצב לדין, כי יש מקדימין לבוא ואך כאשר ישמעו קול השופר בר"ח אלול, הם דואגים ומכינים עצמם לעמוד לפני כסא הדין, ויש אשר יאחרו עד אשר יקרבו ימי הדין, ויש אשר יפגרו עד יום האחרון קודם יום הדין, ולזאת כשעוברים כל באי עולם לפניו, הדעת נותן כי אותם שהם מקדימים לבוא וכבר הכינו עצמם

מימים רבים וממתיננים ומצפים להיות מוכנים להתיצב בדין, המה יעברו לפניו ית' לראשונה, כי מידת הרחמים יפנה לפנייהם הדרך לעבור ראשונה עכת"ד. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "הנהגת חסד מיוחדת במשפט הציבורי"].

ז. חרדת הדין

לקראת ימים נוראים [תשע"ב] סיפר מרן ע"מ לעורר את משתתפי השיעור במסכת עירובין על חרדת הדין שיש בראש השנה, ואמר שבא אליו בחור אוטיסט שאמר לו [למרן] שהוא גלגול שנשלח לתקן כאן בעוה"ז, והיה אותו אוטיסט מפוחד מאוד לפני ראש השנה, ואמר רבינו שאלתי אותו מדוע אתה מפחד הרי כבר עברת את הדין? וענה לי אותו אוטיסט, דווקא בגלל זה אני מפחד כי אני יודע מה זה דין, לכן אני מפחד!! והוסיף רבינו ואמר שלפני יום כיפור היה האוטיסט יותר רגוע [ועי' מזקנים אתבונן ח"ב ערך "פגועי מוח" דעת רבינו בענין האוטיסטים]. וכשסיפר זאת עורר מרן ואמר - אנשים חושבים שהדין אינו דבר כל כך חמור, וצריך לדעת שדין הוא נורא ואיום, כל הדברים הקשים שקרו השנה, מי יחיה, מי ימות, וגם באיזה אופן בדיוק מי במים, מי באש - הכל נגזר בר"ה בפרטי פרטים.

וכתב הגרמ"י שניידר שליט"א בפרי חיים" - גליון 28 על הריגת הצורר "בן לאדן" ימ"ש, שאמר מרן: **רואים איך שברגע שנגזר עליו בראש השנה למות, לא מועיל כלום, ומתקיימת הגזירה.** ונתקיים בו "על דאטפת אטפוך". הוא הרי הרג אלפי אנשים, ובן נח שהרג חייב מיתה. עלינו לראות מזה את יד ה', להבין שהכל מתוכנן משמים. עכ"ל.

פרק ב'

משמעות גזר הדין

א. גזר דין לא רק לשנה זו

הנה אנחנו עומדים לפני יום הדין, וכשמתבוננים רואים דהדין בר"ה יכול לקבוע גם לכל החיים ולא רק לשנה זו, וגם לסוברים דבר"ה דנים על חיי עוה"ז, מ"מ תוצאות הדין קובעות גם לחיים הנצחיים.

ומביא מרן ראיות על כך ונביא אחת מהן: מצינו בסנהדרין [ק"ח א'] דר"ע ס"ל דדור המדבר אין להם חלק לעוה"ב, ואין עומדין בדין שנאמר במדבר הזה יתמו ושם ימותו [ועיי'ש בגמ'], והנה זה נאמר להם בשנה השנית לצאתם ממצרים לאחר שחזרו המרגלים וילונו כל העם, ונגזר עליהם למות במשך ארבעים שנה.

ובמד"ר [איכה בפתיחה אות ל"ג] אמרינן דכל ערב תשעה באב היה משה מוציא כרוז בכל המחנה ואומר צאו לחפור והיו יוצאים וחופרין קברות וישנין בהן, לשחרית היה מוציא כרוז ואומר קומו והפרישו המתים מן החיים, והיו עומדין ומוצאין עצמן מנין של חמשה עשר אלף בפרוטרוט חסרו שש מאות אלף.

והנה יכולים לתאר מה עשו אנשי דור המדבר [שהיו דור דעה] בשמעם גזירה זו דבמדבר הזה יתמו ושם ימותו שאין להם חלק לעוה"ב, וכי ישבו שאננים, ובפרט אחרי שראו כל שנה בתשעה באב איך הגזירה מתקיימת, דמתים כל אותם אנשים בני ששים.

הרי בודאי עשו תשובה בכל הכחות, והתאמצו להרבות בלימוד תורה בתפילה, בחסד ובכל חלקי העבודה והתשובה, ואעפ"כ ס"ל לר"ע דנגזרה הגזירה ואין להם חלק לעוה"ב.

והגזירה נגזרה בתחילת הארבעים שנה, ובכדי לשנות הגז"ד הוצרכו לכחות מיוחדים, **דבמלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא, דלאחר הפסק דין צריך להתאמץ מאד בכדי לעשות משפט חדש.**

והנה מתפללים בימים נוראים קרע רוע גזר דיננו, ולכאורה הגז"ד הרי נפסק ביום הכיפורים ועל איזה גז"ד מתפללים שיקרע, ויתכן דהכונה על הגז"ד שעומד להינתן, אמנם יתכן שהכונה לגז"ד שאינו מוגבל על שנה אחת, דחוץ ממה שפוסקים על חיים ובריאות וכו', יש פסק על כללות המצבים דהאדם יהא נתון בהם.

וא"כ כשבאים ליום הדין צריכים לדעת דיתכן שכבר נפסק הדין על האדם, וכמו דרואים באנשי דור המדבר שנפסק דינם ארבעים שנה קודם שמתו, ולא הועיל התשובה ומעשים טובים שעשו במשך כל הזמן, וא"כ **צריכים לקוות שאין אנו מאותם שכבר נגזר דינם, ועל ענינים מסוימים כבר נפסק הדין, וגם אם ידונו צריכים לדאוג איך יהא הדין, דיתכן שאדם מרוצה מהשנה שעברה עליו, אבל אם יעשה חשבון הנפש על מעשיו במשך השנה, איך יבוא לבקש עוד פעם, וצריכים לרחמים וחסדים מרובים.**

והנה באופן רגיל אדם לא כ"כ מפחד מיום המיתה, ומתוך הרגשת חזקת חיים אומר שלום עלי נפשי, ומפרש בכל מיני הסברים דמה שקורה לאחרים רח"ל לא יקרה אצלו, וצריך להתבונן מי יודע איך יקבעו מצבו ברוחניות, וכל אחד יודע בעצמו שאינו בטוח דאין לו ממה לפחד, דהלואי שנזכה למדרגה שכל מעשינו יהיו כהוגן, ולא יהא ממה לפחד. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "יש גזר דין הנפסק לשנים רבות"].

ב. גזר דין - על מצבים שיכולים להפילו או לרומם אותו

עלינו לדעת שהדין קובע לעולם, דיתכנו מצבים שעל ידם יוכל לעלות, ויתכנו מצבים שיופרע מלעלות, וכשנגזר על האדם בר"ה מצבים

שיעכבוהו מלעלות למה שצריך, הרי זו גזירה, וזה יכול להיות בתוקף שקשה מאד לשנות.

וצריכים לזכור כי בר"ה נקבע כל מצב האדם, לאו דווקא חיים ובריאות או יסורים רח"ל, אלא גם כללות המצבים דבהם תלוי כל עתיד האדם, וכמו שרואים **אפילו אנשים גדולים שנפלו לגמרי ע"י נסיונות ומצבים הנראים קטנים**, והכל נקבע ביום הדין, אם יהיו לו מצבים שיאפשרו לו לגדול ת"ח ירא שמים, או ח"ו מכשולות והפרעות שיעכבוהו מעליה רוחנית.

ואין זה סתירה לבחירה - דהכל נקבע ונגרם כתוצאה ממעשיו ותפילותיו, עד כמה משיג במצוותיו ובתפילותיו.

והנה אנחנו קרירים ובטוחים בעצמינו ולא מרגישים פחד מיום הדין, ובימים שעברו העוה"ז היה פחות משוכלל והיו פחות קשורים לעוה"ז, והרגישו יותר תלויים בחסדי ה', ולכן האלול והר"ה היו נראים אחרת, אבל ככל שהשכלול גובר ומרגישים יותר קביעות בעוה"ז, לא מרגישים עד כמה אנו תלויים בחסדי ה'.

ואע"פ שרואים אסונות כ"כ קשים, אנשים נופלים כזבובים, ברגע אחד היו ואינם רח"ל, ואחרים מתייסרים בכמה מיני מחלות משונות ויסורים, **ובכל זאת מסתובבים שקטים, כי שכלול עוה"ז כל כך מטעה את האדם ומרגיש עצמו קבוע.**

וכן ברוחניות סבורים שאנחנו בסדר, **והרי הכל תלוי בגזר הדין, האם ידונו אותנו למצב שיתאפשר לו לעלות בתורה ויר"ש או ח"ו להפך**, וצריכים לקוות לרחמי שמים דעדיין לא נפסק כבר גז"ד, וגם אם ידונו אותנו צריכים רחמי שמים על גזר הדין, ואם ח"ו לא זוכים יכולים לבוא נסיונות ומצבים קשים.

וצריך להתפלל לזכות לסייעתא דשמיא ועזר ביום הדין שנוכל להשלים

המטרה דעבורה באנו לעולם. שלא נבוש לעוה"ב ונוכל למלאות תפקידינו בחיים כרצון ה'. [ספר "ימלא פי תהלתך" ח"ג - מתוך שיחה - "יש גזר דין הנפסק לשנים רבות"].

ג. לשנות הגזה"ד בעוד מועד

אמר מרן [בניחום אבלים בפטירת ילדה קטנה ל"ע] מה שנגזר מן השמים אי אפשר לשנות, אבל בן אדם צריך לעשות, ולא שהעשיה משנה, כי אם נגזר לא יועיל שום דבר שבעולם, ואם עשה, או לא עשה, לא משנה, רק מה שנקבע הוא מה שיהיה, כפי מה שנגזר בראש השנה.

לעיתים אחר מעשה, אדם מתייסר שמא לא עשה די, וחושב אם הייתי עושה ככה - היה ככה, אם הייתי עושה באופן אחר - שמא היה מועיל - אך זה שום דבר! וגם תפילה - קשה מאוד שתשנה מה שנגזר בראש השנה, ואולי תפילה כן [עיין תוס' ראש השנה ט"ז ע"א ד"ה "כמאן"].

הערה - יש להדגיש שדברים אלו נאמרו ב-"ניחום אבלים"
דהיינו "אחרי" שהגזירה כבר חלה. אולם "לפני" - אמר מרן - כל עוד שאפשר, כבר כתוב בגמ' - **"אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים"** [ברכות דף י" ע"א]. ומה שיכול באמת להועיל זה - **אם יתאמת אצלו הבטחון שהכל מה'** [נראה דברי מרן בספר מזקנים אתבונן אמונה ובטחון"ו בארוכה].

ועוד הוסיף מרן שלפעמים נגזר על תנאי, שאם יעשה כך וכך תתבטל הגזירה, כמו בנימין הצדיק שהוסיפו לו עשרים ושתים שנים, כדאיתא במסכת בבא בתרא [דף י"א ע"א] -

"תניא אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה, פעם אחת באתה אשה לפניו בשני בצורת, אמרה

לו רבי פרנסני, אמר לה העבודה שאין בקופה של צדקה כלום, אמרה לו רבי אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתים, עמד ופרנסה משלו, לימים חלה ונטה למות, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו? מיד קרעו לו גזר דינו!! תנא - הוסיפו לו עשרים ושתיים שנה על שנותיו".

ולכן חייב להרבות בתשובה תפילה וצדקה להעביר את רוע הגזירה. ע"כ דברי מרן לגבי "לפני" חלות הגזירה.

וכך גם בפרנסה, אדם חושב אם הייתי עושה כך הייתי מרוויח - אך זה שום דבר! אמנם גם בפרנסה לא יכול לומר, אני לא אעשה כלום, היות וצריך לעשות! אלא שידע שהעשיה לא משנה.

ולפעמים יש חנות שמכניסה הרבה ממון, ורוצים לרכוש אותה כי חושבים להרויח, או מספר מסוים של כרטיס הגרלה שזכה, ורוצים לרכוש את אותו מספר כדי שיזכה שוב.

אך זה טעות "לא החנות מכניסה", "לא המספר זוכה", רק מה שנגזר על האדם, ואם יחליפו בעלים אין ראייה שירויח כלל.

פרק ג'

עצות להנצל בדין

א. זכות הציבור

במסכת ע"ז [דף ד' ע"ב] אמרינן: א"ר יוסף לא ליצלי איניש צלותא דמוספי בתלת שעי קמייטא דיומא קמא דריש שתא ביחיד, דלמא כיון דמפקיד דינא דלמא מעייני בעובדיה ודחפו ליה מידחי.

דהיינו שלא יתפלל אדם בשלש שעות ראשונות של היום דאולי יעיינו במעשיו וידחפוהו, ואע"פ דבלא"ה מעיינים במעשיו, דיש השגחה להסתכל על מעשיו שעשה במשך השנה, אעפ"כ לא דנים כ"כ בתוקף ועומק הדין, אבל אם יתפלל ביחידות יעינו יותר עמוק במעשיו.

והגמ' מקשה אי הכי דצבור נמי, ומתרצת הגמ' דצבור נפישא זכותיה, והגמ' מקשה אי הכי דיחיד דצפרא נמי לא [שגם לא יתפלל תפילת שחרית בג' שעות ראשונות], ומתרצת הגמ' כיון דאיכא צבורא דקא מצלו [שחרית בכל מקומות] לא קא מדחי.

ורש"י מפרש דמוספי כל השנה הן שבח וסיפורי מעשה, אבל מוסף ראש השנה מתוך שהוא מתפלל מלכיות זכרונות שופרות מיפקד דינא טפי ואל יפרוש אדם עצמו מן הצבור.

הרי רואים דבר נורא, דהנה רצון ה' שיאמרו מלכיות זכרונות ושופרות וחז"ל קבעום לחובה, והגמ' מדברת גם על המתפלל ומשים לב לתפילתו ומכוין בה, ומשתדל בכל כוחותיו לקיים שתמליכוני עליכם, ואעפ"כ דוקא באמירת דברים אלו יש סכנה דידחוהו, ומה זה גרוע ממוספי כל השנה שהם שבח.

והרי מסברה היו מבינים דאדרבה יש בזה מעלה שהאדם מתמסר

להקב"ה ומתקרב באמירת מלכיות זכרונות ושופרות, אבל בגמ' כתוב להיפך, דאז גדלה הסכנה שיעיינו במעשיו, וגם אצל צדיק, כיון שאין צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא, **אם ידונו ויעיינו במעשיו בכל העמקות יהא נורא וידחוהו ח"ו**.

והנה בעיקר דברי הגמ' דאמרו דלמא מעייני בעובדיה, צ"ב למה אמר דלמא, הרי בודאי כולם נידונים על מעשיהם, אלא הביאור דבאמת הכל גלוי לפניו ית', וכתוב היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם, **אלא דמצד הדין צריך להיות דכל מעשה ידונו בעמקות הגדולה ביותר, אבל יש הנהגה במידת הרחמים שלא לדון בעמקות גדולה**, אע"פ שהעמקות גלויה לפניו ית'.

והנהגת המשפט היא דבציבור דנפיש זכותיה לא מעיינים כ"כ בעומק אע"פ שהקב"ה צופה נסתרות ביום דין, משא"כ אם ידונו אותו כשמתפלל ביחידות.

והנה חז"ל נתנו עצה לזה, שיתפללו בציבור או בזמן שהציבור מתפללים, וצ"ב במה עדיף הציבור, הרי לא מדובר דוקא כשאנשי הציבור יותר צדיקים ממנו.

אלא ע"כ דיש חסד מיוחד דבזמן שהקב"ה דן את האדם הנמצא בציבור, מביאים בחשבון לדינו הפרטי של כל אדם רק את זכויות הציבור שיסייעו לו ולא את חובות הציבור, ולכן כשמתפלל בציבור לא יעיינו על מעשיו כ"כ בעומק וזוכה להנהגת רחמים מיוחדת.

והנה הרוצה להשתמש בזכויות הציבור לא יתכן שיהא הוא גורם להיפך מזכויות, ולכל הפחות צריך לראות שלא להזיק את הציבור, ובודאי עדיף **אם יזכה את הציבור**, דהגורם למעט זכויות הציבור איך יסתייע ע"י זכויות הציבור, א"כ למי שיש לחשוש בו דמזיק הציבור לא יועיל עצה זו, ואם מעיינים במעשיו זה חמור מאד.

וא"כ צריכים להתבונן דחוץ מהחשבון הפרטי, הרי כל אחד במקום שנמצא יכול להיות מזכה הציבור ויכול להיות להיפך ח"ו, דמעשיו משפיעים על סביבתו, ואם מתחזק בלימוד ובתפילה מעשיו משפיעים לטובה על סביבותיו, ואם להיפך ח"ו משפיעים לרעה.

וא"כ זה מהדברים העיקריים שצריכים להטיל כובד המשקל לתקנם, לראות שח"ו לא יצא מחמתו מכשול לציבור, דאז א"א להשתמש בזכויותיהם, ובגמ' משמע דאז המצב דדוחים אותו ח"ו.

ובפרט הנמצאים בישיבה יראו בכל מעשיהם שלא ישפיעו רעה על אחרים, דהמתרפה בת"ת ובתפילה ובכל עניני רוחניות מרפה אחרים, והמתחזק מחזק את האחרים.

והנה הדברים ידועים אבל בכל זאת ככל שמתרחקים הדורות, אימת הדין נחלשת מאד, והרי אפילו כשמקיימים מצוות ומע"ט רואים בחז"ל שאם מעיינים בדינו יש מה לפחד, וכמו שאומרים לגולה עמוקות בדיון, להוגה דעות בדיון, וגם אם לא ידונו בעמקות הכי גדולה, מי יודע אם אפשר לזכות, ומוכרחים לרחמים ולזכויות הציבור. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו"].

ב. זכות הציבור - משלו של הגרי"ס

הנה אנחנו עומדים בעשרת ימי תשובה, ותמיד בעם ישראל היו זהירים שלא להפסיד את ימי האלול ושל עשיית בפרט.

והחיי אדם [כלל קמ"ג] כתב ולכן מה נואלו היוצאים לפעלם ולעבודתם כל היום בימים אלו, וכ"ש מהתחלת ימי הסליחות שהם נגד ימי ביקור של קרבן, וכ"ש בי ימי תשובה ימי הדין והמשפט ואינם יודעים מה יהיה משפטם וכו', והנה החיי אדם כתב זה אפילו על היוצאים להתעסק עבור פרנסה ולא בכדי להתעשר.

וצריכים לחפש עצות איך לזכות, והרמב"ם [הל' תשובה פ"ג ה"ד] כתב דנהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים, ולעסוק במצות מראש השנה ועוד יום הכפורים יותר מכל השנה.

ובשם הגרי"ס זצ"ל אומרים עצה להיות ממזכי הרבים, ועל דרך משל אמרו דבזמן שצריכים את הגנב מורידים אותו אפילו מחבל התליה ומצילים אותו, וכך כיון שנצרכים למזכה הרבים מצילים אותו, וזה עצה לזכות בדין. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "זיכוי הרבים מונע מחטא ומסייע לתשובה"].

ג. זכות הציבור - מתוך שמחזק עצמו

הגרי"ס זצ"ל אמר עצה לזכות בדין להיות ממזכי הרבים, ופירש בדרך משל, דכשצריכים את הגנב מורידים אותו אפילו מחבל התליה, וכיון שצריכים למזכה הרבים **דינו משתנה**, ולכל אחד יש אפשרות להתחזק ולזכות את הציבור, **זיכוי הרבים אינו רק כשנגשים לאחרים לחזקם, אלא גם כשמתחזק בעצמו, דע"י זה מושפעים הסובבים אליו ומתחזקים על ידו.**

וכל אחד יראה להתחזק בענין זיכוי הרבים, שע"י זה מקבל זכויות הציבור, והקב"ה יעזור לכל אחד שיזכה להתקרב אליו יתב' ולהיות ממזכי הרבים, וכולנו נזכה בדין. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו"].

ד. כל מעשה קטן קובע

במסכת ב"ק [ל"ח ב'] איתא דאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה אפילו שכר שיחה נאה, דאילו בכירה דקאמרה מואב [לשון פריצות שהוא מאביה] א"ל הקב"ה אל תצר את מואב ואל תתגר בס מלחמה, מלחמה הוא דלא

הא אנגריא [להשתעבד בהן להביא להם מים ומזון] עביד בהו, צעירה דקאמרה בן עמי א"ל הקב"ה למשה וכו', דאפילו אנגריא לא תעביד בהו, ועוד אמרו שם דבשביל לילה אחת שקדמתה בכירה לצעירה קדמתה ארבע דורות לישראל.

הרי דאע"פ שבני עמון היו רשעים, ואם היו דנים אותם אז לא היה נפסק הדין בצורה זאת, מ"מ בזכות מעשה טוב שעשתה אימם זכתה שלא יעשו אנגריא בבניה, והבכירה שהקדימה בלילה אחד זכתה להקדימתה ארבע דורות בישראל.

והכל נכנס בחשבון בין לצד הטוב ובין להיפך, כפי שאדם משתדל לרומם עצמו להכניס בתוכו הרגשת יראת שמים, לימוד תורה בטהרת הנפש, תפילה אחת שמתפללים בכוונה בלב טהור, וכל מעשה מצווה יכולים לקבוע לדורי דורות, עד כדי כך דאפילו אם דור אח"כ ח"ו לא יהיו זכאים, תהא השפעה למעשיו עכשיו לקבוע הדין לדורות.

וכל מעשה קטן קובע, דשינוי זה שזו קראה מואב וזו קראה עמון והסתירה המעשה שעשתה, היה בכוחו לשנות לדורות, וכל התחזקות בתורה ומצוות משנה את כל האדם ובכוחו לקבוע לדורות. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "יש גזר דין הנפסק לשנים רבות"].

ה. להיות חיוני לקיום העולם

בתפילות מבקשים שהקב"ה יתנהג עמנו במדת החסד והרחמים, דבאמת אומרים בתפילה בר"ה - קל אמונה בערכך דין אם תמצה עומק הדין מי יצדק לפניך בדין, דאם הקב"ה ימצה עומק הדין ללא שישתף הנהגת חסד ורחמים, אז איך אפשר, מי יכול לזכות בדין.

והרי אפילו על מלאכים שאינם חוטאים אומרים [בפיוט ונתנה תוקף] ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על צבא

מרום בדין כי לא יזכו בעיניך בדין, ואם הם מפחדים מיום הדין, עאכו"כ אנשים שיש להם חטאים, ולכן התפילות מיוסדות על סמך זה שמבקשים בהנהגת חסד ורחמים.

והנה הגמ' בר"ה [י"ז ב'] מביאה דרב הונא מקשה סתירה, כתיב צדיק ה' בכל דרכיו [והיינו שדן במשפט אמת לפי הדין], וכתיב וחסיד בכל מעשיו [והיינו שדן לפניו מן השורה], ומתרת הגמ' בתחלה צדיק ולבסוף חסיד, ופרש"י דלבסוף היינו כשרואה שאין העולם מתקיים בדין ואז הוא עושה לפניו משורת הדין וכו'. רק כשהקב"ה רואה דהעולם לא יכול להתקיים, אז הוא מוסיף חסד ורחמים במידה יתירה, וזה מה דפרש"י דכשרואה שאין העולם מתקיים בדין, אז הוא מוסיף להתנהג ביתר מדת רחמים וכו', וזה משום שהנהגת מדה"ד קיימת, אלא דבזמן שע"י הנהגה זו יבוא חורבן לעולם הקב"ה מוסיף מדת רחמים, וא"כ נמצא שיש הנהגת דין וזה חמור מאד, אלא דכשהקב"ה רואה שזה פוגע בקיום העולם הוא מוסיף עוד מדת רחמים.

אמנם בשלמא כשדן על קיום העולם יש הנהגת חסד זו, אבל כשדן את היחיד, מה יפריע לקיום העולם אם יתנהגו עמו בהנהגת דין ויסבול רח"ל.

וע"כ העצה היא להיות חלק מקיום העולם, דאדם יכול לגרום שהוא יהא חלק מקיום העולם, דמעשיו מקיימים העולם, אבל אם ח"ו אינם מקיימים העולם ומסתכלים עליו כיחיד, אז ההנהגה עמו היא, ואתה תשלם לאיש כמעשהו, ואז המצב נורא ואיום.

שהרי אפילו המלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון, ואע"פ דצ"ב למה מפחדים הרי אין להם חטאים, מ"מ כך כתוב כי לא יזכו בעיניך בדין, ואיך האדם יזכה בדין, אלא העצה היא ע"י שיהא תלוי בו קיום העולם.

והנה איך אפשר שקיום העולם יהא תלוי בו, ובאמת דכל עשיית מצוה

גורם קיום לעולם וכל עבירה ח"ו להיפך, וכדאמרו בקידושין [מ' ב'] דהעולם נידון אחר רובו עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, ולהיפך ח"ו אם עשה עבירה.

אמנם אעפ"כ יש מצוות מיוחדות המקיימות העולם, כדתנן באבות [פ"א מ"ב] על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח.

דאע"פ שכל מצוה יש בה כדי להכריע, מ"מ חז"ל אמרו דמצוות אלו הם העיקר שהעולם נשען עליהם באופן מיוחד יותר משאר המצוות, דאל"כ היה צ"ל על תרי"ג מצוות העולם קיים.

והנה אדם העושה מצוה ומזכה הרבים הרי תלוי בו חלק מהעולם, ויש יותר סיכוי שיזכה בדין, דאל"כ ח"ו זה פגיעה בקיום העולם כי הלא הוא במעשיו מחזיק את העולם, ואם ישלמו לו כמעשהו זה יהא פגיעה בקיום העולם, וע"כ ההנהגה עמו ביותר מדת החסד.

אבל כפי כמה שאדם פחות קובע קיום העולם, דמעשיו אינם כ"כ חשובים שאם ח"ו ייענש לא יפגע בקיום העולם, אז משלמים לאיש כמעשהו.

ואוי לאדם שלא נחשב לפניו יתב' כנצרך לקיום העולם אלא להיפך, דיתכן שאדם זה מכריע העולם לכף חוב רח"ל, ואז לא מתנהגים עמו במדת חסד יתירה.

ועכ"פ לדברינו אין הכונה שעכשיו מתנהג רק במדת החסד, דא"כ הרי הקב"ה יודע מתחילה דנצרכים למדת החסד, אלא שיש הנהגת דין לשלם כמעשהו ואפילו מלאכים יחפזון, אלא דכשזה יפגע בקיום העולם הקב"ה מגדיל את מדת החסד.

וא"כ העצה לזכות בדין היא ע"י שמעשיו מועילים לרבים, ולא נחשוב דזיכוי הרבים יתכן רק אצל אנשים העומדים בראש הצבור, אלא כל אחד בבחינה מסוימת יכול לגרום לזיכוי הרבים.

דהנה הלומד ומתפלל בישיבה כמו שצריך ועושה חסד, ממילא כולם מושפעים ממנו, וע"י זה נמצא שהוא גורם לקיום העולם, ואם ח"ו יחסר, יחסר בקיום העולם, והקב"ה נוהג עמו ביותר מדת החסד.

ועוד דגם ללא הענין דזיכוי הרבים, **עצם קיום ג' מצוות אלו שמעמידים העולם: תורה, ועבודה דבזמן שביהמ"ק היה קיים הקריבו קרבנות והיום מקיימים עבודה זו בתפילה, וגמילות חסדים, כפי כמה שמתחזקים באלו המצוות יותר מקיימים העולם, וע"י זה יש סיכויים שיתנהגו עמו יותר במדת החסד.** [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "הנהגת חסד מיוחדת למקיים העולם במעשיו"].

ו. חסד

ומה שזוכים הוא **במדת החסד**, התפילה **מיוסדת על חסד**, וי"ג מידות רחמים, **הכל חסד ורחמים, כי ללא זה לא מצינו ידינו ורגלינו, כי אם תמצה עומק הדין מי יצדק לפניך בדין.**

והעצה שיתנהגו עמו בחסד [מלבד הדבר הפשוט - שיתנהג הוא במידת החסד וכפי שנהג כאן בארץ תהיה ההנהגה עימו משמיה - מידה כנגד מידה, וע"י לקמן אות ח'] הוא ע"י **כמה שיותר קיום העולם יהא תלוי בו** [ומבואר יסוד זה בערך הקודם], וצריך להתחזק בזה תמיד, **כי זה האושר, חוץ ממה שזה עצמו זכות, להתחזק בת"ת ובתפילה, ואע"פ שזה קשה, מ"מ כמה שמתגבר זה זכות!!**

וכן להתחזק **בעשיית חסד שזה מיוסדות התורה, דבדרך כלל אדם מעדיף את עצמו, והקב"ה יעזור לכולנו שנזכה בדין.** [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "הנהגת חסד מיוחדת למקיים העולם במעשיו"].

בערב ראש השנה תשי"ע הלך לעולמו הרה"ג רבי יצחק לוינשטיין ז"ל שהיה נאמנו ויד ימינו של מרן והיה בעל חסד גדול. פטירתו בלא עת עשתה זעזוע גדול, לאחר ההלויה היה כבר זמן סמוך לכניסת ראש השנה,

נכנסו התלמידים למרן לשאול מה לקבל על עצמם כתוצאה מדבר זה ולקראת השנה הבאה, אמר להם רבינו - **כמה שעשיתם חסד עד כה - עשו יותר חסד!!**

[ויתכן שטעמו היה שמא יכניס היצר בלבבות שמא ריבוי חסד לא כל כך עזר להנצל מהגזירה הקשה, לכן אמר שאדרבא זה הזמן להתחזק ולהרבות בחסד, באמונה שבודאי זה מה שרצוי לפני ה', וזה מה שמגן על האדם בודאי, למרות שלא מבינים חשבונות שמים למה פלוני נפטר, וכד'].

ז. שבירת המידות

במסכת ר"ה [ט"ז א'] איתא אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

ותקיעת שופר שהוא להזכיר זכות אבות צריך להיות בבחינת כפופין, וכל הענין דכפופין, שבר"ה אדם צריך להגיע לדרגת כפופין, אז גם השופר צריך להיות כפוף, כדי לרמוז לאדם מה רוצים ממנו, דהא זה לא מצד השופר לעצמו, דמאי נ"מ מצד המצווה אם זה כפוף או לא, **אלא המכוון בשביל שהאדם יהא כפוף**, ולזה **מרמזין לו לתקוע בשופר כפוף**, כיון שזה בא לתפילה ורחמים מוכרחים להתכופף.

אמנם לעמוד בפנים כפופות עדיין לא מספיק, **דאדם יכול לעמוד כפוף לארץ ולהישאר בעל גאווה ובשאר מידותיו הרעים**, אלא המכוון שהאדם יהא בבחינה של פניו כבושין בארץ, דכמו שצורת השופר צריך להראות על גוף האנשים, כך הגוף צריך להראות על כל מהות האנשים להיות כפוף. נמצא דחוץ ממה שצריך להרבות בתשובה תפילה וצדקה - **צריך להיות**

כזה גדר שהאדם מרגיש שעבד על מידותיו ששברם, וזה גדר של עקידה!!! ולכן ארז"ל מעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

ובלא כלום לא יתכן להיות שנחשב כאילו עקדתם עצמכם לפני, אלא רק ע"י שהקב"ה מחשיב כן במידת החסד לאדם המכניע את עצמו ועובד על מידותיו להתגבר להיות כייף, הוא יכול להגיע לבחינה של עקדתם עצמכם לפני, אבל בלי זה כנראה שהסכנה נוראה, דאע"פ שעשה תשובה על חטאיו אבל אם לא מגיע למדרגת כייף מי יודע.

וזה מעין עקידה לשבור מידות רעות שיש באדם, דאין אדם שיש לו רק מידות טובות, וכשאדם יהא בבחינת עקדתם אפשר לזכות ליום הדין.

דבכל עניני המידות שמרגיש שצריך תיקון והוא שוברם זה קשה כמוות!!! וכמו שרואים אדם שצריך לבקש מחילה מאדם זה קשה כקריעת ים סוף, אם סתם עשה לו דבר הוא מבקש מחילה, אבל אם באמת עשה לו רע זה מאד קשה לבקש, וכן בעוד ענינים שקשה לפרט.

ואומרים בשם הגרי"ס זצ"ל דיותר קל לדעת את הש"ס מאשר לתקן איזה מידה, צריך לעבוד על זה כל החיים, ובזה כמה דכייף איניש עדיף טפי.

ומצוה לתקוע בשופר של איל בשביל לזכור את עקידת יצחק ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם, וזה עושים ע"י כייף, והקב"ה יעזור לכל אחד שיזכה לכוח"ט. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "מעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני"].

ח. מעביר על מידותיו

אחת מהעצות לזכות בדין - מה דמצינו בגמ' במסכת ר"ה [דף י"ז ע"א] דרב הונא בריה דרב יהושע נחלש ונטה למות, ונכנס רב פפא לבקרו ואמר שיכינו לו תכריכין, ואח"כ עמד מחליו ואמר דבאמת ב"ד של מעלה קנסו

עליו מיתה, אבל הקב"ה אמר דכיון שהוא מעביר על מידותיו יעבירו לו על פשעיו, דכל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו.

והנה אפשר לתאר מה נחשב חטא אצל אמורא קדוש זה, אבל מ"מ לפי מדרגתו הגדולה היה נחשב לו לחטא, אמנם צ"ב דממ"נ אם עשה תשובה למה ניצל רק בזכות שהיה מעביר על מידותיו, ואם לא עשה מספיק תשובה, מה מועיל דהעביר על מידותיו.

וי"ל דלהגיע לדרגת תשובה כזאת שהחטא ימחק לגמרי ולא ישאר רושם, שום כתם, צריך דרגת תשובה גדולה מאד, ועד אז צריך לזכות נוספת, וצדיק כזה שהיה תביעה שהגיע לעונש מיתה, ניצל רק בתוספת זכות זו משום שהיה מעביר על מידותיו.

והנה אנו עומדים יום לפני יוהכ"פ, ובאמת קשה לדבר לבני תורה היקרים, אבל לב יודע מרת נפשו, לך ה' הצדקה ולנו בושות הפנים, איך אפשר להכנס ליום הדין כדלים וכרשים.

נתחזק בלימוד התורה שזה כולל הכל, בזיכוי הרבים, **ובמעביר על מידותיו, שזה גם עצה להתמסר לתורה, דהעמידה על המידות מפריע לתורה, דחלק גדול מקניני התורה [השנויים באבות פ"ו מ"ה] הם בעניני מידות, דלזכות לתורה צריך לעבוד על המידות, וככל שיותר מתגברים אפשר לזכות יותר לתורה, ואז יותר מאושרים בין ברוחניות ובין בגשמיות.**

והקב"ה יעזור שכל אחד מאתנו יתחזק בתורה תפילה ומידות טובות, וכל כלל ישראל יזכו לכתיבה וחתימה טובה. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "זיכוי הרבים מונע מחטא ומסייע לתשובה"].

ט. הנהגת חסד מיוחדת במשפט הציבור

במסכת ע"ז [דף ד' ע"ב] אמרינן א"ר יוסף לא ליצלי אינש צלותא דמוספי בתלת שעי קמייתא דיומא [בשעת חרון] ביומא קמא דריש שתא ביחיד,

דילמא כיון דמפקיד דינא דלמא מעייני בעובדיה ודחפו ליה מידחי, אי הכי דציבור נמי, דציבור נפישא זכותיה, אי הכי דיחיד דצפרא נמי לא, כיון דאיכא ציבורא דקא מצלו לא קא מידחי.

וצ"ב הרי דנים כל יחיד בפני עצמו ומה מועיל שמתפלל עם הציבור, ועוד דדיון זה נאמר לכל אדם ולא דוקא אם הוא חוטא והציבור אינם חוטאים, וא"כ מה מועיל הציבור, הרי יתכן דבציבור יש חטאים יותר גדולים ממה שיש לו.

אלא משמע שהנמצא בציבור הקב"ה מתנהג בחסד גדול, דכשדן כל יחיד מהציבור הוא מסתכל על הצד הטוב והזכות שבציבור ולא לצד החובה, אבל המתפלל מוסף דר"ה ביחיד נמצא בסכנה גדולה שידחוהו, וכדפרש"י דבמוסף דר"ה מתוך שהוא מתפלל מלכיות זכרונות שופרות מיפקד דינא טפי, דכשמעיינים בעומק הדיון זה סכנה, והדברים הטובים שצריכים להביא טובה יכולים להיות סיבה שיעיינו יותר בדינו.

דאע"פ שהקב"ה יודע הכל, מ"מ הרבה פעמים אינו נכנס לדון בכל העומק, לפי שאם ידון בכל העומק מי יצדק לפניו בדיון, ובציבור הקב"ה מיקל ולכך לא יתפלל ביחיד.

ועכ"פ צ"ב דמגמ' זו רואים דטוב להיות נידון עם הציבור, והנה אם צריכים להיות בציבור, הרי פשוט דבשביל להיות בציבור אי אפשר להיות אדם שמעשיו סותרים זכות הציבור, אלא צריך לעשות מעשים לתועלתם, ובכל דבר צריכים לחשוב שמא ח"ו גורמים מכשול לרבים.

א"כ כל עבירה שאדם עושה ויכולים ללמוד ממנו הוא בגדר מחטיא הרבים, וצריכים להתבונן בזה שהרי נמצאים בין אנשים, ובכל דבר ובפרט בדיבורי לה"ר בדברים בטלים וזלזול בתפילה, נחשב מחטיא הרבים, וכמו האוכל בלי לברך, דלא כתוב שאוכל בפני אנשים,

אלא אפילו יושב בביתו ואוכל בלי ברכה, וכרגיל אנשים יודעים שלא מברך כבר נחשב למחטיא הרבים.

א"כ כשאדם עושה עבירה, חוץ מעצם העבירה, **אם הוא נמצא במקום שיכול לצאת ממעשיו איזה קלקול, יש גם חשבון של מחטיא הרבים, וח"ו המכשיל ציבור אינו יכול להנצל בזכות הציבור**, דמה שאמרו דציבור נפיש זכותי, בזכות זו יכול להשתמש רק מי שאינו מכשיל הרבים.

וכל אחד צריך להתבונן ולראות אם עשה דברים בציבור שלא כהוגן, דהמזלזל בת"ת תפילה ובשאר דברים משפיע על אחרים, וחוף מחטא דמכשיל הרבים הוא מפסיד זכות הרבים, **וכשאינו זכות הרבים מפסידים החסד המיוחד שיש לנידון עם הציבור**, ובלי חסד מי יזכה לפניך בדיון.

והדרך היחידי הוא להתחזק, ויהא לתועלתו וגם יזכה להיות מזכה הרבים, וכפי כמה שיהא יותר מזכה הרבים יש יותר סיכויים, דהגורם זכות לציבור מגיעו זכות הציבור דיש לו חלק בזה, **והלומד בהתמדה בודאי משפיע על אחרים, וכשרבים לומדים בהתמדה, ממילא זה משפיע רוח תורה ושקידה ויראת שמים, והבא לתפילה ומתפלל כראוי משפיע על אחרים, ואם ח"ו להיפך מי יודע והסכנה גדולה.**

והנה אנו כבר עומדים סמוך לר"ה, ולביאור הכוכבי אור הרי מקדימים לדון את הבא תחילה, ומי יודע היכן אנו עומדים, וצריכים להתחזק בכל העניינים הרוחניים, **וככל שמתחזקים חוץ מעצם המצוה כשמעיינים בדינו רואים שרצונו להיות עבד ה' ולהתקרב אליו, יש לו גם זכויות הציבור במדה מרובה**, והקב"ה יעזור שנתחזק בתורה תפילה גמ"ח ומידות שהם עמודי העולם, ויהא שייכות לזכות הציבור, ונזכה כולנו לכתיבה וחתימה טובה. [ספר "ימלא פי תהלתך" ח"ג - מתוך שיחה - "הנהגת חסד מיוחדת במשפט הציבור"].

י. עול תורה ומצוות

בראש השנה תשס"ג אמר מרן - אם אחד שואל מה לעשות כדי לזכות ביום הדין? **העצה - לקבל על עצמו "עול תורה"** [והוסיף מרן - "עול תורה" לא דווקא כקבלה לראש השנה, אלא בפרקי אבות [פרק ג'] כבר כתוב - "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וגו'"].

וביאר מה הפירוש "עול תורה" - **שמקבל על עצמו ללמוד תורה "תמיד". רק שלא יצוייר ממש כל הזמן, שהרי צריך להתעסק בצרכיו, והכוונה שבזמן הפנוי שלו יעסוק בתורה, וכן שכל הנהגותיו יהיו עפ"י התורה.**

כתוב ב"כתר ראש" אות ע"א - "עול תורה" - אמר רבינו דבר מנוסה, כשישכים אדם בבוקר, ויקבל עליו ביום ההוא עול תורה באמת ובלב תמים, היינו שיגמור בלבו שלא ישמע לכל דבר, ולא יבטלנו שום טרדה, אז יסורו ממנו הבטולים, ובוודאי יצליח ביום ההוא בתורה. וכפי תוקף קבלת עול התורה בבוקר וכפי חיזוק ההסכמה כן יעזרהו ה' בו ביום, וכן יסורו הטרדות ממנו.

ובפעם אחרת אמר מרן שהאדם צריך לעבוד את השי"ת כל יום, וכל יום - כל היום!!

י"א. עול תורה כעזר לצאת מפחת מעשיו

אמר מרן יסוד כיוון שהעולם נברא ע"מ ללמוד תורה, וכל קיום העולם הוא בזכות התורה, **לא יתכן שתהיה בעולם מציאות שתוכל למנוע לימוד**

התורה. ולפיכך אדם שיקבל עליו **עול תורה ומצוות בכל כוחו**, כל המפריעים המעכבים את לימוד התורה **מתבטלים ממציותם**.

ובזה מבאר מרן את דברי ברוריא לרבי מאיר בעלה במסכת ברכות [דף י" ע"א] רבי מאיר סבר שלהטות את הבריונים לדרך הטוב ע"י תפילתו, לא שייך, היות ואותם בריונים היו שקועים בחטא, ו-"הכל בידי שמים, **חוץ מיראת שמים**". אמרה לו ברוריא אשתו שלמרות זאת, כיוון שבריונים אלו שבשכנותו **מפריעים לו בעבודת השם, אין הדבר נכלל בסדרי הבריאה הרגילים**, ויוכל להתפלל שישובו בתשובה, ואכן כך היה.

וכתב רבינו בסוף השיחה: **והנוגע לנו** שצריכים לדעת כמה נורא הדבר שאדם עובר עבירה ושונה בה, דהתנא מתבטא עליו שימשיך ויחטא, ומי יכול לומר שנכשל רק פעם אחת במכשולות המצויות רח"ל כלשון הרע וכו'.

והנה אדם יכול לבוא לידי יאוש ח"ו [דהיינו לחשוב שנשקע בחטא ולא יוכל לצאת] וכו', אבל העצה היא **להתאמץ**, ובעיקר להתחזק יותר בכל עניני הרוחניות, **דבזמן שזה מפריע לרוחניות זה יכול להתבטל** וכו', וככל שיתחזק בתורה ובתפילה כל המפריעים מתבטלים. [ובהרחבה עיין בספר "מפקודיך אתבונן" ח"א במאמר "יתמו חטאים..." ספר "ימלא פי תהלתך" ימים נוראים מאמר "גדר האפשרות להתפלל על תשובת רשעים..."].

י"א. תפילה

בענין **החשיבות להתחזק בכל עוז** בתפילת ראש השנה [ויוה"כ] **ומשמעות הדבר עבור האדם**, עיין לקמן בפרק הדן על ערב ראש השנה, וכן בפרק העוסק בעבודת ראש השנה.

י"ב. קבלות נוספות

כבר שנים רבות לקראת ראש השנה נכנס הגה"צ רבי גדליה הוניגסברג שליט"א לרבינו, לבקש שיאמר מרן דבר חיזוק שאותו יקבלו בני ישיבתו - ישיבת שערי תורה להתחזק במשך השנה.

ונביא כמה מהקבלות שאמר להם מרן :

א. שיקבלו על עצמם לא לכעוס ולא להקפיד על שום אדם לפחות כל שעות הבוקר עד הצהריים.

ב. להתחזק בכונת הברכות [וכתב הגה"צ רבי גדליה לבני הישיבה את כונת הברכות בקיצור : **ברוך** - מקור הברכה. **אתה ה'** - אתה אדון הכל היה הוה ויהי, וכו'].

ג. להשמר מדיבורים אסורים. ופירט לנו התלמידים את הדברים אסורים העיקריים : **לשון הרע, שקר, חנופה, דברים בטלים וכו'.**

ד. ועוד קבלות רבות שאמר לו מרן, ושנזכה אי"ה עוד שנים רבות לזה.

סוף דבר

כאמור הובאו כאן נקודות מהשיחות, ולמבקש לראות הדבר על אופניו להתעלות לקראת הנוראים, אין בנקודות אלו תחליף מלהסתכל בספרו של מרן : "ימלא פי תהלתך - אלול", בפנים, ובהמשך מובאים עוד יסודות שעל האדם להכין עצמו "ולקשט" עצמו בהם לקראת יום הדין.

פרק ד' ראש השנה

ערב ראש השנה

בטוח בד' עם התשובה-הכי צד !!

איתא בשו"ע [ס' תקפ"א ס"ק ד'] - "מכבסין ומסתפרין בערב ראש השנה וכתב ע"ז המ"ב שם: **להראות שאנו בטוחין בחסדו ית' שיוציא לצדק משפטנו, ומכל מקום לא ילבש בראש השנה בגדי רקמה ומשי כבשאר יו"ט, דיהא מורא הדין עליו וגו'.**"

ובסימן תקפ"ג [ס"ק א'] כתב וז"ל: "יהא אדם רגיל לאכול בראש השנה רוביא וכו', [ו]יאמר יהי רצון שירבו זכויותינו וכו', ויש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש ואומרים - שתחדש עלינו שנה מתוקה. וכתב ע"ז המ"ב בשם החיי אדם: כל אלו הענינים עושים לסימן טוב, ולכן פשיטא שיזהר מאד שלא יכעס בימים האלו מלבד גודל האיסור, כדי שיהיה לסימן טוב, **רק יהיה שמח לבו ובטוח בד' עם התשובה ומעשים טובים.**"

ונשאל רבינו כיצד כתב המ"ב - "יהיה שמח לבו ובטוח בד' עם התשובה ומעשים טובים", **וכי יכול להיות בטוח שהשלים את חוק תשובתו, והאיך יהיה לו בטחון בגין תשובה זו, ומעבר לכך היכן "חרדת הדין"** והרי לעיל כתב "לא ילבש וכו', דיהא מורא הדין עליו".

וענה רבינו ואמר: ראשית מה שכתב מכבסין ומסתפרין וגו' להראות שאנו בטוחין בחסדו ית', ולא כמשפט בו"ד שאדם ניגש למשפט ואינו יודע מה יהי בדינו, ואפילו הצדק עימו אינו יודע אם אכן יגזור אותו שופט בו"ד דינו לאמיתו. ואנו כשניגשים לפני בוראינו מלך מלכי המלכים ברוך הוא - מכבסין ומסתפרין להראות בטחוננו בהשי"ת שמשפטו צדק, שיוציא לאור ולאמת את משפטינו בין טוב ובין למוטב.

ולגבי מש"כ - "יהיה שמח לבו ובטוח בד' - עם התשובה ומעשים טובים", אמר רבינו **כי ידיעה כזו נותנת לאדם תקוה**, שאחרת אמר רבינו אם יגיע למצב שמ-"חרדת-הדין" יבכה על מר גורלו אז יהיה שבור, **ולכן אומרים לו שיהיה בוטח וה' יעזור.**

והסבר הדברים: שהנה כשאדם שרוי במשפט חמור בדרך כלל הוא נשבר כולו ומאבד תקוה, ואדרבא, זה עוד גורם לו שגם מה שיוכל לעשות עשייתו תהיה ברפיון ידיים, אכן לא כן הוא, חלק ישראל עם ה', כי יודע שכל מעשה ד' הוא לטובתו, ולכן הוא עושה מצידו מה שיוכל ומקווה לטוב שמח לבו ובטוח ב-השי"ת, וזה שורש האמונה והבטחון כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי, וכמובן שזה עם התשובה ומעש"ט.

הוספות

א. ועל החשיבות והשפעת מעשי האדם ביום הדין אמר רבינו בשיחה בחודש אלול וז"ל:

"וצריכים לזכור כי **בר"ה נקבע כל מצב האדם**, לאו דווקא חיים ובריאות או יסורים רח"ל, אלא גם כללות המצבים דבהם תלוי כל עתיד האדם, וכמו שרואים אפילו אנשים גדולים שנפלו לגמרי ע"י נסיונות ומצבים הנראים קטנים, **והכל נקבע ביום הדין**, אם יהיו לו מצבים שיאפשרו לו לגדול ת"ח ירא שמים, או ח"ו מכשולות והפרעות שיעכבוהו מעליה רוחנית. ואין זה סתירה לבחירה - **דהכל נקבע ונגרם כתוצאה ממעשיו ותפילותיו, עד כמה משיג במצוותיו ובתפילותיו וכו'.**

וצריך להתפלל לזכות לסייעתא דשמיא ועזר ביום הדין שנוכל להשלים המטרה דעבורה באנו לעולם. שלא נבוש לעוה"ב ונוכל למלאות תפקידנו בחיים כרצון ה'. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "יש גזר דין הנפסק לשנים רבות", הובא לעיל אלול פרק ב'].

ב. כשביאר רבינו את דברי ר' יונה בריש ספר "שערי תשובה" שכתב שם: "מן הטובות אשר היטיב השם יתברך עם ברואיו, כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם וגו'" אמר שם רבינו: שרואים שהידיעה שיכול לעלות ולצאת מפחת מעשיו, היא חיונית עבור האדם, **היות ובלי הידיעה שיש תקוה ושבאפשרותו לשוב, היה האדם מתייאש וגו', ולא היה בכוחות נפשו להלחם ולעשות תשובה, וכיוצ"ב כאן בכל עניני עבודת "ראש השנה"**. [מזקנים אתבונן ח"ג ערך "לעלות מתוך פחת מעשיהם" עיי"ש בארוכה].

ג. ולאברך יקר שביקש ממרן עיצה שיתקבלו בראש השנה התפילות - אמר לו רבינו שיצאו התפילות מהלב, התפילות יהיו לרצון - אם יהיו עם רגש מכל הלב.

עבודת ראש השנה

הקדמה

למעשה יסודות רבים בעבודת ראש השנה כבר נכתבו לעיל בעבודת חודש אלול, שהרי חודש זה הכנה לראש השנה הוא, וכאן מובאים יסודות נוספים ממרן, ומפאת חשיבות יסודות אלו למרות שחיבור זה על דרך הקיצור הובאו כמה מהשיחות במלואם.

מלכיות

ג' מאמרי התעוררות מדברי מרן:

- א. המלכת הקב"ה באמצעות מידת ההכנעה - שלא תהיה גאווה כלפי שמיא.
- ב. המלכת הקב"ה כגינוני מלכותא דארעא או ע"י הכנעת עצמו - מחלוקת תנאים.
- ג. ביאור המושג "הכנעה כלפי שמיא", וחשיבותו המכרעת כשבאים ליום הדין

מאמר א'

שתמליכוני עליכם - להכנע לפניו יתב'

הנה הגורמים העיקריים המונעים את האדם מלעלות לדרגה שהי' יכול לעלות, הם המידות, ואחד מהמידות העיקריות זה גאווה. והנה רגילים לחשוב דגאווה שייך ביחס לאנשים, אבל מה שייך שאדם

יתגאה כלפי הבורא יתב', אמנם בחז"ל רואים לא כך, וכדאמרו על חזקי' [עיי' ילקוט מלכים ב' רמז רמ"ד]. ובאמת שזה דבר מצוי, **משום דכל מעשה שאדם לא עושה מתוך קבלת עומ"ש, הרי הוא מתגאה כלפי בוראו, ואינו נכנע אליו.**

והנה בר"ה [ט"ז ב'] כתוב וא"ר יצחק כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה, ופרש"י שישראל עושין עצמן רשין בר"ה לדבר תחנונים ותפלה, כענין שנאמר תחנונים ידבר רש עכ"ל.

ולכאורה, **וכי מי יכול להעיז פנים בתפילתו ולדבר בחוצפה,** וא"כ זה תמיד כך, ומה המיוחד במה שאמר כל שנה שרשה בתחילתה, וכי במשך כל השנה לא עושים עצמם כרשין, אלא משמע דאפשר לדבר ואין זה תחנונים, דבלבו מרגיש גאווה אע"פ שמתפלל לה', והתוס' מפרשים שמתוך שישראלים רשים לבם נשבר ומרחמים עליהם מן השמים.

והנה בתהילים [מ"א י"ט] כתוב זבחי אלקים רוח נשברה, אבל זה דוקא כשאדם מכניע עצמו ומגיע לידי שבירת הלב, אבל אם נשבר מתוך צרות רח"ל אין כאן זבח, ואע"פ דהיסורים מכפרים, מ"מ אין לזה המעלה המיוחדת של לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה.

ואפשר לפרש, שהרי מידות החסד והרחמים של הקב"ה הם גדולים מאוד, ומ"מ כתוב בגמ' בסוטה [ה' א'] דעל בעל גאווה הקב"ה אומר שאין אני והוא יכולים לדור בעולם.

נמצא דמידותיו יתב' אינם יכולים לשכון במקום שחסר הכנעה, אמנם מי **דלבו נשבר,** אז אע"פ דעדיין אין זה הדרגה דזבחי אלקים רוח נשברה, מ"מ **כבר שייך שיתעורר מידת החסד והרחמים, ומרחמים עליו מן השמים.**

והנה בגמ' בר"ה [סו] איתא למה תוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן, ופרש"י שלא ישטין כשישמע ישראל מחבבין את המצות מסתתמין דבריו, ותוס' מביאים מדברי הערוך בשם הירושלמי "בלע המות לנצח",

וכתיב "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול", כד שמע קל שיפורא זימנא חדא בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין אמר ודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול ומטא זימניה למתבלע, ומתערבב וליה ליה פנאי למעבד קטגוריא.

והר"ן מפרש להכניע את היצר, כדכתיב אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, דשטן היינו יצר הרע וכו'. וכנראה מפרש שע"י הפחד נכנע היצר, אמנם הרי רואים שחוטאים גם בזמן שמפחדים, ולהנ"ל י"ל דאע"פ דיתכן שיחטא, אבל כיון דנכנעים מפני הפחד, משו"ה שייך שיתעורר עליו מידת החסד והרחמים.

והנה בגמ' בר"ה [ט"ז א'] כתוב שצריך לומר בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, דכל זמן שאדם מרגיש שיש אני, אין אפשרות של שכינה, שהרי אין אני והוא יכולים לדור בעולם, ואם יש הוא א"א להיות אני, ולזה צריך להיכנע, שתמליכוני עליכם.

ואע"פ שצריכים לעשות תשובה, מ"מ תחילת העבודה זה ההכנעה, שתמליכוני עליכם, ואע"פ שכל השנה צריך לקבל עול מלכות שמים, מ"מ בר"ה יש ענין מיוחד להמליך את הקב"ה ולהכניע עצמו לגמרי אליו יתב', ויתן ה' שנזכה לזה, ונתברך כולנו בכתיבה וחתימה טובה. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - שיחה - "שתמליכוני עליכם להכנע לפניו יתב'"].

מאמר ב'

שתמליכוני עליכם - אין עוד מלבדו

כולם יודעים שר"ה זה יום הדין, ויוה"ד אינו דבר קל, והנה הגמ' בר"ה [ט"ז א'] אומרת ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר.

והנה בכל ימות השנה צריכים להמליך את הקב"ה, אבל בר"ה כתוב שיש ענין מיוחד יותר של תמליכוני עליכם, ובספרים כתוב כמה דברים בעניני מלכות, ואחד מהדברים דבעשי"ת דנים את האדם דהמלך עומד במשפט, ולכן מדגישים בתפילות בעשי"ת וחותמים המלך הקדוש, המלך המשפט, לפי שזה זמן משפט והקב"ה מתנהג בבריאה בהנהגת מלכות ובמלך יש ענין של משפט, ולכן יש ענין מיוחד של תמליכוני עליכם נוסף על הציווי התמידי.

ומה הענין בתמליכוני עליכם, חז"ל תיקנו לומר במוסף דר"ה עשרה פסוקי מלכות, ובר"ה [ל"ב ב'] נחלקו ר' יוסי ור' יהודה על כמה פסוקים שלא נזכר בהם בפירוש מלכות אם אפשר לאמרם בפסוקי מלכות, וכגון הפסוק **שמע** ישראל ה' אלקינו ה' אחד, **וידעת** היום וגו' כי ה' הוא האלקים אין עוד, **אתה** ה'אֵלֶּה לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו.

דבפסוקים אלו לא נזכר מפורש שהקב"ה מלך אלא אחדותו יתב', דר' יוסי ס"ל שאפשר לומר פסוקים אלו שזה מלכות, ור' יהודה ס"ל שאין זה מלכות, ולהלכה אנו פוסקים כר' יוסי שזה מלכות, ובאמת אנחנו מסיימים פסוקי מלכות בפסוק שמע ישראל.

ואפשר לפרש פלוגתתם דהנה הקב"ה **מתנהג בעולם במידת מלכות**, אמנם הי' שייך שהקב"ה הי' בורא את העולם ולא יתייחס לבריאה במידת מלכות, דבאמת אצל הקב"ה לא שייך שום תואר ומידות, וכל המידות שאומרים עליו חנון רחום חרון אף ח"ו וכן מלכות, זה הכל מידות שמפעיל ברצונו, ולולא זה הי' אפשר שלא הי' מפעיל מידת מלכות.

אבל הקב"ה מתייחס במידת המלכות, **וזה מתחדש במיוחד בר"ה**, לפי שאז נברא העולם, או דעכ"פ כך רצונו יתב' שיהא בר"ה מידה מיוחדת של מלכות, במשפט וכל גינוני המלכות, מלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא, וכל זה משום שמפעיל מידת מלכות.

והנה בפסוקים אלו שנחלקו התנאים כתוב בהם אחדות ה', שה' אחד ואין עוד מלבדו, וי"ל דר' יהודה ס"ל שא"א לצאת בהם יד"ח פסוקי מלכיות, דאע"פ שכתוב שם שאין עוד מלבדו, מ"מ לא מפורש בהם שהקב"ה מפעיל עכשיו מידת מלכיות, ואה"נ דיכול להפעיל מידת מלכות כמו שיכול להפעיל כל מידה אחרת, שהרי אין עוד מלבדו ובכלל מאתיים מנה, אבל בפסוקים אלו לא כתוב שמפעיל עכשיו מידה זו, אבל ר' יוסי ס"ל שיוצאים בזה, ומה סברתו.

ונראה דהנה במה שאמרו תמליכוני עליכם דבמלכות יש שני ענינים, אחד **שמתנהג בגינוני מלכות במשפט** ובכל הדברים שאנו מכירים במלכותא דארעא, ועוד ענין יש שצריך להיכנע להיות עבד למלך.

וצריך לדעת אם עיקר המכוון בתמליכוני עליכם בר"ה להזכיר שהוא **שופט ומתנהג בגינוני המלכות**, או החלק העיקרי שצריך להיכנע לפניו. וא"כ בפסוקים דשמע ישראל, ואין עוד מלבדו, לא כתוב שמפעיל מידת המלכות, אבל החלק שיש במלכות שצריכים להכנע לפניו, מונח עוד יותר בפסוקים אלו, **דמשמע בהם שאדם צריך לבטל לגמרי את כל ישותו, דהוא כלום ואין עוד חוץ מהקב"ה**, דכלפיו יתב' אין שינוי לאחר שנברא העולם [עיי' נפש החיים ג' ד'], וכן כשאומרים **שהוא אחד, היינו שאין מקום לכלום**, ולענין פרט זה של המלכות לדעת ר' יוסי אפשר לומר פסוקים אלו.

ולפי"ז ר' יהודה ס"ל שא"א להחשיב פסוקים אלו במנין פסוקי מלכיות, דהעיקר מה שצריך להמליכו בר"ה היינו **שמתנהג בגינוני מלכות ומפעיל בבריאה מידה זו**, וכמובן שצריכים לזה הכנעה וקבלת מרות, אבל ר"י סובר שאין ההכנעה עיקר המלכת הקב"ה, וכאמור - לעומת זה ר' יוסי ס"ל דעיקר מה שצריך בתמליכוני עליכם זה ההכנעה.

והנה בשמו"ע בעשרת ימי תשובה חותמים המלך הקדוש, וכן צ"ל המלך

המשפט, ועכ"פ זה מהעיקריים דבתפילות בעשי"ת תיקנו להזכיר **שמנהיג ומתייחס לבריאה בהנהגת מלכות**, משא"כ הקל הקדוש זה סוג הנהגה אחרת של רחמים.

אבל פסוקי מלכיות שאומרים במוסף דר"ה **אינו שייך לזה**, אלא זה **תקנה מיוחדת שחז"ל תיקנו שצריך להמליכו עלינו**.

ובזה ס"ל לר' יוסי **שאדם צריך לבטל את עצמו ולהרגיש שהוא כלום**, וענין זה מונח גם בפסוקי מלכיות, אבל לא כ"כ בולט כמו בפסוקים אלו שכתוב ה' אחד ואין עוד מלבדו, וס"ל שאומרים גם פסוקים אלו, וכך נפסק להלכה, א"כ **נמצא דעיקר התמליכוני עליכם שנדרש מאתנו זה להראות שאנחנו בטלים והכל ממנו יתב'**.

והנה בר"ה [ט"ז ב'] אמרינן - וא"ר יצחק כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה, ופרש"י שישראל **עושין עצמן רשין בר"ה לדבר תחנונים ותפלה** כענין שנאמר תחנונים ידבר רש, והתוס' מפרשים שמתוך **שישראלים רשים, לבם נשבר ומרחמים עליהם מן השמים**.

ובתוס' משמע דלא בגלל שעושים עצמם כרשים, אלא שהם באמת רשים **במצב קשה ושבורים** ולכן הקב"ה מרחם ומתעשרת בסופה, אמנם גם לתוס' יתכן שזה גם אם **מדברים כרשים**, ועכ"פ לשני הפירושים רואים דבשביל לזכות בר"ה צריך להיות בבחינה שמתבטלים אליו יתב'.

והנה בסוטה [ה' ב'] אמרינן אריב"ל בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה, שבשעה שביהמ"ק קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו, מנחה שכר מנחה בידו, אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקרבנות כולם שנא' זבחי אלקים רוח נשברה, ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת שנא' לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה.

והנה תפילה היא במקום קרבן, וקרבן הוא דבר חשוב מאד, וכאן כתוב דמי שדעתו שפלה ומעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקרבנות, ולא

עוד אלא שאין תפילתו נמאסת, וכנראה לולא זה שהוא מנמוכי הרוח היתה תפילתו נמאסת.

וזה שצריך להיות **מנמוכי הרוח** הוא **בכל** ימות השנה, **וכ"ש** ביום הדין **שנחרץ דין כל אדם**, א"כ מובן היטב מה דאמרו כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה בין לפרש"י ובין לתוס', דכשרוצים **שהתפילה תתקבל ולא תהא נמאסת ח"ו צריך הכנעה**, ולולא זה מי יודע, **ולא נחשוב** מי עד כדי כך בחשש כזה, הרי רואים **שחז"ל חששו** ואמרו שצריך להיות רשה בתחילתה וכנראה לא כ"כ פשוט, ומש"כ דתשובה ותפילה קורעים גזר דינו של אדם. הכל משמע משום שבדברים אלו האדם מבטל עצמו, **דבכדי להגיע לאין תפילתו נמאסת - צריך הכנעה**.

ואם זה התכלית, ס"ל לר' יוסי דהתמליכוני עליכם בר"ה אינו רק לומר שהקב"ה מלך גדול, דבודאי זה דבר טוב וצריך לומר כך, אבל ס"ל דבעיקר צריך **לבלוט הענין הזה שמכניעים עצמינו לפניו יתב'**.

והמ"ד השני ג"כ **מודה לזה** אלא ס"ל דבמלכות מונח **שנכנעים למלך כעבדים**, אבל המ"ד השני ס"ל דעדיין לא מספיק שהוא מלך ואנחנו עבדיו, **אלא מוסיפים שאין עוד מלבדו ואנחנו לא כלום**.

אלא שצריכים להרגיש כך, וזה אפשר לזכות כשרשה בתחילתה, **דתכלית אמירת פסוקי המלכיות בעיקר צריך שישפיעו על האדם**, וסתם אמירת הפסוקים עדיין אינו מספיק, והעיקר מה שצריך להגיע בתמליכוני עליכם לדרגת **זבחי אלקים רוח נשברה**, וזה א"א באמירה בעלמא.

והנה יכולים לחשוב שאדם מדבר בגאווה רק כלפי חבירו דחושב שהוא גדול ממנו, אבל כלפי הקב"ה איך שייך, וא"כ מי לא מכניע עצמו, **ואם ישאלו כל אחד בודאי יאמר שלא שייך, אבל משמע לא כך**, דאדם בטבעו אם לא עבד על עצמו יש בתוכו גאווה זו ולא נכנע מספיק, ואם היה נכנע יותר היה נראה אחרת בכל המאורעות הבאים עליו, אלא שלא מרגיש הכנעה הצריכה להיות.

וכל אחד כפי דרגתו יש מספיק מקום לעבוד על עצמו להגיע לדרגת רוח נשברה, וזה מהעיקריים בכל השנה, ובפרט בר"ה שאמרו שצריך להמליכו במיוחד, ובאמירת פסוקי אחדות ה' אדם **צריך לתרגם הדברים על עצמו, להתבטל לה' להגיע לדרגת רוח נשברה ואז יש סיכויים לזכות ביום הדין.**

והנה כל אחד יודע על פרטים במעשיו שצריך שיפור, אבל כמדומה שזה ענין כללי לשפר את עצמו לזכות להגיע לדרגת נמוכי הרוח, דאל"כ זה עדיין לא מלכיות, וזה מפתח גדול להגיע לתכלית שרוצים מאתנו, **וזה לבד כבר נקרא חתימה וחתימה טובה, שזה אושר גדול להיות מנמוכי הרוח שאין תפילתו נמאסת, וגם לזכות בכל הענינים, ואם ישתדלו להגיע ליום הדין להרגיש התבטלות אליו כשיאמרו לפניו מלכיות, זה כבר אדם מאושר, זה האושר הכי גדול.**

ולכו"ע זה היסוד שצריכים להגיע, אלא דר' יהודה ס"ל דע"י פסוקי מלכיות כבר כתוב שמכניע עצמו להקב"ה וצריך להזכיר הנהגת מלכות, ולר' יוסי לא צריכים להזכיר את הנהגת המלכות בפירוש, דעיקר התכלית שהאדם ישתנה ולא רק שהקב"ה מלך גדול אלא להגיע להבין שהוא כלום.

וגם ללומדי התורה יש בזה מה לעבוד, להשריש בתוכם הרגשת מלכיות, וכמה שהוא אינו כלום אלא הכל הקב"ה ולהתמסר אליו, ובעבודה זו אפשר לזכות.

והקדוש ברוך הוא יעזור שכל אחד יגיע לדרגה להיות מנמוכי הרוח שעליהם כתוב זבחי אלקים רוח נשברה ואין תפילתם נמאסת, ויזכה ליום הדין לכתיבה וחתימה טובה. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - שיחה - "שתמליכוני עליכם להדגיש שאין עוד מלבדו"].

מאמר ג'**גאווה כלפי שמיא****פתח דבר****חומרת דינו של בעל הגאווה**

אמר רבינו כאשר הקב"ה דן את האדם נכנס לפנים משורת הדין, אולם בעל הגאווה כותב הגר"א שלו אין את הזכות הזאת ואותו דנים במידת הדין, וחוזר על זה רבינו רבות לפני ראש השנה.
וז"ל הגר"א אבן שלמה פרק ב':

אף על פי שכשהקב"ה דן את האדם, דן אותו לפנים משורת הדין, מכל מקום להבעל גאווה לא ינקה כלל, ודנין אותו כמידתו ממש. וגם אפילו מי שיש רק בליבו גבהות הוא גם כן מתועב ומשוקץ לפני ה'. [משלי ט"ז ה' עיי"ש].

ורבינו יונה כתב בשע"ת [השער הראשון העיקר השביעי] וז"ל: מלבד כי הגאווה גורמת חטאים. המידה עצמה חטאת. כמו שנאמר [משלי ט"ז ה'] "תועבת ה' כל גבה לב". **ובעל גאווה נמסר ביד יצרו, כי אין עזר השם עמו, אחרי אשר הוא תועבת השם.**

תורף השיחה

ביאר מרן יסוד גדול - מלבד הגאווה שאדם מתגאה על חבירו, יש מושג של גאווה כלפי שמיא!! פירוש: שהרי אדם שעושה דבר לשלטון או לבני האדם, העשייה שלו היא בחריצות ובמסירות מפאת הדחק והלחץ שלוחצים אותו, ואין דבר העומד בפניו. אם כשמגיע לעשות דבר שנוגע כלפי שמיא, עושה אותו בלי הרגשת מחויבות ודחק כ"כ, וכפועל יוצא

מזה - מצליח פחות בעשייה. הוי הדבר כגאווה כלפי שמיא, וזה מעכב גדול להצלחה בעבודת השי"ת.

ולפיכך אם האדם יכניע עצמו לעבודת השי"ת, ויבין ההכרח בעבודה, לפחות כפי שעושה כלפי בני אדם, יהיה הדבר חיזוק גדול להצלחה, ויוכל להגיע למצב ששום דבר לא יעמוד בפניו בעבודת השי"ת. וזוהי עצה נפלאה!!

ועוד ביאר מרן שגאווה זו - "גאווה כלפי שמיא" אינה רק פרט בעלמא במידת הגאווה, אלא היא עיקר מידת הגאווה, דהיינו שעיקר מידת הגאווה וההכנעה אינה נמדדת ביחס בין אדם לחבירו, אלא עיקר הגאווה הוא מה שמתגאה כלפי שמיא, וההכנעה לעומת זה כשמכניע עצמו לשמים.

השיחה

בעיצומם של ימי האלול אשר אנו עומדים בהם, יש עלינו לראות כמה רחוקים אנו מהרגש פחד יום הדין הקרב, והוא בכלל המתאחר מן התשובה רח"ל המבואר בר' יונה [שע"ת א'], ושומה עלינו להתעורר בכל כוחנו בתשובה ותפלה ומעש"ט כהכנה לימי הדין הבעל"ט.

איתא בחז"ל [דב"ר י"א י'] א"ר יוחנן עשר מיתות כתובות עליו על משה, הן קרבו ימיך למות וכו' מלמד שעד י' פעמים נגזר עליו שלא יכנס לא"י ועדיין לא נחתם גז"ד הקשה, עד שנגלה עליו בית דין הגדול אמר לו גזירה היא מלפני שלא תעבור וכו', ודבר זה היה קל בעיניו של משה שאמר: ישראל חטאו חטאות גדולות כמה פעמים וכיון שבקשתי עליהם רחמים מיד קיבל ממני וכו', אני שלא חטאתי מנעורי לא כ"ש כשאתפלל על עצמי שיקבל ממני, וכיון שראה הקב"ה שקל הדבר בעיניו של משה ואינו עומד בתפלה מיד קפץ עליו ונשבע בשמו הגדול שלא יכנס לא"י וכו', וכיון שראה משה שנחתם עליו גז"ד גזר עליו תענית ועג עוגה קטנה ועמד

בתוכה ואמר איני זו מכאן עד שתתבטל אותה גזירה. באותה שעה לבש שק ונתעטף שק ונתפלש באפר ועמד בתפלה ובתחנונים לפני הקב"ה עד שנזדעזעו שמים וארץ וסדרי בראשית ואמרו וכו', יעו"ש.

ובספר משנת רבי אהרן להגר"א קוטלר זצ"ל [חלק ב' עמי רי"ב] עורר מזה ברעת המתאחר מן התשובה, דהנה משרע"ה שלא היה עליו כלל חיוב להתפלל, ולא היתה כונת הגזירה כדי שיתפלל, אעפ"כ היתה עליו תביעה גדולה שלא נזדרז בתפלה והיה קל בעיניו, עאכו"כ מי שמתעכב מתשובה על חטאיו וענין המשפט קל בעיניו הרי עליו תביעה חזקה ומעורר הדין רח"ל, הן האיחור מצד עצמו והן מצד החטא של האחור.

ויש לפרש דברי המדרש בדרך אחר. דהנה מבואר דאם היה משרע"ה מזדרז בתפלתו היה מבטל הגזירה ונכנס לא"י, א"כ יש להבין מעיקרא דגזירה מה היתה, וא"ל דכוונת הגזירה היתה כדי שיתפלל ומשום שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים [יבמות סד]. דמ"מ לא יגזור עליהם בכדי שיתפללו אלא בסיבת מעשיהם כפי הראוי להם, והא דאר"י דהקב"ה מתאוה וכו' היינו לאחר שנגזר עליהם הריהו תולה להם כדי שיתפללו. וא"כ יש להבין מה היתה סיבת הגזירה ועל מה נתבע משרע"ה בגזירה זו.

והנה מה דבקש משרע"ה ליכנס לא"י והתאמץ כ"כ בתפלה ותחנונים, לא לאכול מפריה היה צריך וכו', סוטה י"ד ע"א: אלא כך אמר משה הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולם על ידי. אלא משום מעלתה הרוחנית של א"י שהיה זוכה להתעלות ע"י במדרגתו הרוחנית, ואף לגודל מעלתו של משרע"ה בחיר הנביאים עדיין היה חסר יתרון מעלתה של א"י שהיה זוכה ע"י להשלמת מדרגתו הרוחנית, ובגר"א בפירושו לשיר השירים [פ"ד ו'] איתא דאם היה נכנס לא"י ובונה ביהמ"ק לא היה נחרב לעולם, וכל גזירת הגלויות

ומדרגתם הרוחנית של הכלל ישראל היה תלוי בזה, שהיה בידו להיות זוכה ומזכה לבניי מגודל קדושת א"י ומעלת הרוחנית בשלימות, באופן שלא ישלוט בה חורבן לעולם, ולכן התאמץ משרע"ה בתפלתו כ"כ והרגיז שמים וארץ וסדרי בראשית כדי שיזכה בכל המדרגות האלו.

אולם כיון שהיה קל בעיניו מתחלה נחתם עליו גז"ד ונשבע הקב"ה ע"ז, ולא זכה במדרגות אלו, ונפסד ג"כ בנין הכלל ישראל שהיו יכולים לזכות ע"י מגודל מעלת קדושת א"י בשלימות.

וזהו יסוד המעכב לאדם מלהתעלות ברוחניות ולהשיג שלימות המדרגה, כיון שניתנה האפשרות בידו ולא השיג ממה שהיה יכול לזכות בו, הרי כבר נאבד ממנו הדבר ואל יזכה עוד בזה כלל.

וכ"מ גבי אדה"ר [עירובין יח:] שכיון שראה שנקנסה מיתה ע"י, ישב בתענית מאה ושלשים שנה ופירש מן האשה מאה ושלשים שנה וכו' ועם כל זה דנגזר עליו מיתה עדיין לא הגיע למה שהפסיד ברוחניות ממדרגתו שלפני החטא שהיו טועים בו מלה"ש ובקשו לומר לפניו קדוש [ב"ר ח' יז], ולא הועיל לו שקו ותעניתו ותשובה שעשה לבטל מעימו הגזירה בשל רושם החטא שהיה קיים. וכמו גבי חטא העגל דאף שעשו תשובה והתפלל משה עליהם מ"מ נשאר עליהם פקידה לדורות בשל רושם החטא שהיה קיים, שנא' וביום פקדי ופקדתי וגו' [שמות ל"ב ל"ד] אולם במה שהפסיד אדה"ר מדרגתו הרוחנית ממה שהיה קודם החטא הוא משום דכיון שהיתה בידו ואיבדה ממנו הרי שוב לא יזכה לזה בכל תשובה שבעולם, ומכאן ולהבא יזכה במדרגה הרוחנית כפי משפט שמים הנכון לו. ולא בשל חטאו נענש ע"ז הדבר אלא כיון שאינו מתעלה במדרגות הרוחניות שניתנו בידו הרי כבר הפסיד מהם, ואף שראוי לו לעשות תשובה על חטאתו, מ"מ כבר נדחה ממדרגתו ונאבדה ממנו.

והנה גבי משרע"ה נראה דכוונת הגזירה היתה כדי שיתפלל ויבקש ע"ז

הדבר. והיה בזה מקום נסיון מעניין נמיכות הרוח, כדי שיראה בעצמו **הכרה מחודשת בנמיכות רוח להקב"ה, ויזדרז בתפלתו לבקש ע"כ כחסר כל. שהיא הרגשת ההכנעה ונמיכות הרוח, וכדאיתא בסוטה [ה:] אריב"ל** בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה שבשעה שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו וכו', אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקרבנות כולם שנא' זבחי אלוקים רוח נשברה, ולא עוד שאין תפלתו נמאסת שנא' לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה, ע"כ. וכבר בארנו דמשמע לכא' דבלא נמיכות הרוח היתה תפלתו נמאסת, **אמנם מבואר בזה דכל ממשות וערך התפלה שלא תהא בזויה ונמאסת. הוא משברון הלב ונמיכות הרוח.**

ומידת ההכרה שיפעל בעצמו מנמיכות הרוח היא המכשרתו לקבלת ההתעלות מרום מעלתה של א"י, **וכן כל זכות שלו להיות מקבל התורה** **היה עבור עניוותו ונמיכות רוח שלו שנא' והאיש משה עניו מאד מכל** **האדם [במדבר י"ב ג'] ואמרו בתענית [ז.] אין ד"ת מתקיימין אלא במי שדעתו** **שפלה. ומשו"ה נאמר לו י' פעמים מיתה שתהא תולה עבורו כניסתו לא"י** **בגזירה כדי שיכיר בעצמו שאינו ראוי בעצמו לזכות מקדושת א"י וירבה** **בתפילה מתוך נמיכות הרוח ושברון הלב.**

וכן נמי כל מה שהוא זוכה להתעלות ברוחניות הרי יש בזה מקום נסיון **שלא יהא קל בעיניו דבידו הוא להשיגו. וצריך לעמול בהכרה מענין** **נמיכות הרוח שביארנו שהוא המכשירו לזכות במעלות אלוקים.**

נמצינו למדים בזה עיקר גדול, והוא כי עיקר מדת הגאווה וההכנעה אינה **נמדדת ביחס בין אדם לחבירו אלא העיקר בגאווה הוא מה שמתגאה** **כלפי שמיא, וההכנעה לעומת זה כשמכניע עצמו לשמים.**

והוא עיקר גדול בדרכי האדם כי הנכנע האמיתי עושה כל עבודת השי"ת מתוך מתוך הכנעה מרובה וקבלת עול אמיתית. ואז לא יעמוד כל קושי

בפניו בדרכי עבודת השי"ת, כי מה ממנו להלוך למול אדנותו ית' מושל הכל, וכמו שאנו רואים בדרכי בני האדם אשר מתוך דחק ולחץ לא יעמוד בפניהם כל מחמת ההכרח, כן הדבר במי שמכניע עצמו בהכנעה אמיתית לעבודתו ית'.

והיינו דכתי' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו [דברים ל' י"ד] ר"ל שראוי הוא הדבר להיות קרוב בהיות האדם מכיר גודל המחייב בעבודת השי"ת לגודל אדנותו ורוממותו ית' כי אז תבוא בלבו ההכנעה האמיתית, ולא יקשה בעיניו כל מלעבוד את ה' באמת ובתמים.

אמנם דכל רפיון מעבודת השי"ת הוא מחסרון ההכנעה ונמיכות הרוח, והוא שורש הגאווה לשמים שכל שחסר בהכנעה הרי עומדים מידותיו ותאוותיו לקשיים ומהמורות בדרכי העבודה. ואם לא יגבר עליהם ויתרפה מעבודת השי"ת הרי בזה הוא קשיות עורף שלו שמתגאה לשמים בחסרון ההכנעה ונמיכות הרוח.

בימים אלו ימי חשבון הנפש אשר יבקש בהם האדם להתחזק בתורה וירא"ש צריך האדם להשריש בעצמו העיקר הגדול הזה.

כי כאשר ירגיש בעצמו רפיון בתורה הרי"ז מחסרון ההכנעה וכן בתפילה, בענייני המידות ובשאר חלקי המצוות, ויפעל בנפשו ההכרח וההכנעה לעבודתו ית"ש. ואז יוכל להתגבר בפני כל העומד בדרכו.

כמו"כ היות הנכנע עבד נאמן אשר לא ידחה עבודת יומו למחר, ולא יפסיד מלעמול לשלמות מדרגתו הרוחנית, ועיי"ז זוכה להתעלות כסדר במעלות הרוחניות שלו כפי אשר זיכו לו משמים.

והוא העיקר הגדול וכו' להיות האדם עובד את ה' בהכנעה ובנמיכות הרוח, וככל שהוא נכנע - הרי אינו מתרפה מחובתו למחר, והריהו לו לחזק בתורה ובירא"ש, ובתחנונים ידבר רש זו תפילה. [ספר "מפקודיך

אתבונן" ח"א מאמר "כמה גדולים נמוכי הרוח"].

שופרות

במאמרים הבאים שנביא מעורר מרן על ד' ענינים :

א. ביאור כמה טעמים בצווי לתקוע בשופר, והכונה הנדרשת בשמיעת התקיעה, וכן ומהו כח השפעת השופר על התפילה.

ב. בענין כיצד השטן מתבהל מהשופר, והאיך גם בשנה שאח"כ חוזר ומתבהל ולא לומד ממה שהיה בשנים קודמות.

וכן שני מאמרים שבהם מבאר מרן - מהו הכוח ומה הגורם שמחשיב הקב"ה בתקיעת השופר "כאילו עקדתם עצמכם לפני", דהיינו, **בשלמא** אם ע"י התקיעה יעלה זכרון עקידת יצחק בעיני הקב"ה, אבל כאן נחשב **"כאילו עקדתם עצמכם לפני" - בפועל, הכיצד!?**

ג. קבלה אמיתית של **עול ומסירות נפש** לעבודתו ית', מביאה לידי שמחשיב הקב"ה **בחסדו** בתקיעת השופר "כאילו עקדתם עצמכם לפני".

ד. **שבירת המידות**, ובפרט **המידה הקשה** על האדם הוא דבר הקשה כמוות, ולכן דבר זה גורם שיחשיב הקב"ה בתקיעת השופר "כאילו עקדתם עצמכם לפני".

מאמר א'

מהות השופר ושעבוד הכוחות להשי"ת

בר"ה [ל"ב א'] תנן אין פוחתין מעשרה מלכיות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות [שצריכים לומר עשרה פסוקים שמוזכר בהם מלכיות וכן זכרונות ושופרות]. והגמרא שואלת הני עשרה מלכיות כנגד מי, א"ר רבי לוי כנגד עשרה הלולים שאמר דוד בספר תהלים, הלולים טובא הוו, הנך דכתיב בהו [תהילים ק"ג] הללוהו בתקע שופר. רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה בסיני, ר' יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם וכו'.

מובא בשם הרס"ג כמה טעמים לתקיעת שופר, ואחד הטעמים הוא מפני שהיום תחילת הבריאה שבו ברא הקב"ה העולם ומלך עליו, וכן עושים המלכים בתחילת מלכותם שתוקעים לפניהם בחצוצרות וכו', וכן אנו ממליכים עלינו את הבורא יתברך ביום זה, ועוד טעם דכשנשמע תקיעת שופר נירא ונחרד ונשבר עצמנו לפני הבורא כי כך הוא טבע השופר מרעיד ומחריד, כמ"ש אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו [ועי"ש עוד טעמים].

ובגמרא משמע דבר נוסף, דבר"ה [ל"ג ב'] אמרינן יום תרועה יהי לכם ומתרגמינן יום יבבא יהא לכוון, וכתיב באימיה דסיסרא בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא, מר סבר גנוחי גנח ומר סבר ילולי לילי, ומשמע דמתפללים בדרך בכי, דהיינו שלא בוכים סתם אלא ע"י שופר.

והנה מה שאומרים עשרה פסוקי מלכיות אליבא דר' לוי כנגד עשרה פסוקים דהללוהו, אפשר לפרש שהרי ידוע דאדם מביע רעיונותיו ע"י ניגון, ומה שאינו יכול להביע בפה הוא מביע בניגון ע"י כלי זמר, ובפסוקים אלו נזכרים כמה כלי זמר שאדם יכול להביע בהם רגשותיו,

ואפילו שיש כלי זמר נוספים בעולם, מ"מ בפסוקים כתוב את ראשי הכלים שאדם יכול להביע בהם מחשבותיו ורגשותיו.

והנה דוד המלך לא הזכיר סתם הילולים במזמור זה, אלא שאדם יקח כל הכוחות שיש בבריאה ובכולם יהלל לה', וכיון שלא מספיק להלל בפה, הוא הוסיף הללוהו בתקע שופר בנבל וכנור במינים ועוגב וכו', ללמד שאדם ישתמש בכל הדברים שבבריאה, וע"י כל הכלים שאפשר להביע בהם באופנים שונים, שזה אפשר להביע בכינור וזה ע"י נבל, הכל להלל לה'.

והנה כמו שהזכרנו יש בתקיעת שופר כמה ענינים, דבזמן שהיו ממליכים מלך תקעו בשופר, דבזה מראים ומביעים במידה מסוימת את רגשי השמחה, ואע"פ שיש כלי שיר נוספים, אבל כנראה דשופר הוא אחד מהכלים החזקים להביע ענין זה, וכן יש את הענין של פחד, דקול השופר הוא קול מחריד, להראות לאדם שהמצב רציני, דבשנים ההם בזמן מלחמה הכריזו ע"י שופרות שידעו שנמצאים במצב חירום.

וחז"ל אמרו דחוץ מתקיעת שופר צריך להראות שרוצים להלל ולהתמסר לה' בכל הכוחות שיש בבריאה והכוחות שיש בנו, ובמזמור זה כתוב עשרה הילולים, וכנראה נכלל בזה כל הכוחות שאפשר להודות ולהלל ולהמליך להקב"ה, וכיון שממליכים את הקב"ה בתקיעת שופר אנחנו אומרים עשרה פסוקים של מלכיות, דההמלכה צריכה להיות מלווה בעשרה פסוקים שאנחנו מראים בהם שאנחנו ממליכים אותו.

ושופר זה גם ענין תפילה, ולא תפילה פשוטה אלא יבבה שמתפללים בבכי, וזה הכל מביעים בפסוקי מלכיות זכרונות ושופרות, כיון שזה חלק מהשופר, דשופר זה ענין של תפילה ומלואים התקיעה בפסוקים שיש להם שייכות לענין השופר, ומשום כך הגמ' אומרת רחמנא אמר, כיון שאמירת

מלכיות מונח במצות שופר, דממליכים את הקב"ה ואומרים הפסוקים שמראים את ההמלכה.

ובאמת בעוד מקום בגמ' [שם כ"ו ב'] מפורש **דשופר זה ענין תפילה**, דנחלקו אם תוקעין בר"ה בשופר כפוף או פשוט, ומפרשין במאי קמיפלגי מר סבר בר"ה כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי, ופרש"י בתפילתו פניו כבושין לארץ טפי עדיף משום והיו עיני ולבי שם, הלכך בראש השנה דלתפלה ולהזכיר עקידת יצחק בא בעינן כפופים וכו', ומר סבר בר"ה כמה דפשיט איניש דעתיה טפי מעלי, ופרש"י משום נשא לבבנו אל כפים וכו'.

והנה בשני המ"ד פרש"י טעמים השייכים לתפילה, ומה זה ענין לתקיעת שופר, **אלא משמע דתקיעת שופר זה תפילה - דמתפללים ע"י שופר**, והפסוקים שאומרים עם זה הכל הם ענין תפילה, **אלא שמתפללים בכח יותר חזק מהרגיל, לא רק בפה, אלא הפה מלווה עם השופר**.

והמ"ד שאומר דעשרה פסוקים הם כנגד עשרת הדיברות שנאמרו למשה מסיני, **לא מוכח דחולק על היסוד דהמ"ד הראשון, אלא מוסיף - דלא סתם מהללים את ה', אלא דעם השופר**, והפסוקים שאומרים רוצים לומר שבאים בזכות עשרת הדברות, שזה כולל התרי"ג המצוות כמש"כ הרס"ג [הובא ברש"י פרשת משפטים כ"ד י"ב] דכל תרי"ג מצוות בכלל עשרת הדיברות הן, **וכשתוקעים ואומרים עשרה פסוקים**, רוצים לומר שבאים לבקש עם זכות כל המצוות, דכולם כלולים בעשרת הדיברות, **וממליכים את הקב"ה בכל זה**.

ור' יוחנן האומר שזה כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, **מוסיף עוד את כל הבריאה**, כיון דאע"פ שעשרת הדיברות כוללים תרי"ג מצוות, אבל יש עוד, ולר"י באים בכח כל התורה גם מה שאינו מכלל תרי"ג מצוות.

נמצא דהמצוה מדאורייתא בר"ה זה תקיעת שופר, אבל בגמ' כתוב רחמנא אמר אידכר לפסוקי מלכיות, דרבנן כללו הכל במצות שופר,

וכדאמרין אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות וכו', ובמה בשופר, ואין אנחנו יודעים מה כח ההשפעה הגדול שבזה, אבל רואים דלכלי שיר יש השפעה יותר גדולה ממה ששרים בפה, שזה יותר חזק. א"כ הכח החזק ביותר שהתורה אמרה שאפשר להגיע להלל ולבטא מה שרוצים להמליך את הקב"ה, בין מלכיות ובין זכרונות ושופרות, זה בכח השופר, דבזה אנחנו אומרים שנותנים להקב"ה כל מה שיש לנו, כל הכוחות וההדגשים, וזכות התורה והמצוות, וזה ענין השופר.

והנה בתקיעת שופר צריך לכוין לצאת יד"ח מצות שופר, אבל צריך לדעת דהענין והמטרה בזה להגיע לזכות בדין, וצריכים להתכוון לר"ה להגיע לדרגה שמרגישים שכל הנמצא בבריאה, כל מה שיש, זה הקב"ה שאנחנו ממליכים אותו.

וזה רצונו יתב' שאדם יכניע עצמו בר"ה להמליכו עליו בכל הכוחות שיש בבריאה ובכל כוחותיו, וכמו שהבריאה בנויה ע"י התורה, אז הכל מה שיש בתורה ובבריאה מוסר להקב"ה, והנה חז"ל מזכירים לומר מלכיות זכרונות ושופרות, אבל הדרך להגיע לזה מוכרח להיות ע"י תורה תפילה ועשיית מצוות.

וצריך לעמול בכל ימי האלול להגיע, שבתקיעת שופר נזכה למה שהקב"ה רוצה שנמליכו עליו, שאין כלום רק מלכיות, וכל הכוחות נותן להקב"ה ע"י שאומר מלכיות זכרונות ושופרות, וזוכים לכך ע"י הוספת התעמקות בתורה ובתפילה.

והקב"ה יעזור שנתרומם בימים אלו, שנוכל להגיע שהמלכיות זכרונות ושופרות יהיו בדרגה שהקב"ה רוצה, כנגד יי הילולים, יי הדיברות, יי מאמרות, ויהא נח"ר לפניו, וכל אחד יזכה לכתיבה וחתימה טובה. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "במלכיות ותקיעת שופר ממליכים ומתפללים להקב"ה"].

מאמר ב'

תקיעת שופר והכנעת הלב

בראש השנה [ט"ז א'] כתוב ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר, משמע דהכל הוא ע"י השופר, ומה הענין בשופר.

והנה בהמשך הגמ' כתוב וא"ר יצחק למה תוקעין בר"ה וכו', אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן, ופרש"י **שלא ישטין** כשישמע ישראל מחבבין את המצוות **מסתתמין דבריו**, וצ"ב **מה מיוחד** הענין דחיבוב המצוות בתקיעות שתוקעין כשיושבים וכשעומדים **יותר מחיבוב שאר מצוות**.

והתוס' כתבו בשם הערוך דבירושלמי מפרש בלע המות לנצח וכתוב והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול, כד שמע קל שיפוצא זימנא חדא **בהיל ולא בהיל**, וכד שמע תניין אמר **ודאי זהו שיפוצא דיתקע בשופר גדול**, ומטא זימניה למתבלע, ומתערבב ולית ליה פנאי למעבד קטגוריא.

ובפשוטו קשה להבין איך יטעה השטן לחשוב שזהו שופר גדול, הרי אם נקרא שופר גדול, ע"כ דאינו שופר רגיל ותקיעותיו אחרות, משא"כ תקיעות דר"ה הם תקיעות רגילות, **חוזר איך חוזר וטועה כך בכל שנה**, ובכלל איך שייך במלאך שמתבהל וע"י זה מתערבב.

והרמח"ל [מאמר החכמה] כתב וז"ל -

ועוד ענין גדול יש ביום זה, והוא ענין השופר שנצטוינו בו וזה סגולת השופר בתקיעתו למטה וכח שרשו למעלה היא להחזיק הטוב ולכפות הרע, ותראה שמאחר חטאו של אדם הראשון הנה נתערב הטוב ברע ונכבש תחתיו, ובזמן מתן תורה הנה יצא הטוב מתוך הרע ונתגבר ושלט, ואמנם לא

הגיע עדיין להיות הוא כובש את הרע תחתיו, אבל הגיע לצאת ממאסרו ולהתחזק בעצמו, ונשאר הרע נפרד ממנו עומד בפני עצמו, אך לעתיד לבא הנה ישתלם התיקון הזה, והטוב יכבוש את הרע לגמרי ויהי' הטוב שולט לבדו, ואמנם החיזוק הראשון שנעשה לטוב נעשה ע"י השופר דמתן תורה, והוא ענין קול השופר הולך וחזק, והשלמת התיקון לעתיד לבוא שהטוב ינצח נצחון גמור גם הוא יהי' ע"י השופר, והוא ענין יתקע בשופר גדול, ולפי שתיקון זה יהי' גמור מה שלא הי' כמותו נקרא שופר גדול, ואולם נצטוינו לתקוע בשופר בר"ה לחזק התיקון העשוי כבר במתן תורה ולהזמין העתיד ליעשות לעתיד לבוא, עכ"ל.

והנה בדרך הפשט אפשר לפרש איך קול השופר מכניע הרע ומחזק הטוב, דהנה במתן תורה כתוב [פרשת יתרו י"ט ט"ז] ויהי קולת וברקים וענן כבד על ההר וקול שפר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה, והאבן עזרא מפרש דהחרדה היתה בעבור קול השופר.

והנה מה ענין החרדה, ומצינו בברכות [מ"ט א'] אריב"ל לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב שנאמר והאלקים עשה שייראו מלפניו. והמהרש"א מפרש משום דהרעם הוא דבר המחריד ביותר ואין ידוע בו תועלת לעולם, משו"ה קאמר דלא נבראו אלא לפשט וכו' דהיינו להחריד הלבבות של המינים שישוּבו.

וצ"ב מה ענין פישוט שבלב ע"י הרעמים, ועוד שהרי רואים דאע"פ ששומעים רעמים נשארים בעקמומיות ולא משפיע.

אלא נראה דטבע האדם דכששומע דבר מחריד הוא נכנע ומרגיש אפסיותו, דשורש החטאים זה אי הכנעה, דאדם אינו נכנע להקב"ה כמו שאינו נכנע לאנשים, דמרגיש אני עושה, אני רוצה.

ובסוטה [ה' א'] אמרו דכל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, ואין זה רק גאווה על אנשים, אלא לכל אחד יש בלב אי-הכנעה להקב"ה, וזה שורש וסיבת החטאים, וכששומע דבר טבעי מחריד, מרגיש באפסיותו כנגד בוראו ובא לידי הכנעה, וזה פשוט עקמומיות שבלב.

ואע"פ דרוב בני אדם לא משתנים כששומעים הרעמים, זה משום שבכח האדם להכביד את לבו, וכמו פרעה והכביד לבו ולא הועיל כל האותות והמופתים שראה, אבל בכח הקולות ברקים ושופר לעורר את הלב.

וכשאדם מכניע עצמו זה הכנעת הרע והשלטת הטוב, ויש סיכויים שיגיע לדרגה שממליך את הקב"ה עליו, ובשעת מתן תורה היה ההתחלה ע"י קול השופר, ויחרד כל העם אשר במחנה, דהלב התפעל וה"י רושם מקול השופר במידה גדולה, והגיעו להכרה בהקב"ה עד שיצא הטוב מתוך הרע ונתגבר ושלט, אמנם עדיין לא הגיע לכבוש תחתיו את הרע לגמרי, והראיה דאח"כ חטאו ומרדו במלכות שמים בעשיית העגל.

ובראש השנה אדם צריך להמליך על עצמו את הקב"ה, ובמה בשופר, וכתוב אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, בכח השופר להחריד ולהכניס פחד מהדרת גאון עוזו, וגם כיון שזה מצוה להמליך עליו את הקב"ה, ע"י זה באמת כופה את הרע במידה גדולה ומחזק את הטוב.

והשטן שהוא מלאך אינו יכול להבחין בפרטות עד כמה נתפעל הלב מהתקיעות, אם רק כשעת מתן תורה דעדיין לא הגיעו לתיקון השלם, או במידה יותר גדולה שזה כענין ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובתקיעות ראשונות הוא עדיין בהיל ולא בהיל, אבל כשמוסיפים לתקוע מרבים בהכנעת הלב.

וגם לפרש"י י"ל - דכשרואה את חיוב המצוות שרוצים להמליך את הקב"ה ביותר חשק והתלהבות, יש בה דרגה של כפיית הרע וחיזוק הטוב

עד שאפשר לטעות ולהשוות לדרגת שופר גדול, דהיינו השלמת התיקון שבו הרע יכבש תחת הטוב, והשטן נבהל ואינו מקטרג.

ולפי"ז נמצא שהנדרש מאדם לעשות את גופו החפצא דמצוה, דהיינו ע"י השלטת הטוב וכפיית הרע, וכשאמרו ועשיתם שתעשו את עצמכם, אין זה רק ע"י הקרבן אלא ע"י הכנעה והשלטת הטוב, ולדרגה כזאת של תמליכוני עליכם אפשר להגיע ע"י השופר.

והנה בודאי קשה לקפוץ לדרגה כזאת בבת אחת, וצריכים לעבוד להגיע לזה, ע"י הכנעה גדולה בכפיית הרע וחיזוק הטוב בהמלכת הקב"ה, ויה"ר שנזכה לזה ויכתב כל אחד בכתובה וחתימה טובה. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - שיחה - "שתמליכוני עליכם להדגיש שאין עוד מלבדו"].

מאמר ג'

תקיעת השופר וקבלת מסי"נ לעבודתו ית'

איתא בר"ה [ט"ז א'] א"ר אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

והנה לכאורה הי' מספיק לומר כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ולמה הוצרך ר' אבהו להוסיף ולומר **ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני**, דהא בפשטות מבינים **דבזכות** הדברים הטובים שעשו האבות הקב"ה **ירחם עלינו**, אבל בגמ' כאן נראה דבכדי לזכות בדין צריך להיות **מעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני**, **כאילו שנעקדו בפועל**, וכי נעקדנו?! אלא דתקיעה בשופר עושה עד כדי כך דמעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני, אע"פ דבפועל לא עקדתם את עצמכם.

והנה במשנה ברורה [סימן ס"א ס"ק ג'] מביא מהספרים לחשוב כשקוראים ק"ש בכל יום שמקבל עליו עומ"ש להיות נהרג על קידוש ה' המיוחד עכ"ל, דכל אחד צריך להיות מוכן למסור נפשו על קידוש ה', אמנם זה לא מספיק אפי' אם יודעים שיעשה כן, אלא צריך שיהי' בפועל.

דהנה גם כשהקב"ה ניסה לאברהם, הקב"ה ידע שאברהם יעמוד בנסיון, אבל בכל זאת כדי שיזכו לכל הדורות וגם אברהם עצמו, הי' צריך לעבור את הנסיון בפועל, וא"כ כאן כתוב שהקב"ה **עושה חסד ומחשיב כאילו עקדתם עצמכם לפני, ולא סתם קיבלתם על עצמכם**, דכל אחד מקבל בק"ש, אלא כאילו עשיתם בפועל, ולמה לא מספיק בלי זה, וכי מדברים רק ברשעים, הרי מדברים גם על הדורות של התנאים והצדיקים הכי גדולים שגם להם נאמר לתקוע בשופר של איל, **אלא כיון שיש חטאים, דהא א"א לומר שיש שנה שאין חטאים בכלל, ואז צריכים לנס בכדי לזכות, וכשצריכים לנס צריך מסי"נ בפועל, ומחסדי ה' יתב' דמחשיב לנו כאילו עקדתם עצמכם לפני בפועל.**

אבל על האדם לחשוב שהוא מוכן לזה, כי אם האדם באותו זמן אינו מוכן למסור את נפשו, הקב"ה לא יחשיב לו כאילו עקדתם עצמכם לפני, אלא ע"כ **דמצד האנשים יש נכונות** לעשות קידוש ה' דאם יעמוד בנסיון יעשה, אבל צריך שהקב"ה יחשוב כאילו עקד עצמו בפועל, אז מחסדיו יתב' שמחשיב כאילו נעקדנו בפועל, דלולא זה כיון שיש בכל הדורות חטאים א"א לזכות.

ומה נאמר בזמנינו, איזה חסד ורחמים צריך, אז לכל הפחות מה שיש בכוחינו לעשות, נתחזק לזכות לדרגת כאילו עקדתם עצמכם לפני, **לא יתכן** שהקב"ה יחשיב כאילו עקדתם עצמכם לפני אם האדם בכלל אינו

מוכן לזה, והחסד הוא דאפי' כשאדם רק מקבל על עצמו דבר זה, כבר יהא נחשב כאילו עקד עצמו לפני בפועל, כי **אברהם ויצחק** אע"פ שהיו מוכנים, אבל **כל זמן שלא הי' העקידה בפועל לא הי' להם זכות זו, ולנו הקב"ה עושה חסד דההסכמה לכך תיחשב כאילו עקדתם עצמכם בפועל.**

במכות [ליג ב'] אמרינן תרי"ג מצוות נאמרו למשה וכו', עד שבא חבקוק והעמידן על אחת שנא' וצדיק באמונתו יחיה, והאחת הזה דהיינו **האמונה צריך להיות במסי"נ**, וזה יגרום ממילא שנזכה לכל הדברים שמוליכים לזה, וכל אחד צריך לדעת שבאים ימים שא"א לדעת מה יהא, מה שהי' כל אחד יודע, איזה צרות, תאוונות דרכים אלמנות יתומים רח"ל, א"א לתאר ולשער מה שקורה, וזה **הכל במידת הרחמים** וכל הדברים הטובים שחז"ל אומרים, ובכל זאת קרה כל זה, אז כמה צריך להתחזק, כמובן בתורה וחסד, אבל **כל אחד יודע במה שהוא צריך להתחזק**, היכן מקום התורפה שבו, **מקום שקשה לו**, ובזה מאוד צריך להתחזק, ואחרי הכל **אפי' שיצא בדימוס וכל ההבטחות שאזכור לכם עקידת יצחק צריך רחמים**, ולאחר כל הקבלות וההסכמות שאנחנו נעשה יש לקוות לרחמים.

וכל אחד יודע במה שעליו להתחזק, לא כל אחד דומה לחבירו, לכל אחד יש חולשה בנקודה מסוימת, אבל בסך הכל יש דברים כלליים מה שצריך להתחזק וזה כל אחד יודע.

והקב"ה יעזור שבאמת נתחזק, ומה שיותר נתחזק יש יותר לקוות שאזכור לכם עקידת יצחק ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני, ונזכה בדין לשנה טובה וכתובה וחתומה טובה. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך

שיחה - "מחסידי ה' שמחשיב כאילו נעקדנו לפניו בפועל"].

מסירות נפש - מעשה בתפילת ראש השנה

בראש השנה תשע"ד בתפילת מוסף כאשר עשה רבינו השתחווייה לארץ באמירת ואנחנו כורעים [שלא הסכים לוותר עליה למרות גילו] כשקם - ממנה הוא התעלף ובמשך עשרים דקות עד שהגיע רופא לא ידעו מה משמעות אותו עילפון וכשאישר לו הרופא לחזור לתפילה. חזר ביתר עוז, דהיינו לא רק חזר לחזרת הש"ץ ע"מ להמשיך התפילה בישיבה כפי שכולם סברו [שהרי הרגילות מי שנכוה ברותחים נזהר בפושרין, ולכאורה די במה שחזר לחזרת הש"ץ וכלל לא היתה הו"א בעיני בציבור שינסה לעמוד] אלא חזר לחזרת הש"ץ שבה הוא התעלף ונשאר עומד.

מאמר ד'

שבירת המידות הקשה כמוות

הערה: מאמר זה הובא קודם בעניני ימי האלול והוכפל כאן כדי שירוצו הקורא.

במסכת ר"ה [ט"ז א'] איתא אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

ותקיעת שופר שהוא להזכיר זכות אבות צריך להיות בבחינת כפופין, וכל הענין דכפופין, שבר"ה אדם צריך להגיע לדרגת כפופין, אז גם השופר צריך להיות כפוף, כדי לרמז לאדם מה רוצים ממנו, דהא זה לא מצד השופר לעצמו, דמאי נ"מ מצד המצווה אם זה כפוף או לא, אלא המכוון בשביל שהאדם יהא כפוף, ולזה מרמזין לו לתקוע בשופר כפוף, כיון שזה בא לתפילה ורחמים מוכרחים להתכופף.

אמנם לעמוד בפנים כפופות עדיין לא מספיק, **דאדם יכול לעמוד כפוף לארץ ולהישאר בעל גאווה ובשאר מידותיו הרעים**, אלא המכוון שהאדם יהא בבחינה של פניו כבושין בארץ, דכמו שצורת השופר צריך להראות על גוף האנשים, כך הגוף צריך להראות על כל מהות האנשים להיות כפוף.

נמצא דחוץ ממה שצריך להרבות בתשובה תפילה וצדקה -

צריך להיות כזה גדר שהאדם מרגיש

שעבד על מידותיו ששברם, וזה גדר

של עקידה!! ולכן ארז"ל מעלה אני

עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

ובלא כלום לא יתכן להיות שנחשב כאילו עקדתם עצמכם לפני, אלא רק ע"י שהקב"ה מחשיב כן במידת החסד לאדם המכניע את עצמו ועובד על מידותיו להתגבר להיות כ"ף, הוא יכול להגיע לבחינה של עקדתם עצמכם לפני, אבל בלי זה כנראה שהסכנה נוראה, דאע"פ שעשה תשובה על חטאיו אבל אם לא מגיע למדרגת כ"ף מי יודע.

וזה מעין עקידה לשבור מידות רעות

שיש באדם -

דאין אדם שיש לו רק מידות טובות, וכשאדם יהא בבחינת עקדתם אפשר לזכות ליום הדין.

דבכל עניני המידות שמרגיש

שצריך תיקון והוא שוברם זה קשה

כמוות!!

וכמו שרואים אדם שצריך לבקש מחילה מאדם זה קשה כקריעת ים סוף, אם סתם עשה לו דבר הוא מבקש מחילה, אבל אם באמת עשה לו רע זה מאד קשה לבקש, וכן בעוד ענינים שקשה לפרט.

ואומרים בשם הגרי"ס זצ"ל דיותר קל לדעת את הש"ס מאשר לתקן איזה מידה, צריך לעבוד על זה כל החיים, ובזה כמה דכייף איניש עדיף טפי.

ומצוה לתקוע בשופר של איל בשביל לזכור את עקידת יצחק ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם, וזה עושים ע"י כייף, והקב"ה יעזור לכל אחד שיזכה לכוח"ט. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "מעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני"].

ענינים נוספים

הביא מרן על ענין תקיעת השופר עוד ענינים כגון :

א. הקבלה להכניע עצמו לעבודת השי"ת היא דבר שמחליש את היצר לא רק בזמן מצות התקיעה, כשאר המצוות שמכניעות את היצר רק בשעת עשייתן [סוטה כ"א ע"א - מצוה בעידנא דעסיק בה וכו', עיי"ש], אלא מועיל להכניעו לכל השנה, וזו, קרי ההכנעה היא הדרך להלחם ביצר שהרי לא לא ניתן לקחת חרב או חרב או חנית להלחם בו, וההכנעה גופא היא החרב והחנית, לפיכך מועיל להחליש את היצר לכל השנה. [ספר ימלא פי תהלתך - אלול - מתוך שיחה - "הכנעת האדם הדרך להכנעת היצר"].

ב. שאל מרן מדוע לא מזכירים בפסוקים דהתורה את הפסוק שבו יש את הצווי של תקיעת שופר בר"ה [יום תרועה יהיה לכם] אלא את פסוקי מתן תורה, ולכאורה אדרבה היה רצוי שיזכירו את המצוה שהקב"ה אמר לעשות בר"ה, ועוד שבמ"ת בני"י לא תקעו בשופר, דלא היה מצוה לבני"י לתקוע בשופר, אלא ששמעו קול שופר, ולא קיימו מצוה בתקיעת השופר.

ומוכיח מכך את **חשיבות הזכרת** מתן תורה ביום הדין, שהרי הזכיה למתן תורה באה ע"י שכלל ישראל **השתוקקו** לקבל את התורה, והיה שמחה גדולה להקב"ה בזמן ההוא, ובתענית [כ"ו ב'] אמרינן ביום חתונתו

זה מתן תורה, שלא היה להקב"ה שמחה בעולמו כמו שהיה בזמן מתן תורה, ומזכירים את הזכות של מתן תורה, שיש בזה יותר זכות, ולא את המצוה של השופר, והזכרת מ"ת זה דבר כ"כ חשוב, וזה זכות שצריך להזכיר בר"ה שהיה במ"ת שמחה להקב"ה, ובזכות זו אנו רוצים לזכות.

וכן כפי שאז בני השתוקקו לתורה, כך אם כל אחד ישאף ויקבל עליו עול תורה באמת, הקב"ה יעזור שכל כלל ישראל יכתבו ויחתמו בכתיבה וחתומה טובה. [ספר ימלא פי תהלתך- אלול - מתוך שיחה - "זכות התורה והזכרת מ"ת ליום הדין"].

ועוד בענין קבלת עול תורה עיי' לעיל פרק ג' - "עצות להנצל בדין" - אות י' - "עול תורה ומצות".

ג. השמחה במצות:

השמחה במצוות שיש לאדם במלכות השי"ת על הבריאה, וכשמבין בזכות שנפלה בחלקו להמליך את השי"ת.

ועל האדם להרגיש בכל עשיית המצוות שעושה בזה מלכו"ש, ואז אח"כ בתקיעת שופר בר"ה, יכול להגיע להרגיש שמחה במלכות שמים. וצריך לעבוד על זה בכל מעשי המצוות, וזה שלב כדי להגיע לתמלוך ה' לבדך, ואז בר"ה באמת מקיים מלכויות. וארז"ל שעושים את הפעולה העיקרית בשופר שזה זמן שאדם יכול יותר להרגיש שעושה בפועל, להרגיש שמחה שהקב"ה ימלוך על כל העולם, אבל צריך התכוננות לזה ואדם שעובד על עצמו כל השנה - יכול להגיע לזה. [ספר ימלא פי תהלתך- אלול - מתוך שיחה - "קבלת עומ"ש בתקיעות ושמירת שבת"].

ד. ועוד כהנה וכהנה, עיי"ש.

פרק ה'

עשי"ת ויום כיפור

איתא בספר שע"ת לרבינו יונה שער רביעי וז"ל:

ואם עבר אדם על מצות לא תעשה ועשה תשובה, ידאג לעונו ויכסוף ויחכה להגיע ליום הכיפורים למען יתרצה אל השם יתברך. כי רצונו חיי הנפש והגוף וחיי כל נוצר כמו שנאמר [תהלים ל'] חיים ברצונו. ועל כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה כל הקובע סעודה בערב יוה"כ כאלו נצטוו להתענות תשיעי ועשירי והתענה בהם - והביא רבינו יונה ג' טעמים לכך:

[טעם ראשון] - **כי הראה שמחתו בהגיע זמן כפרתו.**
ותהיה לו לעדה על דאגתו לאשמתו, ויגונותיו לעונותיו.

והשנית - כי בשאר ימים טובים אנחנו קובעים סעודה **לשמחת המצוה**. כי יגדל וישגא מאוד שכר השמחה על המצות. כמו שנאמר [ד"ה א' כ"ט] "ועתה עמך הנמצאו פה ראיתי בשמחה להתנדב לך". ונאמר [דברים כ"ח] תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב. ומפני שהצום ביום הכיפורים, נתחייבנו לקבוע הסעודה על **שמחת המצוה בערב יוה"כ**.

והשלישית - למען **נחזק להרבות בתפלה ותחנונים ביום הכפורים**. ולשית עצות בנפשנו על התשובה ועיקריה.

ועל האופן בו יגיע לאותה כפרה נביא מדברי רבינו על עשי"ת ויוה"כ:

עשרת ימי תשובה

איתא בשו"ע [סימן תר"ג] - "אף מי שאינו נזהר מפת של עכו"ם, בעשרת ימי תשובה צריך להיזהר". ובערוך השולחן [סימן תר"ג] כת' וז"ל: הטור הביא ירושלמי: רב חייא מפקיד לרב אם אתה יכול למיכל כולי שתא בטהרה אכול. ואי לא **אכול בשבעא יומי בשתא** [פרק שלישי דשבת הלכה ג]. וכתב ראב"ה: קבלתי אלו הן **שבעה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים** וקוראן "שבעה ימים" לפי שבראש השנה בלאו הכי אכל בטהרה, דחייב עצמו לטהר ברגל. ולכן כתב דאפילו מי שאינו נזהר בכל השנה בפת של אינו יהודי - **בעשרת ימי תשובה נכון ליזהר**. עיין שם.

ונשאל רבינו - מה מועיל שיעשה האדם הנהגה שלא יכול להמשיך אותה!!

והשיב - בעשיית מתחשב השי"ת ברצון להתקרב אליו, במה שמראה רצון להשתפר, במה שמראה עצמו שרוצה להיות יותר טוב. ודבר זה - לעשות מה שאפשר עכשיו - **ואפילו שאח"כ לא**, הקב"ה בחסדו מתחשב בזה כי הוא רחום וחנון, והביא את הפסוק בישעיה - "קְרָאָהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב" [פרק נ"ה פס' ו'].

ועוד שאלו את רבינו - לגבי ההנהגה שנהגו לאכול בימים אלו חולין בטהרה כדאיתא ב"באר היטב" שם בשם השל"ה וז"ל - החסידים נהגו לאכול חולין בטהרה, ואף שכולנו טמאי מתים מ"מ יאכל דגן שלא הוכשר ונילוש במי פירות, וישוח וישתה מן הבאר שלא יגע ויטמאם, ועיי"ש מה שהקשה המ"א.

ונשאל רבינו לגבי ההנהגה זו [שהרי לכאורה זה דבר רחוק מאוד, ומה התועלת בהנהגה זו].

והשיב - **שכל תוספת בטהרה [בימים אלו] מעלה היא**.

יוה"כ

אמר רבינו שיחה בישיבה הקד' קהלות יעקב בבני ברק [תשע"ד] ומובא כאן חלק ממנה.

מִרְן חוּזֵר רְבוּת עַל יְסוּדוֹ שֶׁל הַגְרִי"ס מִסְלֵנֵט -
 שִׁיתֵּכֶן שְׂאֵדָם יִחִיה מֵאָה שְׁנָה, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ אֲפִילוֹ
 פֶּעַם אַחַת יוֹם כִּיפּוּר, וּבִשְׁיַחָה זֶה וּבִמָּה שְׁדָן
 בַּעֲקֻבוּתִיה מִבְּאֵר מִרְן יְסוּד זֶה, וְאֵת עֵינֵן מֵהִי
 הַתְּשׁוּבָה הָאֲמִיתִית, וְז"ל מִרְן -

"אתם יודעים שמחר בלילה זה יום הכיפורים. הגמר של יום הכיפורים זה בנעילה, עיקר הכפרה הוא בנעילה, אבל בכל זאת כל יום כיפור מכפר, רק בלילה לא, בבוקר כבר יום כיפור מכפר.

מה החילוק בין יום הכיפורים לראש השנה? ראש השנה זה יום הדין, דנים על האדם מה יהיה השנה, דברים נוראים אומרים: בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמון וכו', מי במים מי באש מי בקיצו מי לא בקיצו וכו' - נורא ואיום - אבל זה הכל [אמנם תוצאות יכול להיות אפילו אחר כך אבל העיקר דברים הנוגעים מה יהיה השנה] אבל ביום כיפור יש שני דברים גם יום הדין ביום צום כיפור יחתמון, וגם "כפרה" שהקב"ה מכפר על העבירות שאדם עשה. אבל בודאי בן אדם כל זמן שלא כיפרו אותו הוא מלוכלך, בן אדם מלוכלך יגידו לו אתה יודע עוד מעט יבואו וירחצו אותך, כל זמן שהוא לא מכופר - הפשט שהוא מלוכלך עם העונות. העונות זה לכלוך גדול, אין לשער איזה לכלוך יש, זה נורא ואיום! **אם בן אדם יש לו חטאים - ויום כיפורים זה היום שאפשר להתרחץ, זה היום שאפשר להתכפר - זה הדבר הכי שמח.**

כתוב "יום כְּפּוּר עֲוֹנֵי" שזה היום הכי שמח בשביל האדם, האדם שזוכה

להתכפר. ממילא יום כיפור צריך לעשות שני הדברים גם להתפלל על יום הדין שלו, שלא יהיה חלילה וחס מי במים מי באש וכל מיני דברים, כל מיני יסורים רחמנא ליצלן, מי בקצו מי לא בקצו, וחוצץ מזה להתפלל שיהיה כפרת עונות, שלא יהיה מלוכלך! אחרת בן אדם חלילה וחס אם ימות ולא היה לו כפרה, אוי ואבוי וכו'.

ר' ישראל סלנטר היה אומר בן אדם יכול לחיות מאה שנה, ולא היה לו יום כיפור! אף פעם לא היה לו יום כיפור, כיון שלא עשה תשובה אז לא היה כפרה, נשאר עם הלכלוך שלו, נשאר עם כל העונות, אוי ואבוי!

[וביאר מרן אח"כ - שאם אין כפרה נשאר הדבר לעולם, ואין לומר שהגיהנום יכבס, כי לא תמיד יכול לכבס את הכל יש דברים שגם הגיהנום לא מועיל! לצאת מהבוץ - מהחטא, לא דבר פשוט הוא].

ממילא צריך באמת לעשות, כמו שצריך להתפלל ולעשות מאמצים שיהיה שנה טובה בגשמיות כל טוב, ככה צריך שיהיה שנה טובה - כפרת עונות, אותו יום שיש כפרת עונות זה היום הכי מאושר שבחיים של בן אדם, אין כזה אושר כמו היום הזה, "יום פֶּפּוּר עֲוֹנֵי".

צריך לעשות מאמצים שיהיה כפרת עונות - ואי אפשר לדחות ולהגיד היום לא, בשנה הבאה נשוב.

[ועי' בספרו של רבינו מפקודיך אתבונן - "לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם" - שהרחיב בעניין זה ואמר שככל שמשתהה האדם מלשוב, הוא נשרש יותר עמוק בחטא, ואם עוברת עוד שנה ועוד שנה - ברבות הימים נעכרת הנשמה עד שקשה מאוד לנקותה, והמשיל זאת רבינו לבגד, שככל שהכתם יותר עמוק וחזק יותר קשה להסירו "הרב כבסני מעוני" ומי יודע אם יצטרך לעבור יסורים נוראים לנקות הנשמה לפיכך לא ידחה].

ואם יעשה תשובה הוא יהיה המאושר, כל אחד יהיה מאושר. הקב"ה יעזור שבאמת כולנו נזכה להיות מאושרים, שיהיה היום הזה כפרת עונות, ונזכה, גם לזכות ביום הדין, מה שדנים על האדם על מה שיקרה לו בעולם הזה, וגם מה שעונותיו מתכפרים.

הקב"ה יעזור באמת שכולכם תזכו להיות גם זה, גם לזכות מצד יום הדין, וגם לזכות מצד כפרת עונות שתהיה לכם כפרת עונות. בן אדם שהוא כבר מלוכלך, כל זמן שלא התרחץ - נורא ואיום! מקוים שכבר יתרחצו ויהיה כפרת עונות, תהיו מאושרים כל אחד יהיה מאושר לפני הקב"ה.

עשיית ויוה"כ - תורף דברי מרן

כל יום הכיפורים צריכים לחשוב איך מגיעים לכפרה, איך זוכים לכפרה, וזה האושר הכי גדול שיש בעולם, האושר שיש, שיבוא לעולם הבא בלי בעיה של כפרה.

ושאל אחד המשגיחים החשובים את רבינו בשם בחורים מבקשי ה' שרצו לדעת אם אכן אחרי יום כיפור יוצאים נקי?

והשיב לו: ראשית כל ענין התשובה היא חסד השי"ת גזה"כ, ולא יחשוב האדם שדבר מובן הוא אלא גזה"כ [כלומר שאי אפשר להבין את זה בשכל] - וכדברי רבי ירוחם ממיר שאמר וכי מבינים איך עץ גדל? וכי תאמר מהמים שמשקים אותו? והרי איך המים מגדלים? ומהיכן המים? ועוד מה ההכרח שיצא מהגרעין עץ כמו אותו העץ שבמקור? וכי - אם תעמיק בכל דבר אמר רבי ירוחם תראה שצריך להגיע ל"תיקון", כל הבריאה אמר רבי ירוחם היא גזה"כ, וכנ"ל אמר רבינו התשובה גזה"כ חסד השי"ת נומבואר יסוד זה של ר' ירוחם בקונטרס מזקנים אתבונן ח"ג ערך "פלאי הבריאה".

ולגופו של ענין ענה רבינו תלוי מי - מי שעשה תשובה גמורה, אבל מי זוכה לכך צריך זכות גדולה לזה!! רבי ישראל מסלאנט אמר שאפשר לעבור מאה שנה בלי יום כיפור, והטעם כי אין תשובה גמורה. ומה העיצה - "רחצו היזכו הסירו רוע מעלליכם" כך כתב ישעיהו הנביא.

ושאל המשגיח - בחורים יקרים כיצד יתוודו על עון ביטול תורה בידעם שקשה להצליח לעמוד בכך?

ענה רבינו וכי רק בחורים!! אפילו זקן בן תשעים! אלא כפי שרואים הנהגת השי"ת בעשרת ימי תשובה שמתחשב השי"ת ברצון להתקרב אליו, במה שהאדם מראה רצון להשתפר, במה שמראה עצמו שרוצה להיות יותר טוב. ודבר זה - לעשות מה **שאפשר עכשיו - ואפילו שאח"כ לא**, הקב"ה בחסדו מתחשב בזה כי הוא רחום וחנון - "קָרָאָהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב". ונתן דוגמא: אחד שקיבל על עצמו שלא ידבר דברים בטלים לעולם, הרי זה דבר שאי אפשר שאף פעם לא ידבר דברים בטלים, אלא קבלה זו מראה שהוא רוצה להיות יותר טוב.

ובפעם אחרת סיפר המשגיח דישיבת אורחות תורה שנתן לו רבינו כמה עיצות לקבלה כזו, לדוגמא: **במעשים -** כגון שבחור יקבע את רצונו להיות יותר טוב. **בלימוד -** כגון להגיע לסדר בזמן, ולא לדבר דברים בטלים לפחות בחצי השעה הראשונה של הסדר, עכ"ל המשגיח.

ומהלך כזה מועיל בעיקר ע"מ שיחשב האדם כ"שב", לחלק של הדין ביום כיפור, כי נקרא באופן מסוים כתשובה, ולגבי החלק של הכפרה [מה שעליו דיבר רבי ישראל מסלאנט] אמר שאין ראיה שיועיל - שהרי למעשה לא ממש שב - ובפשטות לא מכפר, אבל לא מילתא זוטרתא היא - למשל אדם שדיבורים יתרים היו הפקר עבורו, והחליט לעבוד על עצמו וכעת

מדבר רק מעט דברים בטלים, דבר חשוב עשה, ותשובה במידה חשובה נחשבת, ורק לדרגת הכפרה שעליה דיבר רבי ישראל מסלאנט לא הגיע. ועוד אמר - שהאדם המתייצב על דרך התורה ובוחר **שחיינו יהיו חיי תורה ומצוות חיים של - "למענך אלקים חיים" - תורה היא הדבר הטוב ביותר**, והביא את המדרש על המלך אגריפס והעני [ויקרא רבה פרשה ג'] ששם רואים את מעלת האדם שייחד את כל מהות חיינו לתורה ומצוות, וז"ל המדרש ויקרא רבה פרשה ג' :

מעשה באגריפס המלך

"אגריפס המלך ביקש להקריב ביום אחד אלף עולות, שלח ואמר לכהן גדול אל יקריב אדם היום חוץ ממני, בא עני אחד ובידו שתי תורים, אמר לכהן הקרב את אלו, אמר לו - המלך צוני ואמר לי אל יקריב אדם חוץ ממני היום, א"ל אדוני כהן גדול - ארבעה אני צד בכל יום ואני מקריב שנים ומתפרנס משנים, אם אי אתה מקריבן אתה חותך פרנסתי, נטלן והקריבן. נראה לו לאגריפס בחלום - קרבן של עני קדמך, שלח ואמר לכהן גדול - לא כך צויתוך אל יקריב אדם חוץ ממני היום, א"ל - אדוני המלך, בא עני אחד ובידו שתי תורים אמר לי - הקרב אלי את אלו, אמרתי לו - המלך צוני ואמר לי, אל יקריב אדם חוץ ממני היום, אמר - ארבעה אני צד בכל יום, ואני מקריב שְׁנַיִם ומתפרנס מְשַׁנַּיִם, אם אי אתה מקריב אתה חותך את פרנסתי, לא היה לי להקריבן? א"ל - יפה עשית כל מה שעשית", עכ"ל המדרש.

שאל מרן : מה הוסיף הכה"ג לאגריפס? הרי כבר הראו לאגריפס בחלום, מה חידש לו שגרם שיתרצה, שהוא לא ראה בחלום.

ותירץ : ראה אגריפס שכל מה שיש לעני, כל מה שטורח ועובד במשך היום לא מייחס לעצמו, שבחכמתו הגיע או עשה, לא מייחס

לעצמו כלום, אלא יודע בידיעה ברורה שהכל מהקב"ה, באומר
ש"אם יקריב תהיה לו פרנסה, ואם לא "חותך פרנסתי" ולא תולה
שאיכשהו בזכות כשרונותיו, יצליח איכשהו "להסתדר"
ולהרוויח [אפילו] יום אחד בלי הקב"ה.

ואת זה ראה אגריפס, הבין שלדרגתו של אותו עני שמבין שרק
הקב"ה וחופ מזה אין כלום, לדרגה כזו, אפילו שהוא מלך ולא
מוגבל באמצעים לתת להקב"ה, לזה לא יוכל להגיע. והתרצה
בדברי הכה"ג.

עוד "הרגש" שהתווסף משיחתו של מרן בעניין אותו עני - שמלבד
הרגשתו, שכל מה שמצליח בחייו ובפרנסתו לא בגלל כישוריו אלא
בגלל שהשי"ת עזרו, מלבד זאת גם נתן כולו להשי"ת, והקדיש
עצמו לחיי המצוות, ומסתם עני לא היה אגריפס מתפעל אבל
מאדם כזה המוסר עצמו לגמרי ומרגיש שכל חייו הם רק קיום
המצוות וש"אין לו מאומה חוץ מעבודת השי"ת, שהרי כל מטרתו
בעבודתו רק כדי חייו וכדי להקריב קורבנות, ועד כדי שאם יום
אחד מבטלים אותו ממצוותו חייו אינם חיים.

ואת זה אגריפס הבין שעם כל כספו לא יוכל להגיע למושגים
ולדרגות של אותו עני שחי חיים מרוממים כאלו של דבקות
במצוות, שאומנם גם הוא יכול להביא קורבנות אבל לא יכול
להגיע לדרגה שלהרגיש שבזכות מצוות אלו הוא חי ולכן ויתר לו
ולא הקפיד.

וסיכם מרן מדברי המדרש הנ"ל ואמר לענין יום כיפור: **שלמעשה זו
התועלת הגדולה ביותר, כי העיקר זו זכות התורה ובה יכול לזכות.
ושאלוהו - מה יועיל דבר זה, ומה עם הכפרה?! וענה רבינו ואמר - אדם
שקבע עצמו שכל חייו יהיו חיי תורה ומצוות, זו התשובה הגדולה ביותר
- וגם לחלק הכפרה שעליו דיבר רבי ישראל מסלאנט יועיל** [יבואר בהמשך].

וכיוצ"ב על חשיבות אדם שקבע עצמו שכל חייו יהיו חיי תורה ומצות, כתב בספר שערי תשובה [ודבריו היו על הנוקט דרך זו עקב השמיעה והקבלה לעשות את כל דברי החכמים מה שיורוהו], וז"ל רבינו יונה שער שני הדרך הג':

לקבוע דרך - דרך התורה

רבינו יונה

כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה. **ויקבל בלבו כל דברי התוכחות ושלא יגרע דבר מדבריהם. והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול.** כי עת אשר יאזין ויסכית ולבבו יבין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח. וקיים עליו להיותו עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום ההוא ומעלה להזהר כאשר יזהירוהו יודעי בינה לעתים. עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר. ומעת אשר קבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצות והמוסרים ואשרי כי צדק נפשו בשעה קלה. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה [שמות יב] וילכו ויעשו בני ישראל וכי מיד עשו והלא לא עשו עד י"ד לחדש. **אלא כיון שקבלו עליהם לעשות מעלה עליהם [הכתוב] כאלו עשו מיד.** ואמר באבות של רבי נתן כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת שנאמר [שמות כד] נעשה ונשמע.

ביאור הדבר כי האיש אשר **קבל על נפשו בלב נאמן לשמור ולעשות על פי התורה** אשר יורוהו ועל המשפט אשר יאמרו לו היושבים על המשפט. יש בידו מן היום הזה שכר על כל המצות על אשר שמעה אזנו מדברי התורה ותבן להם. ועל הדברים אשר לא גלו אזנו עליהם עדנה. וצדק לבש וקנה זכות על הנגלות אליו ועל כל נעלם מעיניו. ואחרי זאת יום ים ידרוש וישקוד על דלתות מוכיחיו וישכיל מכל מלמדיו. ונמצא האיש הזה מעשיו מרובין מחכמתו כי

לא ידע את הדבר והנה שכרו אתו [עליו], וכענין מה שאמרו ישראל בסיני נעשה ונשמע שהקדימו קבלת המעשה על נפשם לפני השמיעה. ובענין אחר לא יתכן שיהיו מעשי האדם מרובין ממה שהוא יודע וכו'.

עוד אמר שלמה המלך עליו השלום [משלי טו] מאור עינים ישמח לב שמועה טובה תדשן עצם. אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין. ויש לכל חכם לב לדעת כי לא יתכן שחבר שלמה המלך עליו השלום דברים בטלים כאלה חינם [בתוך] דברי המוסר ויראת ה'. כשכבר העיד עליו הכתוב [מלכים א ד] ויחכם מכל האדם.

אכן זה פשר הדבר: מאור עינים ישמח לב. **העין** אבר נכבד מאד כי יראו בו את המאורות המשמחים את הלב. **ונכבד ממנו האוזן** כי ישמעו בו שמועה טובה המדשנת את העצם שאין בו ההרגשה ולא ידושן במאור עינים בלתי בתענוג יתר.

וכן אמרו ז"ל כי **האוזן נכבד משאר האיברים**. שאם סימא את עינו נותן לו דמי עינו. חרשו נותן לו דמי כולו. והן האדם חייב לעבוד את הש"י באיבריו ויצוריו כלם כי לעבודתו יצרם כמו שכתוב [משלי טז] כל פעל ה' למענהו. אף כי באיברים הנכבדים אשר יצר בו נתחייב לעבוד בהם את יוצרם. והעונש הגדול יתר מאד אם יפריעם ממעשה מצותיו ועבודה לא יעבוד בהם ולא כגמול עליהם השיב. כי ה' הטיב עמו בחושיו הנכבדים טובה עצומה וכבוד והדר עטרו בהם. על כן הקדים להזכיר **אחת ממעלות האוזן בעבור הראותך גודל חובת עבודתו**.

ובאר אחרי כן כי תהיה **עבודת האוזן בשמוע אל התוכחות**. ואמר אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין פירושו - ראוי לשכון בין החכמים. אחר אשר יקשיב בתוכחתם. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה נפל אדם מן הגג ונשברו איבריו צריך רטיה ותחבושת על כל אבר מאיבריו ועצם מעצמיו. והחוטא אשר חטא בכל איבריו

ונחשב כאלו רבתה מכה באיבריו כלם מכף רגלו ועד קדקדו
שנאמר [ישעיה א] מכף רגל ועד ראש אין בו מתום.

**והנה הקב"ה מרפא כל איבריו ברטיה אחת והיא שמיעת האזון
שנאמר [שם נה] הטו אזנכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם.**

האושר הגדול בכפרה

ובדבר האושר הגדול בכפרה הביא מרן את דברי ר"ע סוף יומא -

**"אשריכם ישראל לפני מי אתם
מטהרים, מה מקוה מטהר את
הטמאים אף הקב"ה מטהר את
ישראל".**

**אמר רבינו [ספר מפקודיך אתבונן - "לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם", ימלא פי תהלתך - אלול
- "יום כיפור יום ישועה וטהרה"], ר"ע חידש שהקב"ה מטהר את ישראל, וצ"ב הרי
דבר ידוע הוא, כל ענין יוה"כ הוא כי ביום הזה יכפר עליכם וכו', ולכאורה
כפרה וטהרה היינו הד?!**

אכן הביאור הוא שר"ע מחדש ענין נוסף, "מטהר", כפרה וטהרה אכן שני
דברים הם, אף שכבר יש כפרה נצרכים עדיין לטהרה, במחילת אדם לחבירו,
עפ"י רוב כאשר פגע בו באמת, באופן קשה, המחילה אינה בכל הלב, מחילה
איננה בהכרח סילוק החטא לגמרי, אבל טהרה לא שייכת למחצה, טהרה
היא לגמרי, **אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם**
אביכם שבשמים, אדם שלא נטמא מעולם ואדם שנטמא וטבל וטהר שוים
הם לגמרי ללא שום חילוק, לא כן מחילה אשר אף אחר המחילה נשאר
רושם וזהו שחידש ר"ע - אשריכם ישראל מי מטהר אתכם, "מטהר
אתכם" כאילו לא פגמו מעולם.

למדים אנו כמה גדולה הזכיה שאפשר לזכות ביוה"כ, "טהרה", כאילו לא הי' חטא מעולם, וע"ז שמח ר' עקיבא שמחה גדולה, אשריכם ישראל אביכם שבשמים מטהר אתכם.

אמנם אושר גדול היא האפשרות לזכות לטהרה, כפרה עד שכאילו לא חטא, אולם צריכים לשם כך להתמסר לגמרי אל הרבש"ע בבחינת מקוה, זו היא הדרך היחידה שאפשר לזכות על ידה ובה צריכים להתחזק. ודאי יודע כל לב מרת נפשו את הפרטים אשר בהם הוא נגוע בעבירות ובמדות וצריך תיקון, אך בכללות הענין הוא שצריך להתמסר לגמרי אל הרבש"ע ואם מניחים משהו שוב אין כאן טהרה.

מצד אחד אמנם זכות עצומה היא, אך מאידך צריכים לידע שזהו התנאי, לא להניח משהו, ואז זוכים ל"מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל". וככל שיחליט אדם לפי מושגו להתמסר לכך, להיות לפי השגתו כולו לה' בתורה ותפילה מדות ומעש"ט, יזכה בעזר ה' יותר למעלת מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל.

ולעורר את הציבור לפני תפילת נעילה אמר רבינו למשגיח [הנז' לעיל בתחילת ערך "יוה"כ - תורף דברי מר"] שכדאי לדבר על הגמ' כתובות [דף ע"ז ע"ב] וז"ל -

מכריז אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר
ליואי אזל אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי וכו', אמר ליה
את הוא בר ליואי? אמר ליה הן, נראתה קשת בימין
אמר ליה הן, אם כן אי אתה בר ליואי, ולא היא דלא
הואי מידי [לא נראה הקשת בימין] אלא סבר לא אחזיק
טיבותא לנפשאי.

וכתב רש"י: אם כן לית את בר ליואי. אין אתה ראוי
לכרוז זה שאני שומע שהקשת אינו אלא אות ברית שלא
יחרב העולם ואם יש צדיק גמור בדור אין צריך אות!!

והסביר שמתוך גמ' זו ישמעו הציבור לאיזו דרגה ניתן להגיע, וכמה אדם שעמל בתורה ונקי מחטא יכול להשפיע על העולם, ושכל העולם מתקיים בזכותו [וממילא יתעוררו לשאוף להגיע למדרגה כזו].

עבודת יוה"כ לימוד מט' באב

ועוד זוית הסתכלות לעבודת יוה"כ ניתן ללמוד ממה ששאלו את מרן בענין קיום המצות בט' באב, וכך שאלו את מרן :

כיצד יקיים "עבדו את ה' בשמחה" בתשעה באב, נשאל רבינו לפני תשעה באב תשע"ג. כיצד בזמן כזה שכתוב בהלכה עליו שממעטים בשמחה, כיצד שייך בזמן זה לקיים "עבדו את ה' בשמחה"?

וענה רבינו -

"עבדו" - הוא עבודת המצות.

ו-"מצוה" - היא עשיית רצון ה'.

ואין חילוק [לגבי אותה שמחה] באיזה אופן הוא עושה את רצון ה'!!

ומקיים הוא בזה את מצות הבורא ית' שינהג אבלות.

והוסיף: שלמעשה השאלה מעיקרא ליתא, כי "הממעטים בשמחה" [שנא' בחודש אב], לא קאי על שישמח פחות בקיום המצות ועבודת ה', אלא שלא בונים בנינים של שמחה בתקופה זו.

ובפעם אחרת אמר: גם בט' באב וגם ל"ע אדם האבל בימי האבלות צריך לקיים את מצוות היום בשמחה. כי צריך [למשל] לשמוח באמירת הקינות וחליצת הנעליים על האושר הגדול - שיש זכות לעבוד את ה' המלך הגדול במצות אלו של הנהגות האבלות, וזה לא סותר להרגשת הצער והאבלות כי שניהם נכונים - יש צער על החורבן, או על הקרוב

שנפטר, ובגלל הכאב בוכים ומורידים דמעות וכו', **ומצד שני יש גם לשמוח על שבכל אופן אנחנו מקיימים מצות, ועובדים את ה', ועושים רצונו בקינות האלו, בקריעת בגדים, וחליצת נעליים האלו.**

ובספר פלא יועץ [ערך בכיה] כתב וז"ל -

"וכתבו גורי האר"י - הלואי שנתפלל כל תפלותינו בבכי. ואע"פ שצריך להיות עובד ה' בשמחה ובטוב לבב יותר מרב כל, מכל מקום צריך שיהיו מעורבים זה בזה **עין במר בוכה ולב שמח**, שמחה מהאי גיסא על אשר זכה להיות עומד ומשרת לפני מלך הכבוד ועושה נחת רוח לפני כסא כבודו - שאין **שמחה בעולם גדולה מזו, ובמרירות יאנח** על אשר אינו יודע להיות עובד אלק' כדת מה לעשות.

ועוד כתב [בערך שמחה] וז"ל - וצריך האדם להיות **שליט ברוחו להתעצב כשירצה ולשמוח כשירצה**, ולא יכנס האחד בגבול חברו, אלא השמחה והעצבות יעמדו איש על מקומו, לכשירצה יוציא זה, וכשירצה יוציא זה, ולפעמים צריך לשמוח מצד אחד ולהתעצב מצד אחר, ויהיה עין במר בוכה ולב שמח, כגון - בראש השנה ויום כיפור וכו', ולפעמים יגביר השמחה והעצבות יהיה מועט כצל עובר, כגון - בימים טובים באמרו "מפני חטאינו גלינו מארצנו". ולפעמים להפך. דבר בעיתו מה טוב. ועל כגון זה נאמר טוב ארך אפים מגבור ומשל ברוחו מלוכד עיר.

וכתב **הבן איש חי** [פרשת וילך שנה ראשונה הלכה י"ח]

יתפללו בבכיה כל תפילות של יום הכפורים, שהם : שחרית מנחה ערבית ומוסף ונעילה וסליחות והודוים, ואם **אינו יכול להוריד דמעות אומרים בקול בכי** כמו שנאמר : "כי שמע ה' קול בכי" [תהלים ו, ט] וקודם קריאת התורה יתעוררו בבכיה על מיתת בני אהרן הכהן עליו השלום, ויכולה בכיה זו שתגין, ויזהר כל אדם לסדר

התפלה והסליחות בינו לבין עצמו מקודם יום הכפורים, כדי שיכוין מה שהוא מוציא מפיו כי קדוש היום לאלהינו, והכל הולך אחר כונות הלב, וגו'.

עבודת יוה"כ - יסו"ע

ועוד על עבודת ועל השמחה האמורה להיות בעבודת יום זה, איתא בספר יסוד ושורש העבודה שער האיתון פרק עשירי "כוונת הצום" וז"ל:

אחיי ורעי יתבונן כל אדם בשכלו שמהראוי וטוב לו **לשמוח שמחה עצומה עד מאוד בכל רגע שסובל צער** העינוי מאכילה ושתיה וחליצת הסנדל, על קיום מצות עשה מן התורה שמקיים **בכל רגע שסובל הענוי**, ובוודאי מי שתקוע בלבו אהבת הבורא יתברך שמו ויתעלה לעבודתו, חשקו ורצונו שיתארך היום הצום הקדוש הזה כפלי כפלים בכדי שיקיים בכל רגע מצער העינוי מצות עשה מן התורה שצוה לו יוצרו ובוראו יתברך שמו ויתעלה, כי זה ברור לכל משכיל שאינו דומה מי שמקיים איזו מצות עשה שעה מועטת למי שמקיים לאותה מצות עשה כמה שעות, ודמיון לזה בקיום מצות עשה של תפילין - אינו דומה מי שנושא תפילין עליו רק שעה מועטת, למי שנושא אותם עליו כמה שעות, ואיתו בדומה לו קיום מצות עשה של "בסכות תשבו שבעת ימים" וכדומה לו.

נמצא לפ"ז אדם שהוא ערום בעבודת הבורא יתברך שמו, ואהבת הבורא תקוע בלבו לעבודתו יתברך שמו, איך לא ישמח ויגל לבבו שמחה רבה ועצומה בכל רגע מענוי הצום והתענית על קיום מצות הבורא יתברך שמו כנ"ל, לכן מעת שאדם נעשה חלש מענוי הצום ועמידת הרגלים יחף **יכניס שמחה עצומה בלבו על קיום מצות עשה מן התורה שמקיים בענוי זה**, ובכל

שעה שיתגדל ויתוסף אצלו הענוי דהיינו בעת תפלת מנחה ותפלת נעילה - **תתגדל ותתוסף שמחה עצומה יותר בלבו ולפי** גודל הענוי כן גודל השכר מבוראנו יתברך שמו, והעיקר שככל רגע שיעלה על דעת האדם צער הענוי יכוין **במחשבתו בשמחה עצומה מאוד** "הריני מקבל עלי מ"ע של יוצרי ובוראי ברוך הוא וברוך שמו בענוי זה", ע"כ.

ויכניס תשוקה עצומה בלבו הלואי שיתארך הצום יותר ויותר. והגות לבך תבונות מבן חביב התקוע בלבו גודל אהבתו של אביו בכל עת אשר הוא עושה באיזה שימוש קורת רוח גדול לאביו, **הוא שמח וטוב לב מאד על גודל הנחת שעושה לאביו,** וכל הקרוב הקרוב אל השלמת השימוש ההוא, מצטער בלבו כי קרוב הוא להמנע מאתו עשיית קורת רוח ונחת גדול כזה לאביו ככלות מעשה השימוש ההוא, וכל היום וכל הלילה תמיד לא **יחשה מתשוקה עצומה בלבו** שיתארך ויתוסיף כהנה וכהנה משך זמן השימוש ההוא בכדי שיגיע לאביו קורת רוח יותר ויותר, זאת חקרנוה כן היא.

ועתה בנים למקום ב"ה שערו האמת בדעתכם, כי כן דרך גבר ירא ה' במצותיו **חפץ מאד בתשוקה עצומה נכספה** וגם כלתה נפשו בכל דבר שבחובה עליו מאתו יתברך שמו וזמנו קבוע. שיתארך הזמן זמניהם טובא בכדי להרבות נחת רוח לפניו ית"ש בעשייתן, וכל עוד שמתקרב לתשלום המשך זמנו מצטער בלבו על הזמן כי יעבור, והנה איננו יכול לעשות עוד, בזה נחת רוח לאביו שבשמים יתברך שמו ויתעלה זכרו לנצח, ומה גם בגודל מצוה זו של ענוי יה"כ שמאהבת ה' אותנו ומחמלתו עלינו בניו החביבים והקדושים צוה עלינו בעשה ולא תעשה "ועניתם את נפשותיכם בעצם היום הזה לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה", ראוי לכל אדם בכל עת

אשר הוא רואה כי חלפה תיירה ועונתה לו יגרע מיום הקדוש הזה כי ינטו צללי ערב והלילה ממשמש ובא דשלימא לי עבדתי, עבודת הקודש של מצוה זו. **להכניס צער בלבו הן קרבו הימים שימנע מאתו עשיית נחת רוח גדול הזה ליוצרי ובוראי יתברך שמו ויתעלה.** ובודאי בכוונה זו יהיה נקרא בן חביב לאביו שבשמים. וילך בכל גנוי דמלכא ולית דימח' בידי'.

אך אדם המצפה ככל עת ובכל רגע מתי יעבור אותו רגע מהענוי בבקר יאמר מי יתן ערב יתקרב להפטר **מהענוי בודאי האדם הזה אינו מקיים מצות עשה זו בשמחה ומאהבת הבורא יתברך שמו ויתעלה ובודאי אינו מקבל חלק מאלף אלפי אלפים משכר שמקבל האדם המכוין כוונה זו בשמחה עצומה, ועכ"ז אף שהיה כוונת שניהם רחוקים זה מזה בתכלית הריחוק כגבוה שמים מעל הארץ, יוכל להיות לעת ערב לאחר התענית אפשר שיזדמן אכילת שניהם ברגע אחד, ובודאי אם היה מתישב בדעתו על רוע כוונתו ביום ההוא במצות עשה של הצום הנורא הזה, היה אוכל את בשרו בשינוי על גודל צערו וכאבו על אשר תאבד ממנו שכר גדול של הענוי לאין ערך וקץ ותכלית בעולם שכולו ארוך מחמת גרעון כיסוף כוונתו כנ"ל, ומה בצע שנכספה וגם כלתה נפשו לחסרות היום, ויגיע הערב ויפטר מענוי הצום, הלא כ"כ הי' סובל העינוי ממש כמו זה ששמח בלבו שמחה עצומה בעבודת הבורא יתברך שמו ויתעלה כקיום מצוה עשה זו ככל רגע, רק ההפרש היה ביניהם שזה היה שמח וטוב לב כל היום באהבת הבורא יתברך שמו ויתעלה, בקיום עבודתו במצות עשה זו בכל רגע, וזה היה בלבו כל היום תוגה ואנחה מצער העינוי.**

וכבר ארז"ל לעולם יהא אדם ערום ביראה. ודי בהערה זו.

הפרידה מיום כיפור

הזכיר רבינו את "החיי אדם" בהלכות יו"כ שהדגיש שאת **עבודת אלול**, **עשיית**, ו**יוה"כ יש לשמר ע"י עבודה עצמית תמידית כל השנה** [ועי' לקמן בפרק ז' - "עבודה עצמית יומית" שאמר רבינו שאת עבודה תמידית זו ניתן לעשות בכל עת, ואפילו במקרים דחוקים שאין פנאי, היות ומספיק עבורה חמש דקות התבוננות ביום על מעשיו והאם תואמים את תכליתו, עיי"ש] וסיפר רבינו את המשל שהביא החיי אדם בהלכות יוה"כ בשם המוכיח הגדול ר' ליב טארלער זלה"ה על פיטום האוזנים. וז"ל החיי אדם חלק ב' כלל קמ"ג:

והנה ההמון חושבים כששבים ביוה"כ נתכפר להם הכל, ועל סמך זה הם עושים עוונות בכל השנה כאילו הם ברשות עצמן, ולכן יש שמתענין משבת לשבת בהפסקות ב' או ג' ימים רצופים, ועומדים ביום הכפורים כל היום והלילה ואינם מגביהים ידיהם כלל, וכיוצא בדברים אלו בסיגופים ותעניות, ובכל השנה הם עושים נאצות ותועבות גדולות, ועליהם אמר המוכיח הגדול ר' ליב טארלער זלה"ה משל נאה ואמר שפעם אחת נתאכסן אצל בעל בית א' וביקש ממנו למחול לו שאינו יכול לכבדו כראוי, וא"ל אמת כי יש לי איזה אווזות שאשביע אותם לפטם אבל הן כחושות עדיין ואינן ראויין להתכבד.

ויהי היום, לאחר איזה חדשים, נזדמן עוד לאותו פונדק, וקבלו הבעה"ב בסבר פנים יפות, ושחט אווז וכבדו. וכשישבו לאכול א"ל הבעה"ב, זו מן האווזות שאמרתי שהן כחושות. וא"ל המוכיח, הלא א"א לפטם אווז רק ערך ג' או ד' וה' שבועות וזה כבר זמן רב. והשיב שכך אני עושה, כאשר האווז כבר מפוטם באופן שא"א לה עוד לאכול, אין אני נותן לה לאכול כמה ימים, וע"י התענית אז

יכולה לחזור ולאכול, וכן אני עושה לה תמיד עד זמן שאני רוצה לאכלה.

כך דרכו של יצה"ר, כמש"כ הולך אחריה פתאום כשור אל טבח יבוא, ר"ל שהשור קודם שחיטה מפטם אותו, והשור סובר שהוא לטובתו ובאמת הוא לרעתו. והנה כל חיות הקליפות הוא כשאדם עושה איזה מצוה והוא רשע ובזה מניצוץ הקדושה אשר מגיע לאדם בשכר מצותו, כ"ז לוקח הקליפה והוא חיותו. וכאשר ירבה אדם לפשוע הרבה עד שלא נשאר בו שום ניצוץ קדושה, אזי מפתה אותו להתענות בסיגופים ותעניות ולשוב בתשובה ואז הוא כקטן שנולד, ואז כשיחזור לחטוא הוא חוזר ליתן בו כח.

ומזה תראה כמה טועים אותן אנשים, כי אפילו להסוברים דיוה"כ מכפר בלא תשובה, היינו כשעבר עבירה במקרה. אבל כשחוטא ואומר יוה"כ מכפר, לכו"ע אין יוה"כ מכפר, דאין קטיגור נעשה סניגור כדאי' להדיא בגמ'. ולכן אל יסמוך האדם על זה, ויהיו כל ימי השנה אצלו כמו ימים נוראים, רק שבימים האלו ראוי לאדם להשגיח יותר ויותר על מעשיו.

פרק ו'

כמה ביאורים בתפילת ימים נוראים

נביא מספר ביאורים לתפילות ימים הנוראים מתוך הביאורים הכתובים בספר ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה - ימים נוראים, בנוסף חלק מהביאורים לא הובאו כאן במלואם. ולפיכך הרוצה לקבל תמונה מלאה יענין שם באורך.

סליחות

 לך ה' הצדקה ולנו בשת הפנים. האם לא תכסה בושה פנינו באמרנו זה בלי בושת הפנים, ובהקדמה לספר מנוחה וקדושה הביא מבעל המחבר לשם שבו ואחלמה, שבעל המחבר מנוחה וקדושה איחר פעם בימי הסליחות מחמת איזה הכרח, ומצא את הציבור בביהכ"נ שהם מתחילים לומר לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים, תקפתו הבושה כ"כ עד שלא יכול בשום אופן להרים ראשו איזה רגעים וזרם של דמעות נגרו מעיניו, בגדר כמ"ש עזרא הסופר בושתו וגם נכלמתי להרים פני, וכל ימיו של אותו צדיק הי' מתפלל שיזכה עוד לרגעים קדושים כאלו בחיים.

ראש השנה

 ובכן תן פחדך וכו'. הנה פחד מהקב"ה זה יר"ש והוי מצוה התלוי בבחירה, וא"כ מה הבקשה ובכן תן פחדך, הרי אם הקב"ה יתן פחד נפסיד המצוה, והא לזה הקב"ה הוריד אותנו לעוה"ז, דלולא ענין הבחירה האדם יכל להשאר תחת כסא הכבוד, אלא ירד לעבוד עם כל קשוי עוה"ז, ומה התועלת להיות בלי בחירה, ובשלמא מה שנעשה ע"י תפילת אדם זה נחשב כמעשה עם בחירה אבל אם הקב"ה יעשה זה מה התועלת?! **ואולי הבקשה שיהא יותר קל שלא לעבור עבירות שיהא פחות נסיונות וכדו'.**

וברוקח כתב שתהא פחד מוטל על הבריות שישובו, אך א"כ זה לא שייך על מלאכים הנכללים ג"כ בבריאה, דלהם יש כבר עכשיו פחד ואימה, ואולי עליהם הבקשה שהמצב הזה ימשיך, ועי' רש"י בפרשת בשלח דאימה זה על הרחוקים ופחד על הקרובים, ולפי"ז המלאכים שיותר קרובים אליו יתבי' הם מכלל ותן פחד, ויל"ע אם גם לאחר שיהא ותן פחד אעפ"כ ישאר חילוק דאצל אלו יהא פחד ואצל אלו יהא מורא. וברמח"ל מפרש מה שאומרים אח"כ וייראוך כל המעשים, היינו המעשים שלמטה בעולם השפל, וישתחוו לפניך כל הברואים הם אותם שלמעלה, ולפי"ז נמצא דאימתך על כל מה שבראת קאי על אותם שלמעלה, וצ"ב כעין הנ"ל דהמלאכים כבר עכשיו משתחוים, ועוד מה שייך לומר כלפיהם ויעשו כולם אגודה אחת וכו'.

וברוקח כתב עוד - תן פחד לעתיד לבא, וקשה שהרי אז יהא כך המציאות, וצ"ל שמבקשים שנגיע כבר לזמן זה, והבקשה היא על כל מעשיך, ויל"ע אם נכלל בזה גם בע"ח וכדו' דהא לא שייך לומר עליהם ובכן תן פחד.

 ויעשו כלם אגודה אחת. הרמח"ל מפרש דישראל אע"פ שבאישיותם הם רבים נקראים גוי אחד והם ראויים לשתתחזק בם הארתו יתב', אמנם האומות הן רבות ונפרדות לגמרי ואינם נתקנות בייחוד וכו' ויחזרו גם הם לבחינת אחדות ואז יהיו ראויות גם הם לקבל קצת הארה מאור הייחוד, וזהו ויעשו כולם אגודה אחת, עי"ש.

והנה הרי זה דבר גדול מאד שכל הבריאה תכיר בכך, ולמה לא מספיק במה שיראוך כל המעשים וישתחוו לפניך כל הברואים, אלא מוסיפים לבקש עוד ויעשו כולם אגודה אחת, שיהא שייכות אחד לשני!?

אלא משמע שההשפעה העיקרית תהא מזה שכולם יבואו להיות אגודה אחת, ובאמת שזה קצת תוצאה ממה שכולם יראוך, **אבל בכל זאת התכלית הוא שע"י שיעשו אגודה אחת ההשפעה תהא יותר גדולה**, דאע"פ שזה דבר גדול מאד דכל הגוים יכירו את כח מלכותו יתב', אבל בכל זאת זה עדיין לא השלימות, אלא צריך שיהיו אגודה אחת, ואז כמו שכלל ישראל

נקראים אחד, גם הגוים יתקרבו קצת בבחינה יותר נמוכה, ויהיו אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם, ועכ"פ רואים דלא מספיק שכל אחד עושה טוב בעצמו, אלא מהעיקריים הוא שיהיו ביחד, דהאיחוד גורם שינוי גדול בכל המהות.

 לעשות רצונך בלבב שלם. בב"ב [י"ב ב'] אמרינן קודם שיאכל אדם וישתה יש לו ב' לבבות, לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב אחד שנא' איש נבוב ילבב, ופרש"י כמה לבבות שאינו מסכים לדעת שלמה, וצ"ב כאן שאומרים בלבב וכי הכונה שלא יהא לב שלם כמו שם, וי"ל כדפרש"י עה"פ והכן לבבם אליך שני לבבם שלם להיות לב א' אליך, והיינו גם ביצה"ר, וכו'.

 ובכן תן כבוד ה' לעמך. משמע שגם אז הגוים לא יגיעו לדרגת כלל ישראל אבל הם יבינו שצריך ליתן כבוד לעמך.

 ותקוה טובה לדורשיך. לכאורה מאחר שאומר ותקוה ע"כ דהיינו לטובה דאם אינו לטובה אין זה תקוה, והגר"א מפרש ותקוה הוא שהאדם מצפה שיבא לו תיכף ובזמן קרוב עכ"ד, ויל"ע דבשלמא לטובות עוה"ז צריך בקשה אבל לעוה"ב יקבלו, וכנראה דאעפ"כ צריך לבקש.

 שמחה לארצך וששון לעירך. יל"ע למה על זה כתוב שמחה ועל זה ששון, ועי' ברוקח שמחה שייך לארץ בכל המלכות נעשו שמחות הניכרים וששון בפתאם יהי לעיר כי פתאם יבא אל היכלו. ובשיח יצחק כתב ששון הוא התגלות השמחה יותר מבחוץ וזה הי' בירושלים יותר מכלל א"י וכו'. ומה שאומרים בהמשך וצמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך, לכאורה היינו הך דהא גם זה משל על סוג של התרוממות הנקרא עריכת נר, וזה הכל מדרגות בגאולה.

כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ. הכונה ליצה"ר שיש לו שליטה מסוימת שנקרא ממשלת זדון **ובכחו להראות לבני אדם דברים שאינם,** וכדמצינו בילקוט שהשטן עשה לאברהם אבינו בלכתו לעקידה כנהר גדול שלא יוכלו לעבור, וכן בחטא העגל אמרין בשבת [פ"ט א'] שהשטן הראה לבניי את משה רבינו כמו שמת, **ואע"פ שאפשר להתגבר מ"מ צריך מלחמה על זה,** וכשתעביר ממשלת זדון אז ימלוך ה' לבדו, ואע"פ שגם עכשיו זה כך, אבל אינו ניכר כ"כ כי יש כח מסוים לשטן, ועי' רמח"ל.

מלוך על כל העולם כלו. בט"ז [סימן תקפ"ב ס"ק ג'] מפרש מה שחוזרים לומר כולו, כי מצינו הרבה פעמים רובו ככולו וקמ"ל כאן דהבקשה על כולו ממש עכ"ד, ולולא זה י"ל **דכשרוצים להרגיש היטב את הדבר שאומרים חוזרים ומדגישים.**

וידע כל פעול וכו' ויבין כל יצור. יל"ע מאי נ"מ בין פעול ליצור, ולכאורה אין המכוון על מלאכים דהא הם יודעים ומבינים כבר עכשיו, ובפשטות פעול קאי על עולם העשי' ויצור על עולם היצירה, וברמח"ל כתב והנה מדריגות הנבראים שלוש והן המעשים היצורים והברואים בנתינת ג' העולמות בריאה יצירה עשיה, וכנגדן וידע כל פעול ויבין כל יצור ויאמר כל אשר נשמה עכ"ל.

ומלכותו בכל משלה. בביאור הגר"א מפרש דמלוכה זה ברצון, וממשלה זה בכח, ויל"ע כאן דאומרים ומלכותו דהיינו ברצון ואח"כ אומרים בכל משלה וממשלה היינו בכח, וי"ל דאע"פ שהוא מלך ברצון מ"מ הוא גם בכל משלה, דלפי כוחו רואים דאפי' אם לא ירצו לקבל מלכותו הוא ימשול, וממילא נמצא דמלכותו של הקב"ה משלה.

ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון. בפ"י מטה לוי כתב דלא איירי מדין ר"ה אלא יום הדין הנורא לעתיד שאז דנים גם מלאכים, וצ"ב דא"כ מה זה שייך לר"ה, ובאמת מצינו בכמה מקומות ענין עונש על מלאכים, ועל

אליהו כתוב [בב"מ פ"ה ב'] שנענש בפולסי דנורא, וכנראה ששייך גם עליהם דין, ועוד דאם הם מוכרחים צ"ב מה שייך הנאה לפניו יתב' משירתם, אלא כנראה ששייך שלא יעשו כפי שצריך, רק דכמו שבני אדם אינם עושים דבר הברור לכל שזה מגונה, כך המלאכים כיון שנמצאים בדרגה גבוהה של רוממות והכרה בהקב"ה הם רואים שלא שייך לעבור על רצון ה' אבל לא בגלל שאינם יכולים לעשות שלא כרצונו, ומה שאומרים חיל ורעדה יאחזון, זה משום שרוצים תמיד לעשות את רצון ה' וחוששים שמא לא עשו כראוי. והנה בפיוט היום הרת עולם אומרים היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, ומדאמר עולמים בלשון רבים משמע דגם המלאכים עומדים במשפט, ובאמת ברוקח ובאבודרהם גרסו יצורי עולם.

משול כחרס הנשבר כחציר יבש וכציץ נובל כצל עובר וכו' וכחלום יעוף.

לכאורה אם אומרים וכחלום יעוף אין כבר צורך לכל המשלים הקודמים, ובכלל למה צ"ל כ"כ הרבה משלים, וכנראה צ"ל לאדם בכמה מיני אופנים כמה שהוא כלום, ואז אולי יועיל שיתבונן בזה. ובמה שאומרים כצל עובר, במד"ר איתא כצל ימינו על הארץ וכו', והלואי כצלו של כותל או כצלו של אילן, אלא כצלו של עוף בשעה שהוא פורח. וצ"ל דאע"פ שימי שנותינו בעוה"ז הם ע' שנה ואם בגבורות פ' שנה, וזה יותר זמן מצל עוף בשעה שפורח, מ"מ הנה כמו דמובן שזה שייך לומר על כבש שהוא יותר קטן מפיל, אבל זה לא יאמרו דנמלה יותר קטנה מפיל, דהא אין דמיון כלל בין נמלה לפיל, וכיון דעיקר חיי האדם הם החיים הנצחיים ולא חיי שעה של עוה"ז, וחיי נצח א"א להגדיר כלל דאין לזה סוף, וע' שנים לעומת חיי נצח שאין להם סוף שאדם צריך לחיות אין זה כלום, ובאמת זה אפי' פחות מצל עוף בשעה שפורח, אלא שאמרו דבר המועט ביותר ששייך להמשיל בזה לשבר את האוזן כמה זה כלום לעומת חיי נצח.

וביום צום כפור יחתמון. בפשוטו זה קאי רק על בינונים שנחתמים

ביוהכ"פ, אבל להגר"א אינו כן [ע"י ביאור הגר"א בשו"ע סוף סימן תקפ"ב].

והחיות חיים לכל חי. אע"פ שיש אנשים שמתים ולא נחתך עליהם חיים, מ"מ כל אלו שחיים זה ע"י שהקב"ה חותך עליהם חיים.

והטוב, ומטיב לרעים ולטובים. לכאורה פשיטא שמטיב לטובים דאל"כ למי מגיע טוב, אלא באמת דאם הקב"ה ינהג במדה"ד מי יצדק לפניו בדין, ומצד הדין נפש החוטאת תמות וזה חסד דמהני תשובה, וממילא זה טובה גם במה שהוא מטיב לטובים, וכן אומרים דרכך אלקינו להאריך אפך לרעים ולטובים, דהטובים גם צריכים אריכות אף, כיון דאין צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא, א"כ אע"פ דרובו זכויות ונקרא צדיק הוא נצרך לאריכות אף.

והוא סולח סלה. יל"ע אם הכונה שסולח סליחה גמורה או שהוא תמיד סולח, והנה בב"ק [נ"א] איתא כל האומר הקב"ה ותרן הוא יותרו חייו, וע"כ דהסליחה היא ע"י שעושה תשובה אלא דהפרט הזה לא נתפרש כאן, ובתפילה ג"כ אומרים כי מוחל וסולח אתה, אמנם שם מתחילים סלח לנו והיינו בקשת סליחה.

וואתיו כל לעבדך ויברכו שם כבודך. לביאור הנפש החיים [ש"ב פ"ב] דברכה זה לשון תוספת וריבוי הרי זה שייך רק בישראל שהם ביכלתם לזה, ואולי אע"פ דיאתיו כל לעבדך כולל את כולם, מ"מ ויברכו שם כבודך קאי רק על ישראל, ולא משמע כן, ואולי כשיגיעו למצב הזה של וואתיו כל לעבדך הם גם יוכלו להגיע לדרגת ויברכו שם כבודך.

והיגידו באיים צדקך. מה שמדגישים את האיים י"ל כיון דבמקומות אלו בדרך כלל גרים קצת אנשים וגם אינם בעלי ידיעות רבות, וממילא גם אינם מכירים בגדולת בורא עולם, ולזה מציינים במיוחד דגם באיים יגידו צדקך.

ואפסי ארץ. אפסי זה מלשון אפס והכונה עד למקום שאין יותר ישוב, דהיינו האנשים הכי נדחים.

 ויעטרוד נזר תפארה וכו' ויתנו לך כתר מלוכה. הקב"ה אינו נצרך לזה וגם אין באפשרות האדם לעשות זה, אלא הכונה דהאנשים מצדם יגיעו להכרה לרצות לעשות כן.

 לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון. בביאור הגר"א מפרש בעת שיצטרך לדבר לפני המלך ולפני שר אין לו רק לערוך לבבו לה', ומה' יהי מענה לשונו וכל אשר ישים ה' בפיו אותו ידבר עכ"ל, ועי' עוד במפרשים, ומענה לשון לכאורה הכונה לדיבור בקול, וכדפרש"י בפרשת כי תבוא נראה דויהי בישרון מלך לא קאי על הקב"ה, ולדבריו א"א להחשיב פסוק זה ממנין פסוקי מלכיות, והנה תיקנו לומר פסוקים שנזכר בהם מלכות ולא אומרים סתם דברים בענין מלכות הקב"ה, וי"ל דבפסוקים שנאמרו ברוה"ק יש קדושה מיוחדת ואפשר לדקדק בהם בכל אות.

 היום הרת עולם. זה קאי כמ"ד בתשרי נברא העולם, דהרת זה מלשון הריון שאז התחיל הבריאה, ואע"פ דתחילת הבריאה הי' בכ"ה אלול, ברוקח כתב שהרי אדם שהוא עיקר כל הבריאה נברא בר"ה וכו'.

 אם כננים אם כעבדים. בקידושין [ל"ו א'] ס"ל לר' יהודה בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים, ור"מ ס"ל בין כך ובין כך אתם קרויים בנים, ויל"ע האם פייטן זה בא לומר דאפי' אם כר"י דאינם נקראים בנים מ"מ הם נקראים עבדים, או דלכו"ע יש גם יחס כעבדים. ועי' ברוקח דישראל נקראים בנים לה' אלקיכם ונקראו עבדים כי לי בניי עבדים, וא"כ יש ב' הדברים.

ומה שאומרים זה לאחר תקיעות אפשר לפרש למש"כ בכתר ראש שזה צורת תפילה דרך השופר, ובבית הלוי מפרש ענין תקיעת השופר בר"ה דכיון שפה האדם מלוכלך בחטאי הדיבור - לכן מבקשים עם השופר ולא עם הדיבור הרגיל.

 כי תביא חק זכרון להפקד. היינו דאצלו יתב' לא שייך מושג זכרון, אלא

שזה חק זכרון להפקד דהיינו שזה מהמידות שחקק להתנהג, וכמו שיש אצל מלכים ספר זכרונות כשרוצים להזכר בדברים שנעשו, כך יש חק זכרון להפקד.

בארץ לא זרועה. בפשוטו היינו משום דבמציאות לא זורעים במדבר, ואפשר להוסיף דהוי ארץ לא זרועה כי במדבר אפי' אם יניחו זרעים הם לא יצמחו, והשבח שהלכו למקום שאין שם מה לאכול, וזכות זו נזכרת לפניו יתב' אפי' שכבר עברו מאז כ"כ הרבה שנים.

אם ילד שעשועים. צ"ב מה הכונה כאן בתיבת אם, ובמצודת דוד. [ירמיה' ל"א י"ט] נראה דהפירוש כאן וכי. וילד שעשועים זה ילד קטן, וההסתכלות של הקב"ה על בני"ה הוא כילד שעשועים שהוא נקי וטהור בלי חטא, שלא מקפידים עליו כשמשותב, אבל על ילד גדול יש ביקורת [ועיי'ש מלבי"ם].

וכתקע שופר תשמעו. קול השופר אינו כ"כ קול גדול שאפשר בדרך הטבע לשומעו בכל העולם, וא"כ השמיעה תהא בדרך נס.

שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך. על שופר אומרים לשון שמיעה ועל תרועה לשון האזנה, ויש נ"מ בין לשון שמיעה להאזנה כמש"כ במפרשים בר"פ האזינו, ובפמ"ג [סימן תקצ"ב באשל אברהם ס"א] מביא מהר"ח כהן ראפפורט ז"ל שומע קול שופר פשוט צדיק מעיקרא, ומאזין תרועה בעל תשובה לבו נשבר יותר מקרוב ע"ד האזינו השמים ותשמע הארץ האזנה מקרוב שמיעה מרחוק, ואין דומה לך מלך ב"ו אין משתמש בכלים שבורים עכ"ד, והנה מה שאומרים ואין דומה לך אינו רק בזה, דהא בשום דבר אין דומה לך, ויל"ע מה השבח המיוחד במה ששומע קול שופר ומאזין בקול תרועה.

כי זוכר כל הנשכחות וכו' ואין שכחה לפני כסא כבודך. הלשון כי זוכר כל הנשכחות הי' משמע שיש שכחה אבל הרי אין שכחה וכמו שאומרים אח"כ ואין שכחה, אלא דזוכר כל הנשכחות היינו מה שאצל אנשים נשכח,

וצ"ב דמאחר שאומרים כי זוכר כל הנשכחות מה צ"ל עוד ואין שכחה לפני כסא כבודך, וברוקח מפרש אין שום דבר נשכח לפני מלאכי השרת הפנימיים וכו', וצ"ב דמאחר שהקב"ה זוכר את כל הנשכחות מה צריך גם שהמלאכים יזכרו, וי"ל דהא בעצם הקב"ה יודע את הכל רק שההנהגה היא כעין מלכותא דארעא שיש סניגור וקטיגור, ומש"ה אע"פ שהשופט זוכר את כל הנשכחות צריך גם לומר שהמלאכים זוכרים ואין שכחה לפני כסא כבודך. [וראיתי מפרשים שהקב"ה זוכר כל הנשכחות, היינו אם אדם רוצה לשכוח ולהתעלם מהעבירות שעשה אז הקב"ה זוכר, אבל מי שזוכר העבירות ועושה תשובה הקב"ה מתנהג עמו בחסד ושוכח כביכול].

 זכר רחמיך וכבש כעסך. בחידושי מרן רי"ז הלוי [פרשת נח] מביא בשם הגר"ח זצ"ל במה שאומרים בפיוט לקל עורך דין לפועל רחמיו בדין, דבאמת לא שייך אצל הקב"ה ענין רחמים כלל כאשר ביאר הרמב"ם [פ"א מהל' יסוה"ת] שכל אלו המדות מצויות רק בגופים אבל הוא ית"ש מרום מכל זה, רק בשעה שהקב"ה שופט את עולמו ורואה שנזקקין לרחמים אז הוא פועל רחמיו ומרחם עליהם וזהו לפועל רחמיו בדין דבשעת הדין הרחמים נפעלים מאתו ית"ש עי"ש.

ויל"ע במה שאומרים זכור רחמיך וכבש כעסך, דהמשמעות היא שיש כעס ומבקשים שיכבשנו, ולהסבר הגר"ח הי' צריך לבקש שלא ייצר ויפעיל מידת הכעס, דבשלמא אצל בן אדם הכועס שייך לבקש שיתאפק ולא יכעוס, אבל אצלו יתב' הבקשה היא שלא יפעיל מידת כעס וממילא היא לא תהי' ואולי אין כ"כ מילים לבטא בקשה זו, או שאומרים כפי לשון הנראה לבני אדם.

יוהכ"פ

 ועל חטאים שאנו חייבים עליהם אשם ודאי ותלוי. צ"ב דהא אין חטא מסוים שחייבים עליו אשם תלוי אלא דכל זמן שלא נודע העבירה מביא אשם תלוי.

 עד שלא נוצרתי איני כדאי. צ"ב מה שייך איני כדאי כשמדברים על מצב שעדיין לא נוצר כלל ואין כלום.

 עפר אני בחיי וק"ו במיתתי. יש להבין מה צריך ק"ו בזה דהא בודאי שבמיתתו הוא עפר ללא שום ק"ו [עי' מהרש"א ובאמרי נועם בברכות י"ז א']. **הרי אני לפניך ככלי מלא בושא וכלמה.** צ"ב דהא אין כזה מציאות של כלי מלא בושא דהא כלי ממלאים בדברים אחרים, וא"כ יותר מובן הי' לומר מלא בושא או אפי' לומר כלי מלא בושא, אבל מה זה "ככלי" מלא בושא מאחר שאין כזה מציאות.

 כעב פשעיך וכענן חטאתיך. הנה עב וענן שניהם עננים, אבל עב משמעותו יותר עבה מענן, וי"ל דלפשעים דהיינו חטאים במזיד צריך עננים עבים שיכסו אותם, משא"כ לחטאות שזה עבירות בשוגג מספיק עננים שהם פחות עבים.

 ואביתה תהלה מגלומי גוש וכו' מחורשי רשע וכו' מכתומי שמץ. הנה ברמב"ם כתב כמה מעולה מעלת התשובה אמש הי' זה מובדל מה' אלקי ישראל שנא' וכו' צועק ואינו נענה וכו' ועושה מצות וטורפין אותן בפניו עכ"ד, וא"כ איך אפשר לומר ואביתה תהלה מאנשים חוטאים כאלו שהם חורשי רשע וכתומי שמץ, ואולי הכונה שרוצה מהם תהילה לכשיחזרו בתשובה, אבל הלשון לא משמע כן אלא דאיירי בעודם חורשי רשע. ומה דכל עושה תשובה מתקבל אע"פ דטורפין את המצות שעושה, י"ל דגזה"כ דזה מהני ולא שייך לטעון בזה דטורפין בפניו.

והנה בספר שערי מוסר כתב:

ויהא אדם זהיר לשבח להלל ולברך למלך מלכי המלכים
הקב"ה תמיד, שהרי מצינו שהקב"ה חפץ ומתעדן ומתרצה
בשעה שבנ"א מהללין אותו ומזמרין לפניו, תחילה כשברא
הקב"ה את עולמו למה ברא את האדם הלא אלף אלפין
ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומו [דניאל ד י'] וחיות ושרפים
ואופנים ואראלים וחשמלים ומלאכים עד אין מספר מהללים
אותו תמיד, אלא מיכן אנו יכולים לידע שהקב"ה חפץ
בתשבחות ובשירות שבנ"א משבחין אותו ומשוררים לפניו
באימה, יותר מה שחפץ במלאכי השרת המשוררים לפניו תמיד,
שאל"כ למה ברא את האדם, הלא גלוי וידוע לפניו שעתיד
לחטוא, אלא ש"מ שהוא חפץ בהם יותר, אע"פ שחוטאים
לפניו, ואשריו לעבד שחטא לאדוניו, שהוא יכול לרצותו בשירים
לבד עכ"ל.

וברמב"ן כתב:

וכוונת כל המצות שנאמין באלקינו ונודה אליו שהוא בראנו,
והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין
קל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו
שבראו וכו' עכ"ל.

הרי מבואר שהקב"ה ברא את העולם בכדי שיהללוהו אנשים, לא
בשביל שהוא צריך ההילול אלא שבזה יזכו להטיב להם, וא"כ בדבר
האהוב לו הוא מתרצה למרות שלפעמים חוטא, ולכן אע"פ שטורפין
המצות שעושה מ"מ הילולו רוצה שזה בשבילו הנאה.

ויש להמתיק הדבר ע"ד משל דמלך האוהב מאוד לשמוע כלי נגינה אז
אפי' כשיש אחד שחטא לו מ"מ יחונן אותו בגלל שרוצה לשמוע כלי
שיר, והקב"ה אע"פ שא"צ לכלום מ"מ הוא ברא בריאה לשירה ובשביל
זה יחונן אותו, ומה"ט אמרינן בשבת דכל האומר איש"ר בכל כחו

קורעין לו גז"ד, והרי אם נגזר דינו א"כ טורפין מצותיו בפניו ובמה יקרע גז"ד, אלא שזה כ"כ אהוב לפניו יתב' ומתרצה לשמוע אף מהחוטא כנגדו ומוחל לו.

 וכך היה אומר וכו'. ביומא [ל"ו ע"ב] נחלקו ר"מ וחכמים בסדר הוידוי, דר"מ ס"ל שצריך לומר עוו פשעו חטאו, ורבנן ס"ל שאומרים חטאו עוו פשעו, וצ"ב למה הכהן לא אמר חטאו עוו ופשעו בכל עונות וכמו שכתוב בפסוק את כל עֲוֹנֹת וגו' לכל חַטָּאתָם, ואע"פ שהכהן לא יודע את חטאי הכלל, מ"מ במה שאומר חטאו עוו פשעו הרי כל החטאים בכלל.

[והגר"א במשלי כ"ז ט' כתב מה מתוק דיבורו של כהן גדול באומרו ביוהכ"פ אנא חטא וכו' כפר נא וכו' והוא מעצת הנפש שהי' יודע עונות שבטו, וכן מהרבה שבטי ישראל ונתן לכל אחד ואחד עצה ומסילה ישרה איך לעבוד ה' ולכן הי' יכול להתודות עכ"ל].

והנה למ"ד ביומא [פ"ו ע"ב] שצריך לפרט את החטא צ"ב שהרי על כלל ישראל בכללות צריך להתודות על כל התרי"ג מצות, ואם צריך לפרט את הכל, הוידוי יקח זמן מרובה, ולמ"ד שלא צריך לפרט את החטא ניחא. וצ"ב איך הכהן גדול מתודה עבור אחרים, הרי וידוי זה חלק מהתשובה וא"א לעשות תשובה ע"י שליח.

וכשמתודה על אחרים ואומר שחטאו אינו נחשב ללשון הרע, ומה שישע"י נענש על שאמר בתוך עם טמא שפתים אנכי יושב, היינו משום שלא בא בזה לבקש עליהם מחילה ולא הוצרך להזכיר שהם חוטאים, משא"כ כאן שהכהן גדול בא לבקש מחילה עליהם, ועוד שהרי גם אם יודע שלא חטאו הוא צריך להתודות וא"כ זה לא לה"ר, והטעם דאעפ"כ צריך להתודות אפשר דהוא מחמת עבירות שעשו בגלגול קודם.

ובתולדות אדם מביא שאדם גדול אחד בימי הרמב"ם לא רצה לומר הוידוי שנהגו כל ישראל לאמרה ביוהכ"פ, וכאשר שאלוהו אוהביו מה זה וכו' יודע אני שלא עשיתי החטאים הכתובים בה ואיך אעשה בנפשי לדבר שקרים לפני הבורא יתב' אשר חותמו אמת, כאשר נודע הדבר אל רבינו הרמב"ם קרא אותו וא"ל אתה הנלבב אלו שמת לבך להתבונן מה שאמר דוד לכל תכלה ראיתי קץ וגו' והוא שכל מצוה ומצוה יש לה עקרים שרשים וענפים וענפים ענפים והמה מתפשטים כמעט עד בלתי בעל תכלית, עד"מ לא תגנוב כולל איסור גניבה ממש ונכלל בה ג"כ איסור גניבה ע"מ למיקט וכו' ונכלל בה עוד איסור גניבת דעת הבריות וכו', ואתה הנלבב אם תשים לבך להתבונן על כל מצוה ומצוה על אופן שזכרתי לפניך אין ספק בלבי כי לא תאמר עוד שלא עברת על החטאים הכתובים אבל תתן תודה שעברת על כל החטאים בכל עת והחטא הגדול על כולם שחשבת שלא עברת כלום, ע"כ דברי מאור עינינו הרמב"ם ז"ל.

ועי' במהרי"ל דכל אדם אומר על חטא כסדרו אף אם ברור לו שלא עשה כמה עבירות הכלולים בו אלא מתפללין זה על זה דכל ישראל ערבין זה לזה עכ"ל, ובאמת מתוודים בלשון רבים, וגם אשמנו אומרים בלשון רבים, ואולי אם היו אומרים בלשון יחיד היו כאלו הנמנעים מלהתודות.

 חטאתי, הנה חטא זה בשוגג ומה שייך חרטה וקבלה על העתיד על שוגג הרי לא עשה מדעת, ואם צריך וידוי על הסיבה שהביאתו לחטוא בשוגג הרי זה לא מזכירים.

 ענתה בת קול משמים אם אשמע קול אחר אהפך את העולם למים לתהו ובהו. יל"ע למה מגיע כזה עונש על טענה כזאת של זו תורה וזו שכרה, והנה יש מדרשים דאם אשמע קול אחר קאי על בני אדם, וא"כ י"ל דאין זה מצד עונש, אלא כיון דהתורה נמסרה לחכמי התורה,

משו"ה אם הם אינם מבינים את ההנהגה אז אין מקום לקיום הבריאה, וממילא יהפך העולם לתהו ובהו ולא מצד עונש.

ואתה יודע שאחריתנו רמה ותולעה לפיכך הרבית סליחתינו.

לכאורה מה השייכות, וי"ל דהיינו כאומר שצריך לרחם עלינו דאנו מסכנים, וכ"כ ברוקח כשעולה על לבך כל זה אתה מרחם על עני ילוד אשה.

ותתן לנו ה' א' באהבה את יום צום הכפרים הזה וכו' למען

נחדל מעשק ידינו. רבינו יונה כתב מן הטובות אשר היטיב ה' יתב' עם ברואיו, כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם ולנוס מפח פשעיהם וכו'. ומבואר מרבינו יונה דע"י התשובה לא רק שמתקן את העבר ואינו נענש, אלא דלולא התשובה הי' טובע בעבירות והי' קשה להינתק, דמאחר שחטא הוא שקוע עד שח"ו הי' נטבע ולא יכול לצאת, והקב"ה היטיב עם ברואיו לברוא התשובה שיוכל לעלות מתוך פחת מעשיו. וא"כ ע"י הבריאה של תשובה, אז אין הטובה רק דכשעושה תשובה עולה מפחת מעשיו, אלא עצם הדבר שיש אפשרות של תשובה, להנצל מפחת המעשים ולנוס מפח הפשעים, זה גופא גורם שאדם לא מוכרח להיטבע בבוץ של החטא.

וא"כ מעלת התשובה אינה רק למחות את החטא, אלא דלולא זה הי' נשקע בחטא, וח"ו הי' ירידה אחר ירידה ועד היכן הי' מגיע, וחסד ה' שברא בריאה של תשובה. ולכך הוצרכה להיברא לפני הכל, כיון שזה היסוד של הבריאה, דבלי זה א"א הי' להתקיים, כיון דכמעט א"א שלא יכשלו בחטא, שהרי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ולאחר שיש מציאות של תשובה, אז אפילו כשעדיין לא עשה תשובה, מ"מ עצם המציאות של אפשרות עשיית תשובה ושאפשר לעלות, גורמת שלא יוכרח להשקע בטומאה רח"ל.

וזה שחז"ל תיקנו בתפילת נעילה דיוהכ"פ ותתן לנו ה' אלקינו באהבה את יום הכיפורים הזה קץ ומחילה וסליחה על כל עונותינו למען נחדל מעושיק ידינו, כי לולא הסליחה הי' קשה להיות נחדלים מעושיק ידינו. והנה בתפילת נעילה שזה העיקר של יוהכ"פ דמתפללים בסוף היום, אומרים למען נחדל מעושיק ידינו, הרי שלא מבקשים על דברים גדולים מאד, אלא למען נחדל מעושיק ידינו, ועושיק היינו לאו דוקא גזלן שעושיק ממון אלא כל מיני עושיק שיש בין אדם לחבירו, משמע שכל אחד צריך להתפלל ולזכות למען נחדל מעושיק ידינו, שזה דבר לא כ"כ פשוט, וצריך על זה מאד זהירות ואנו מצפים ומתפללים שנזכה לזה שנחדל מעושיק ידינו.

 זמן החיתום הוא לאחר נעילה לכל אחד לפי צאה"כ באותו מקום שנמצא, והנה שייך שאדם יהי' במקום שכבר לאחר צאה"כ אבל יש מדינות שאצלם עדיין יוהכ"פ, ואם יש מי שמתפלל עליו מאותו מקום הוא יכול להשפיע על גז"ד, שהרי אצל המתפלל עדיין לפני החתימה.

פרק ז'

עבודה עצמית יומית

הקדמה

לעיל בפרק **הפרידה מיום כיפור** הובאו דברי מרן בדבר העבודה התמידית החיונית להמשך ולכל אופן עלייתו הרוחנית של האדם, והיא - התבוננות יומיומית על מעשיו, והאם תואמים את תכליתו, והדגיש שאת **עבודה זו זו ניתן לעשות בכל עת, ואפילו במקרים דחוקים שאין פנאי, היות ומספיק עבודה חמש דקות ביום**. ונרחיב בכונת דברי מרן ממה שאמר בשיחה שנאמרה בחנוכה במסיבת חנוכה של ישיבת "רינה של תורה" כרמיאל תשע"ד ששם התבאר יסוד זה.

התעלות ע"י - מחשבת התרוממות

אמר מרן בשיחה **יסוד**. וביאר יסוד זה כהסבר לתמיהה שתמה באותה שיחה, ונביא תמיהתו **בתימצות** לצורך הבנת היסוד בעבודת ה' שהוא מביא, וז"ל:

הרי חנוכה צריך לרומם את האדם, היו כל כך הרבה נסים בחנוכה, **המסירות נפש של כלל ישראל**, רבים ביד מעטים. החשמונאים לחמו **בכל הכח במסירות נפש**. למעשה אנשים יוצאים ידי חובתם בזה שאוכלים קצת מאכלים מיוחדים, אבל לא ראינו במציאות בן אדם שמתרומם מחנוכה, **והרי צריך להתרומם מאוד**.

א"כ מה התכלית? איך להתרומם?! והרי זה באמת זמן מסוגל לזה, שהרי החשמונאים התרוממו עד כדי כך שהלכו במסירות נפש, וזה היה סכנת נפשות ממש, כל אחד היה צריך לסכן את החיים שלו, והם עלו מאוד, ואנחנו **צריכים ללמוד מזה גם להתרומם**.

"ונתתי לך מְהֻלָּכִים בֵּין הָעַמִּים הָאֵלֶּה" [זכריה פרק ג'], האדם נקרא "מהלך", והמלאכים נקראו עומדים, המלאך הקב"ה ברא אותו בשכל כל כך חזק, הרבה יותר מבן אדם, אבל הוא עומד בשכל הזה שהוא נוצר, נשאר כל ימי היותו מלאך. אבל כלל ישראל ואנשים בכלל, נקראים "הולכים" כי אדם כל הזמן או שעולה או שורד, נמצא שאם כל הדברים האלה לא עושים שהאדם יתרומם, ע"כ הוא יורד! כי הרי לא יכול להיות עומד, או שמתרומם או שיוורד.

הגר"א ז"ל במשלי על הפסוק "אורח חיים למעלה למשכיל, למען סור משאול מטה" [פרק ט"ו פס' כ"ד] וז"ל - "האדם נקרא הולך, שצריך לילך תמיד מדרגה לדרגה, ואם לא יעלה למעלה, ירד מטה מטה, חס ושלום, כי אי אפשר שיעמוד בדרגה אחת. וזהו אורח חיים למעלה למשכיל, למען סור משאול מטה - כדי שלא יטה לרדת למטה שאולה, ומחמת ה-"אורח חיים" יסור מ-"שאול" עכ"ל הגר"א.

א"כ מה עושים כדי להתרומם, כי אם לא להתרומם, אז מה כל הענין של המסיבות, מה כל התכלית של המסיבות, שום דבר!! **אנחנו מבקשים שכל אחד יחפש עד כמה שאפשר, יחפש ויחשוב איך מתרוממים, איך להשתנות ולא יהיה מה שהיה קודם, ואם אפילו רק זה לבד [אפילו רק חושב מחשבה זו], זה כבר התרוממות, זה שהגיע למדרגה כזאת שחושב איך עולים, איך לא נשארים כמו שהיה קודם, זה עצמו כבר התרוממות.** הקב"ה יעזור שכל הבחורים כאן יחשבו קצת - מחשבה רצינית, שרוצה להתרומם, לא להישאר כמו שהיה, וכל שכן לא לרדת, אז יהיה המאוש, וזה כדאי כל המסיבות וכל הדברים וכו', הקב"ה יעזור שכל אחד ואחד יחשוב בזה, ויבוא לידי הכרה באמת שצריך לעלות, רק לעלות ולעלות, **לא לרדת!** הקב"ה יעזור שכל אחד מאיתנו יעלה. ונזכה שהחנוכה יעשה לנו "שינוי" בדרגה של האדם, להתרומם, לא לרדת רק להתרומם וכו'.

בסוף השיחה ניגש ראש ישיבת "רינה של תורה" הגאון הרב אברהם סטוארט שליט"א לרבינו ואמר שיש כיסודו של רבינו בספר דרך עץ החיים לרמח"ל ושהרמח"ל מבסס את עיקר עבודת השי"ת והמלחמה עם היצר לעשות כההתבוננות שהזכיר מרן בשיחה זו.

וז"ל הרמח"ל: הנה ע"כ חוב הוא מוטל על האדם לשום עצמו להתבונן וכו', הלא האדם רוב שנות ימיו עומד לחשוב חשבונות עסקיו עסקי חיי שעה, ולמה לא ישים אל לבבו אפילו שעה א' גם לזאת לחשוב מחשבת ממש: מה הוא ולמה בא לעולם או מה מבקש ממנו ממ"ה הקב"ה. ומה יהיה סוף כל עניינו. זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד יצר, והיא קלה ופעולתה גדולה ופריה רב, שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה א', פנוי משאר כל המחשבות לחשוב רק על הדבר הזה שאמרתי, ויבקש בלבבו מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם. מה עשה מרע"ה מה עשה דוד משיח ה'. וכל הגדולים אשר היו לפנינו ויענה בשכלו מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא וטוב לו.

או יתורו מחשבותיו לדעת באיזה מצב הוא נמצא ועומד לפי הנרצה בדרך אשר דרכו אנשי השם אלה אשר מעולם המה וכו', כל הדברים האדם שאינו חושב ע"ז קשה לו מאוד מאוד להגיע אל השלימות, והאדם החושב ע"ז קרוב אליו מאד. והחכמים הולכים הלוך וחשוב תמיד לא יפנו דעתם מזאת ולכן יצליחו בכל מעשיהם אך הממעיט לא ימעט מלהיות לו קביעות זמן לפחות לשום אל לבו אם מעט ואם הרבה. כי אז יצליח את דרכיו ישכיל!!

וכתב רבינו יונה בפירושו למסכת אבות פרק א' משנה י"ד וז"ל:

הוא היה אומר אם אין אני לי, מי לי, אם לא אוכיח את עצמי שאזרז עצמי במצות, מי לי להוכיח ולזרזני, כי זרוז האחרים טוב הוא לפי שעה, אבל כשיעורר האדם את עצמו בכל יום ויום לחשוב מחשבות לעשות מלאכת ה', ואין שכחה לפניו כאשר לבו חפץ, והוא דרך ישר לפני איש.

פשפוש המעשים לפני שינה

ובאופן מעשי - אומר רבינו למי שמחפש להתחזק ולעשות הנהגה טובה שבסוף היום, לקראת השינה, יסדר מחשבותיו ויחשוב על מעשיו באותו היום [הלעשות אם לחדול], וכך גם הוא נוהג, וזכיתי מידי לילה במשך השנים רבות שאני נמצא איתו בשעות שהוא הולך לישון לראותו יושב על מיטתו ומתנדנד קדימה ואחורה כלומד גמ' שקוע במחשבות במשך דקות ארוכות, ורק אחרי שמסיים רק אז נכנס למיטתו.

עיצה לנרדם ליד מיטתו

ולאחד שאמר שכל אימת שמגיע לקרבת מיטתו ע"מ לישון מתבטלות מחשבותיו ומתבלבל ואפילו לא מצליח לישון מתוך דברי תורה, וחסר לו מאוד "ההגנה והשמירה" שיש בזה וביקש את עצת רבינו, אמר לו רבינו שיעשה זאת שעה לפני השינה.

אין מורה היתר

פעם אחת ניגש אחד לרבינו, והאריך עם מרן על ענין פשפוש המעשים וחשבון הנפש שהוא עושה, הבין מרן דבר מתוך דבר ואמר לו פשפוש המעשים וחשבון הנפש הוא עזר לשינוי המעשים, ולא בא כתחליף לשינוי זה.

דהיינו אם קשה לך מידת הכעס, והנך מנהל פנקס ובו רושם מידת ואופן כעסך כל יום, לא יכול לומר אתה שלום עלי נפשי, יצאתי בפשפוש מעשים זה, עבודת מידת הכעס, אלא צריך לשנות בפועל.

מזקנים אתבונן

חלק ז'

יסודות עבודת ראש השנה – יום הכיפורים

אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור
לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם
כאילו עקדתם עצמכם לפני [ר"ה דף ט"ז ע"א].

אמר מרן, ובלא כלום לא יתכן להיות שנחשב כאילו
עקדתם עצמכם לפני. וזה מעין עקידה לשבור מידות
רעות שיש באדם, דבכל עניני המידות שמרגיש
שצריך תיקון והוא שוברם, זה קשה כמוות!!

ואדם המרגיש שעבד על מידותיו ושוברם, זה גדר של
עקידה, ולכן ארז"ל מעלה אני עליכם כאילו עקדתם
עצמכם לפני.